

Fot. Monika Kosecka, DHI Polska

KPOWM Krajowy Program Ochrony Wód Morskich

Załącznik 1 pn.:

Podsumowanie istniejących działań przyczyniających się do osiągnięcia dobrego stanu środowiska morskiego, wynikających z aktów prawnych oraz dokumentów programowych i planistycznych

Projekt:

Opracowanie Krajowego Programu Ochrony Wód Morskich

1 Metryka

Dane	Opis
Tytuł dokumentu	Podsumowanie istniejących działań przyczyniających się do osiągnięcia dobrego stanu środowiska morskiego, wynikających z aktów prawnych oraz dokumentów programowych i planistycznych
Autor dokumentu (firma/ instytucja)	Grontmij Polska Sp. z o.o., DHI Polska Sp. z o.o.
Nazwa Projektu	Opracowanie Krajowego Programu Ochrony Wód Morskich
Część zamówienia/zadanie nr	Zadanie nr 1,2,3
Umowa	Umowa z dnia 22 stycznia 2016 r., nr KZGW/DPiZWzsm/FW/1/2016
Rodzaj dokumentu	Raport
Poufność	NIE

2 Historia zmian

Wersja	Autor	Data	Zmiana
0.1	Grontmij / DHI	1.03.2016	Wersja wstępna dokumentu
1.0	Grontmij / DHI	8.03.2016	Finalna wersja dokumentu do opiniowania i udziału społecznego
1.1	Sweco Consulting (zmieniona nazwa firmy Grontmij) / DHI	13.04.2016	Wersja wstępna dokumentu z uwzględnieniem wyników konsultacji
2.0	Sweco Consulting (zmieniona nazwa firmy Grontmij) / DHI	21.04.2016	Finalna wersja dokumentu przekazana do odbioru

3 Odniesienie do innych dokumentów

Nazwa dokumentu	Data opracowania dokumentu
Krajowy Program Ochrony Wód Morskich	04.2016

Działania wynikające z aktów prawa	9
1 Zagadnienia wstępne	10
1.1 Umowy międzynarodowe.....	10
1.1.1 Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r.	11
1.1.2 Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r.	12
1.1.3 Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r.....	12
1.1.4 Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r.....	13
1.1.5 Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie 19 września 1979 r.....	14
1.1.6 Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r.....	14
1.2 Prawo unijne	15
1.2.1 Ocena oddziaływania na środowisko / obszary Natura 2000	16
1.2.2 Cele ochrony wód.....	20
1.2.3 Zanieczyszczenie związkami azotu	21
1.2.4 Zagospodarowanie przestrzenne obszarów morskich.....	21
2 C1 Bioróżnorodność, C4 Łańcuchy troficzne	23
2.1 Obszary Natura 2000.....	23
2.2 Ochrona gatunkowa.....	23
2.3 Ochrona morświna.....	31
3 C2 Gatunki obce.....	32
3.1 Wprowadzanie gatunków obcych do akwakultury	32
3.2 Postępowanie z wodami balastowymi	34
4 C3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków	35
4.1 Wspólna Polityka Rybołówstwa	35
4.1.1 Ochrona zasobów połowowych	36
4.1.2 Zdolność połowowa i kwota połowowa	36
4.1.3 Gromadzenie danych połowowych.....	36
4.1.4 System kontroli NNN Połowów	37
4.1.5 Poważne naruszenia WPR	38
5 C5 Eutrofizacja	39
5.1 Rolnicze wykorzystywanie nawozów	39
6 C6 Integralność dna morskiego.....	43
6.1 Górnictwo morskie	43

6.2	Inne rodzaje działalności	44
7	C7 Warunki hydrograficzne	45
8	C8 Substancje zanieczyszczające i efekty zanieczyszczeń	47
8.1	Zanieczyszczenia ze źródeł lądowych.....	47
8.1.1	Standardy emisyjne i imisyjne	47
8.1.2	Pozwolenia emisyjne	55
8.1.3	Państwowy Monitoring Środowiska.....	56
8.1.4	Monitoring wód.....	56
8.1.5	Monitoring działalności przybrzeżnej.....	57
8.1.6	Pomiary wielkości emisji.....	58
8.1.7	Kontrola gospodarowania wodami	59
8.1.8	Przegląd ekologiczny	60
8.2	Zanieczyszczenia pochodzące ze statków.....	61
8.2.1	Przeglądy i inspekcje.....	61
8.2.2	Substancje przeciwporostowe	61
8.2.3	Przewóz ładunków niebezpiecznych	63
8.2.4	Informowanie i postępowanie w razie zaistnienia wypadku powodujące zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego	64
8.2.5	Wymogi dotyczące paliwa żeglugowego.....	65
9	C9 Substancje szkodliwe w rybach i owocach morza	66
9.1.1	Dopuszczalne poziomy substancji zanieczyszczających	66
10	C10 Odpady w środowisku morskim	70
10.1	Odpady pochodzące ze źródeł lądowych	70
10.2	Odpady pochodzące ze statków.....	74
10.2.1	Wymogi w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniu morza.....	74
10.2.2	Obowiązek informowania o odpadach i pozostałościach ładunkowych ze statków. 74	
10.2.3	Obowiązki odbiorcy odpadów	75
10.2.4	Zatapianie odpadów pochodzących ze statków.....	75
11	C11 Hałas podwodny i inne źródła energii	77
Działania wynikające z dokumentów programowych i planistycznych		78
1	Wprowadzenie	79
2	Działania przewidziane w dokumentach programowych dla poprawy stanu morskich wód w ramach poszczególnych cech charakterystycznych	101
2.1	C1 Bioróżnorodność	101
2.1.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	102
2.1.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	102

2.1.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	104
2.1.4	Działania istniejące - niewdrożone.....	105
2.2	C2 Gatunki obce	106
2.2.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	107
2.2.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	107
2.2.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	107
2.2.4	Działania istniejące - niewdrożone.....	108
2.3	C3 Komercyjne połowy	108
2.3.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	109
2.3.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	109
2.3.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	110
2.3.4	Działania istniejące - niewdrożone.....	111
2.4	Łańcuch troficzny.....	112
2.4.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	113
2.4.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	114
2.4.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	114
2.4.4	Działania istniejące - niewdrożone.....	115
2.5	C5 Eutrofizacja	115
2.5.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	116
2.5.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	117
2.5.3	Działania istniejące – niewdrożone	120
2.6	Integralność dna morskiego.....	122
2.6.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	122
2.6.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	123
2.6.3	Działania istniejące - niewdrożone.....	124
2.7	C7 Warunki hydrograficzne	124
2.7.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	124
2.7.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	125
2.7.3	Działania istniejące - niewdrożone.....	126
2.8	C8 Substancje zanieczyszczające	127
2.8.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	127
2.8.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	128

2.8.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	129
2.8.4	Działania istniejące - niewdrożone.....	130
2.9	C9 Substancje zanieczyszczające w rybach i owocach morza	131
2.9.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	132
2.9.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	132
2.9.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	133
2.9.4	Działania istniejące - niewdrożone.....	134
2.10	C10 Odpady w środowisku morskim	135
2.10.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych...	135
2.10.2	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych	136
2.10.3	Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli	137
2.11	C11 Hałas podwodny i inne źródła energii	138
2.11.1	Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych i krajowych	139
2.11.2	Działania istniejące - niewdrożone.....	140
3	Presje i wpływ dokumentów programowych na Morze Bałtyckie	140
4	Presje i wpływ planowanych działań na przybrzeżne i przejściowe jednolite części wód.	141
5	Spis aktów prawnych.....	143
6	Spis dokumentów programowych	148

Załącznik 1. Szczegółowa analiza dokumentów programowych.

Działania wynikające z aktów prawa

A

1 Zagadnienia wstępne

Niniejszy raport stanowi załącznik do Krajowego Programu Ochrony Wód Morskich (dalej KPOWM), który stanowi finalną część Strategii Morskiej. Podstawy prawne opracowania KPOWM i jego struktura omówione zostały w jego rozdziale 1.

Zgodnie z wytycznymi do wdrażania przepisów Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie polityki środowiska morskiego (Dz. U. L 164 z 25.6.2008, str. 19; tzw. Ramowa Dyrektywa w sprawie Strategii Morskiej, dalej jako RDSM), w KPOWM określa się działania istniejące o charakterze m.in. prawnym, administracyjnym i kontrolnym. Działania te zostały wskazane w dziale 4 kart działań, natomiast tekst niniejszego opracowania zawiera ich szczegółowy opis, wraz z uzasadnieniem sposobu, w jaki przyczyniają się one do osiągnięcia dobrego stanu środowiska morskiego (ang. *Good Environmental Status*, dalej GES).

1.1 Umowy międzynarodowe

W niniejszym rozdziale omówiono pokrótce umowy międzynarodowe odnoszące się do ochrony środowiska morskiego. Poniższa tabela przedstawia ich spis ze wskazaniem, na którą cechę GES wpływ mają przepisy danego aktu prawnego.

Tabela nr 1 Akty prawa międzynarodowego dotyczące ochrony środowiska morskiego

Akt prawny	Wskaźnik GES										
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11
Prawo międzynarodowe											
Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r.	+	+	+	+		+		+	+	+	+
Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r.	+	+		+					+	+	
Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r.	+	+		+							
Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzona w Moskwie,						+			+	+	

Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r.												
Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie 19 września 1979 r.	+			+								
Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r.	+	+		+		+	+					

Źródło: opracowanie własne

1.1.1 Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r.

Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz. U. z 2002 r. nr 59, poz. 543; dalej jako UNCLOS) to największa umowa międzynarodowa dotycząca morza, regulująca najbardziej podstawowe kwestie z zakresu prawa morza. Została ona ratyfikowana przez Polskę w dniu 6 listopada 1998 r. Stroną UNLCOS jest również Unia Europejska (dalej UE)¹, a więc przepisy Konwencji są niejako podwójnie umocowane jako źródło prawa w Polsce.

W UNLCOS dokonano podziału obszarów morskich, wskazano ich zasięg oraz skodyfikowano niektóre pojęcia związane z działalnością na morzu funkcjonujące wcześniej jedynie w oparciu o prawo zwyczajowe. Jej część XII odnosi się do ochrony i zachowania środowiska morskiego. Rozpoczyna się ona art. 192, zawierającym ogólne zobowiązanie Państw-Stron do ochrony środowiska morskiego. Z punktu widzenia KPOWM istotne są następujące postanowienia UNCLOS:

- Art. 197, stanowiący iż państwa współpracują na płaszczyźnie globalnej i, w razie potrzeby, regionalnej, bezpośrednio lub za pośrednictwem właściwych organizacji międzynarodowych, w zakresie formułowania i opracowywania międzynarodowych norm, standardów i zalecanych metod postępowania oraz procedur zgodnych z niniejszą konwencją, w celu ochrony i zachowania środowiska morskiego, z uwzględnieniem charakterystycznych cech regionalnych;
- Art. 204 ust. 1, stanowiący iż państwa, działając w sposób zgodny z prawami innych państw, starają się tak dalece, jak to jest praktycznie możliwe, bezpośrednio lub za pośrednictwem właściwych organizacji międzynarodowych, dokonywać za pomocą uznanych metod naukowych obserwacji, pomiaru, oceny i analizy zagrożeń lub następstw zanieczyszczenia środowiska morskiego;
- Art. 237 ust. 1 i 2, stanowiące iż postanowienia niniejszej [XII] części pozostają bez uszczerbku dla szczegółowych zobowiązań przyjętych przez państwa na podstawie zawartych wcześniej specjalnych konwencji i umów, które dotyczą ochrony i zachowania środowiska morskiego, a także dla umów, jakie mogą zostać zawarte w celu rozwinięcia ogólnych zasad ustalonych w niniejszej konwencji; szczegółowe zobowiązania przyjęte przez państwa na podstawie

¹ Decyzja Rady z dnia 23 marca 1998 r. dotycząca zawarcia przez Wspólnotę Europejską Konwencji Narodów Zjednoczonych z dnia 10 grudnia 1982 r. o prawie morza i Porozumienia z dnia 28 lipca 1994 r. odnoszącego się do stosowania jego części XI (Dz. Urz. UE L 179 z 23.6.1998, str. 1).

specjalnych konwencji w odniesieniu do ochrony i zachowania środowiska morskiego wykonuje się w sposób zgodny z ogólnymi zasadami i celami niniejszej konwencji.

Na podstawie powyższych przepisów widać wyraźnie, iż wszelkie działania podejmowane na forum UE w zakresie ochrony środowiska morskiego - w tym opracowanie Strategii Morskich - wpisują się w realizację ramowych postanowień UNCLOS. Dotyczy to również obecnie najważniejszego, w tym obszarze unijnego narzędzia prawnego jakim mają być Strategie Morskie Państw Członkowskich.

1.1.2 Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r.

Podobnie jak w przypadku UNCLOS, również Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki, sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r. (Dz. U. 1987 nr 17 poz. 102; dalej jako MARPOL) wiąże Polskę jako Państwo-Stronę i jako Państwo Członkowskie – konwencja ta została zaimplementowana do porządku prawnego UE przepisami dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2005/35/WE z dnia 7 września 2005 r. w sprawie zanieczyszczenia pochodzącego ze statków oraz wprowadzenia sankcji w przypadku naruszenia prawa². Tekstowi głównemu konwencji towarzyszy VI załączników, ratyfikowanych w odrębnych postępowaniach. Dotyczą one następujących zagadnień:

- ochrona przed zanieczyszczeniem olejami i szkodliwymi substancjami ciekłymi,
- gotowość do przeciwdziałania zanieczyszczeniu morza na skutek wypadku,
- ochrona przez zanieczyszczonymi substancjami przewożonymi w opakowaniach,
- ochrona przed zanieczyszczeniem ściekami pochodzącymi ze statków,
- usuwanie odpadów ze statków do urzędzeń portowych oraz do morza,
- redukcja zanieczyszczeń powietrza pochodzących ze statków.

Postanowienia MARPOL zostały wdrożone w Polsce ustawą z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 434; dalej jako u.z.z.m.).

1.1.3 Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r.

Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r. (Dz. U. z 2000 r. nr 28, poz. 346; dalej jako Konwencja Helsińska) jest regionalną umową międzynarodową dotyczącą ochrony Morza Bałtyckiego. Została ona ratyfikowana przez Polskę 8 października 1999 r. i weszła w życie dnia 17 stycznia 2000 r. Sygnatariuszami Konwencji Helsińskiej są wszystkie państwa położone w obrębie basenu Morza Bałtyckiego oraz UE.

Zgodnie z treścią Konwencji Helsińskiej, środowisko morskie obejmuje wodę i dno morskie wraz z ich żywymi zasobami i innymi formami życia w morzu. Podstawowe zasady i obowiązki w zakresie ochrony środowiska morskiego określa art. 3 Konwencji Helsińskiej, zgodnie z którym strony zobowiązują się do:

- podejmowania ustawodawczych, administracyjnych i innych odpowiednich działań zapobiegających i eliminujących zanieczyszczenia w celu popierania odnowy ekologicznej obszaru Morza Bałtyckiego i zachowania jego równowagi ekologicznej (przepisy w tym zakresie w dużym stopniu oparte są na postanowieniach MARPOL),
- stosowania zasady zapobiegania, tzn. podejmowania działań zaradczych, kiedy zaistnieją podstawy do przypuszczenia, że substancje lub energia wprowadzone, bezpośrednio lub

² Dz. Urz. UE L 255 z 30.9.2005 r., str. 11.

pośrednio, do środowiska morskiego mogą stworzyć zagrożenie dla zdrowia ludzkiego, szkodzić żywym zasobom i morskim ekosystemom, niszczyć jego walory lub przeszkadzać dozwolonemu wykorzystaniu morza nawet wtedy, gdy brak jest jednoznacznego dowodu, że istnieje związek przyczynowy między tym wprowadzaniem a jego domniemanymi skutkami,

- popierania stosowania Najlepszej Praktyki Ekologicznej i Najlepszej Dostępnej Technologii w celu zapobiegania i eliminowania zanieczyszczeń obszaru Morza Bałtyckiego,
- stosowania zasady „zanieczyszczający płaci”,
- zapewnienia, że pomiary i obliczenia emisji i zrzutów ze źródeł punktowych oraz ze źródeł rozproszonych do wody i powietrza będą przeprowadzane w sposób właściwy z naukowego punktu widzenia, w celu oceny stanu środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego oraz zapewnienia realizacji Konwencji,
- dołożenia wszelkich starań w celu zapewnienia, aby wykonywanie Konwencji nie powodowało transgranicznego zanieczyszczenia na obszarach leżących poza obszarem Morza Bałtyckiego, ponadto odpowiednie działania nie powinny prowadzić do niepożądanych efektów ekologicznych mających wpływ na jakość powietrza i atmosfery lub wód, gleby i wody gruntowej, do niemożliwego do zaakceptowania szkodliwego lub wzrastającego pozbywania się odpadów ani do zwiększonego ryzyka dla zdrowia ludzkiego.

Na podstawie przepisów Konwencji Helsińskiej na obszarze Morza Bałtyckiego wyznaczone są Morskie Obszary Chronione (ang. *Marine Protected Areas*, MPAs). Wszystkie MPAs w Polsce objęte zostały ochroną w ramach sieci Natura 2000. Reżim ich ochrony będzie więc identyczny z zakresem ochrony przewidzianym w dyrektywie Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory oraz dyrektywie 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa. Analogicznie, ochrona w tej formie będzie miała największe znaczenie dla wskaźników C1, C4, C6 i C7.

Z punktu widzenia RDSM należy zwrócić uwagę na fakt, iż odwołuje się ona bezpośrednio do obowiązku współpracy na forum międzynarodowym, konkretnie w ramach regionalnych konwencji morskich. Dla obszaru Morza Bałtyckiego konwencją taką jest właśnie Konwencja Helsińska. Podjęcie współpracy na poziomie regionalnym uwarunkowane jest ekosystemowym podejściem do ochrony środowiska morskiego, polegającym na zapewnieniu obecnym i przyszłym pokoleniom możliwości korzystania z ekosystemów morskich w sposób niepowodujący szkód w funkcjonowaniu, różnorodności i integralności tych ekosystemów, ponieważ działania podejmowane osobno przez poszczególne państwa nie będą nigdy w stanie osiągnąć takiego stopnia efektywności jak inicjatywa skoordynowana i zintegrowana, obejmująca wszystkie koncepcje dotyczące danego obszaru morskiego³.

1.1.4 Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r.

Celem Konwencji o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzonej w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 11, poz. 46 ze zm.; dalej jako Konwencja o zatapianiu) jest ochrona środowiska morskiego na danym obszarze geograficznym przy uwzględnieniu uwarunkowań regionalnych. Jej wdrożenie ma przeciwdziałać zanieczyszczeniom powodowanym przez zatapianie różnych odpadów i substancji mogących powodować zagrożenie dla rybołówstwa i żeglugi. Na mocy przepisów Konwencji zabronione jest:

³ Grzegorzka, I., Kupczyk, P., „Implementacja Ramowej Dyrektywy w sprawie Strategii Morskiej do polskiego porządku prawnego” [w] *Wnioski z projektu Wodny Okrągły Stół – porozumienie dla społeczeństwa i przyrody*, EkoUnia, Wrocław 2011, str. 62.

- zatapianie odpadów i substancji zawierających rtęć, kadm i ich związki, masy plastyczne i substancje syntetyczne nie ulegające rozkładowi, ropę naftową, oleje i smary, płyny hydrauliczne, odpady wysoko radioaktywne, materiały do prowadzenia wojen biologicznych;
- zatapianie bez zezwolenia odpadów i innych substancji zawierających arsen, ołów, miedź, beryl, chrom, nikiel, wanad i ich związki, a także organiczne związki silikonowe, fluorki, pestycydy, pojemniki i odpady metalowe i inne o dużych rozmiarach.
- Załączniki do Konwencji o zatapianiu określają listę związków chemicznych zakazanych, listę związków dopuszczalnych do zatapiania po uzyskaniu zezwolenia oraz kryteria wydawania pozwoleń na zatapianie odpadów. Bezpośrednio do przepisów Konwencji o zatapianiu odnosi się u.z.z.m.

1.1.5 Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie 19 września 1979 r.

Konwencja o ochronie gatunków europejskich dzikich zwierząt i roślin oraz siedlisk naturalnych, sporządzona w Bernie 19 września 1979 r. (Dz. U. z 1996 r. Nr 58, poz. 263; dalej jako Konwencja Berneńska) zobowiązuje Państwa-Strony do wprowadzenia środków ustawodawczych i administracyjnych oraz innych działań mających na celu ochronę siedlisk dzikiej fauny i flory w szczególności siedlisk gatunków wymienionych w załączniku I i II Konwencji. Państwa powinny zwracać szczególną uwagę na obszary ważne dla gatunków wędrownych, wymienionych w załączniku II i III, które znajdują się na szlakach ich wędrówek i spełniają rolę terenów zimowania, odpoczynku, żerowania, rozmnażania lub pierzenia. Dla takich obszarów oraz siedlisk naturalnych położonych na obszarach przygranicznych, Strony powinny podjąć współpracę z państwami graniczącymi na tych obszarach. Jednocześnie państwa ratyfikujące Konwencję Berneńską powinny uwzględnić w swoich politykach planowania i rozwoju potrzebę ochrony ww. obszarów.

Załączniki Konwencji Berneńskiej zawierają wykaz gatunków roślin i zwierząt zagrożonych, wobec których państwa powinny podjąć odpowiednie środki:

- Załącznik I wymienia gatunki roślin, które powinny być ściśle chronione i względem, których Konwencja wymaga wprowadzenia przez Strony całkowitego zakazu umyślnego zbierania, zrywania, ścinania i wrywania,
- Załącznik II określa gatunki zwierząt, które powinny być ściśle chronione. Przepisy Konwencji wymieniają również zakazy jakie powinny być wprowadzone względem wymienionych gatunków,
- Dodatkowo, załącznik III zawiera wykaz gatunków zwierząt, których eksploatacja powinna być regulowana tak, aby populacje tych gatunków były utrzymane na odpowiednim poziomie. Państwa ratyfikujące mogą np. wyznaczyć okresy ochronne dla tych gatunków lub wprowadzić regulacje odnośnie ich eksploatacji i sprzedaży. Podobnie jak w przypadku siedlisk ważnych dla gatunków wędrownych Strony powinny podjąć współpracę międzynarodową w zakresie działań ochronnych dla gatunków wędrownych wymienionych w załącznikach II i III.

Polska ratyfikowała Konwencję Berneńską w 1995 roku, czym zobowiązała się do realizowania działań mających na celu ochronę zagrożonych i ginących gatunków oraz ich siedlisk, jak również prowadzenia działań edukacyjnych i rozpowszechniania informacji dotyczących ochrony dzikiej fauny i flory oraz podjęcia międzynarodowej współpracy mającej na celu ochronę gatunków transgranicznych. Działania takie prowadzone są obecnie przede wszystkim w oparciu o sieć obszarów Natura 2000.

1.1.6 Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r.

Zgodnie z definicją zawartą w Konwencji o różnorodności biologicznej, sporządzonej w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 118, poz. 565; ang. *Convention on Biological Diversity*, dalej

jako CBD) , różnorodność biologiczna to zróżnicowanie wszystkich możliwych żywych organizmów, z uwzględnieniem ziemskich, morskich i innych wodnych ekosystemów i zespołów ekologicznych, których są one częścią. Dotyczy to różnorodności w obrębie gatunku, pomiędzy gatunkami i różnorodności ekosystemów. Bioróżnorodność ma podstawowe znaczenie dla ewolucji oraz utrzymania systemów podtrzymujących życie w biosferze, dlatego konieczna jest jej ochrona oraz podejmowanie działań na rzecz restytucji zdegradowanych obszarów. W tym celu należy przeciwdziałać ubożeniu różnorodności biologicznej⁴.

Zgodnie z treścią CBD, Państwa-Strony mają suwerenne prawa do własnych zasobów biologicznych. Oznacza to również obowiązek ochrony bioróżnorodności oraz odpowiedzialność za racjonalne wykorzystywanie jej elementów zgodnie z koncepcją zrównoważonego rozwoju. CBD przewiduje opracowywanie krajowych strategii, planów i programów dotyczących ochrony bioróżnorodności. Zalecenia szczegółowe dotyczą m.in.:

- prowadzenia monitoringu procesów mogących wywierać istotny wpływ na bioróżnorodność,
- ustanowienia systemu obszarów objętych ochroną,
- przyjęcia środków regulujących zarządzaniem zasobami biologicznymi,
- wprowadzania założeń ekorozwoju na obszarach sąsiadujących z obszarami objętymi ochroną,
- wprowadzenie środków ochrony i restytucji zniszczonych ekosystemów oraz zagrożonych gatunków,
- powstrzymywania wprowadzania lub eliminacji obcych gatunków zagrażających ekosystemowi (art. 8 CBD)
- kontrolowania zagrożeń związanych z wykorzystaniem lub uwolnieniem modyfikowanych organizmów żywych mogących mieć negatywny wpływ na środowisko naturalne,
- opracowania przepisów w zakresie odnowy zagrożonych gatunków lub populacji,
- wprowadzenia ocen wpływu i zmniejszania negatywnych oddziaływań (art. 14 CBD).

1.2 Prawo unijne

Poniżej wskazano i pokrótce omówiono akty prawa unijnego stanowiące podstawę wdrożenia instrumentów prawnych przekrojowo wpływających na cechy GES.

Tabela nr 2 Akty prawa unijnego związane z ochroną środowiska morskiego, opracowanie własne

Akt prawny	Wskaźnik GES										
	D1	D2	D3	D4	D5	D6	D7	D8	D9	D10	D11
UE											
Dyrektywa Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory / Dyrektywa 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa	+	+		+		+	+				

⁴ Ciechanowicz, J. *Międzynarodowe prawo ochrony środowiska*, Warszawa 1999, str. 90 i nast.

Dyrektywa Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne	+			+		+	+				
Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej	+	+		+	+		+	+	+		
Dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego					+			+			
Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/89/UE z dnia 23 lipca 2014 r. ustanawiająca ramy planowania przestrzennego obszarów morskich	+		+	+		+	+	+		+	+

1.2.1 Ocena oddziaływania na środowisko / obszary Natura 2000

Procedura oceny oddziaływania na środowisko (dalej OOS) regulowana jest przepisami dyrektywy Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko naturalne (Dz. Urz. UE L L 26 z 28.1.2012, str. 1; dalej jako Dyrektywa EIA), a w przypadku oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 – dyrektywy Rady 92/43/EWG z dnia 21 maja 1992 r. w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory (Dz. Urz. UE L L 206 z 22.7.1992, str. 7; dalej jako Dyrektywa Siedliskowa) oraz dyrektywy 2009/147/WE z 30 listopada 2009 w sprawie ochrony dzikiego ptactwa (Dz. Urz. UE L 20 z 26.1.2010 r., str. 7; dalej jako Dyrektywa Ptasia). Wymienione dyrektywy zostały transponowane do prawa polskiego ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 1235 ze zm.; dalej jako u.o.o.s.).

Przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko wymaga realizacja planowanych przedsięwzięć wskazanych w rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko⁵. Dzielą się one na przedsięwzięcia mogące zawsze znacząco oddziaływać na środowisko (tzw. grupa I przedsięwzięć) oraz przedsięwzięcia mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko (tzw. grupa II

⁵Tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 71.

przedsięwzięć). Dla tych ostatnich OOS przeprowadza się wtedy, gdy obowiązek taki został stwierdzony postanowieniem organu właściwego do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach na podstawie art. 63 ust. 1 u.o.o.ś. W postanowieniu tym organ określa jednocześnie zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, którego sporządzenie przez inwestora wówczas staje się obligatoryjne. Należy wskazać następujące rodzaje przedsięwzięć stricte związane z obszarem bądź środowiskiem morskim objęte zakresem u.o.o.ś.:

Grupa I:

- Instalacje wykorzystujące do wytwarzania energii elektrycznej energię wiatru lokalizowane na obszarach morskich,
- Wydobywanie lub przerób ropy naftowej, jej naturalnych pochodnych i gazu na polskich obszarach morskich.

Grupa II:

- Poszukiwanie lub rozpoznawanie złóż kopalin na polskich obszarach morskich,
- Poszukiwanie lub rozpoznawanie kompleksów podziemnego składowania dwutlenku węgla na polskich obszarach morskich,
- Pozyskiwanie gruntu na skutek trwałego odkładu na polskich obszarach morskich,
- Przedsięwzięcia ochrony brzegów morskich oraz zabezpieczające przed wpływami morza, a także inne przedsięwzięcia powodujące zmianę strefy brzegowej, w tym wały, mola, pirsy, z wyłączeniem ich konserwacji i odbudowy.

Postępowanie w zakresie OOS stanowi część postępowania w sprawie wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach (dalej DŚU) lub innych postępowań administracyjnych, takich jak:

- postępowanie w sprawie wydania decyzji o pozwoleniu na budowę,
- decyzja o zatwierdzeniu projektu budowlanego,
- decyzja o pozwoleniu na wznowienie robót budowlanych,
- decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji drogowej,
- decyzja o zezwoleniu na realizację inwestycji w zakresie lotniska użytku publicznego,
- decyzja o pozwoleniu na realizację inwestycji w rozumieniu ustawy z dnia 8 lipca 2010 r. o szczególnych zasadach przygotowania do realizacji inwestycji w zakresie budowli przeciwpowodziowych⁶,

jeżeli konieczność przeprowadzenia OOS została stwierdzona przez organ właściwy do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach oraz w przypadkach określonych w art. 88 ust. 1 u.o.o.ś., tj.:

- na wniosek podmiotu planującego podjęcie realizacji przedsięwzięcia, złożony do organu właściwego do wydania decyzji;
- jeżeli organ właściwy do wydania decyzji stwierdzi, że we wniosku o wydanie decyzji zostały dokonane zmiany w stosunku do wymagań określonych w DŚU;
- w przypadku braku możliwości stwierdzenia gotowości instalacji do wychwytywania dwutlenku węgla na etapie wydawania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach w przypadku instalacji do spalania paliw w celu wytwarzania energii elektrycznej, o elektrycznej mocy znamionowej nie mniejszej niż 300 MW.

Postępowanie w sprawie wydania DŚU wszczyna się na wniosek podmiotu planującego realizację przedsięwzięcia. Do wniosku należy dołączyć raport OOS lub kartę informacyjną planowanego przedsięwzięcia oraz szereg innych dokumentów, wyszczególnionych w ustawie.

⁶Tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 966.

Organem właściwym do wydania DŚU jest – Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska (dalej jako RDOŚ - co do zasady w odniesieniu do budowy dróg, linii kolejowych, napowietrznych linii energetycznych, instalacji do przesyłu ropy naftowej, gazu lub substancji chemicznych, sztucznych zbiorników wodnych), starosta (scalanie, wymiana lub podział gruntów), dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych (zmiana lasu SP na użytek rolny), Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska (dalej jako GDOŚ - energetyka jądrowa) w pozostałych przypadkach - wójt, burmistrz, prezydent miasta. Dla przedsięwzięć realizowanych na obszarach morskich organem właściwym – niezależnie od rodzaju przedsięwzięcia – jest RDOŚ, którego właściwość miejscową ustala się w odniesieniu do obszaru morskiego wzdłuż wybrzeża na terenie danego województwa.

Ponadto, zgodnie z przepisami u.o.o.ś., realizacja planowanego przedsięwzięcia innego niż mogącego zawsze znacząco lub potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko wymaga przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, jeżeli:

- przedsięwzięcie to może znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, a nie jest bezpośrednio związane z ochroną tego obszaru lub nie wynika z tej ochrony;
- obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 został stwierdzony na podstawie art. 96 ust. 1 ustawy, tj. gdy organ właściwy do wydania decyzji inwestycyjnej, po rozważeniu czy przedsięwzięcie może potencjalnie znacząco oddziaływać na obszar Natura 2000, nałożył na inwestora obowiązek przedłożenia regionalnemu dyrektorowi ochrony środowiska dokumentów wskazanych w ustawie, a ten ostatni organ, na mocy art. 97 ust. 1 u.o.o.ś., stwierdził, w drodze postanowienia, obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000.

Ocenę oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 przeprowadza się w ramach postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1 u.o.o.ś., jeżeli obowiązek przeprowadzenia oceny oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 został stwierdzony postanowieniem regionalnego dyrektora ochrony środowiska wydanym na podstawie art. 97 ust. 1 u.o.o.ś.. Ocena oddziaływania przedsięwzięcia na obszar Natura 2000 stanowi wówczas część postępowania w sprawie wydania decyzji, o której mowa w art. 96 ust. 1, a przeprowadza ją regionalny dyrektor ochrony środowiska.

W ramach oceny oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko określa się, analizuje oraz ocenia:

- 1) bezpośredni i pośredni wpływ danego przedsięwzięcia na środowisko oraz zdrowie i warunki życia ludzi, dobra materialne, zabytki, krajobraz, w tym krajobraz kulturowy, wzajemne oddziaływanie między ww. elementami oraz dostępność do złóż kopalin;
- 2) możliwości oraz sposoby zapobiegania i zmniejszania negatywnego oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko;
- 3) wymagany zakres monitoringu.

W przypadku przedsięwzięć zawsze znacząco oddziaływujących na środowisko (grupa I przedsięwzięć) OOŚ jest przeprowadzana obligatoryjnie. W odniesieniu do przedsięwzięć potencjalnie znacząco oddziaływujących na środowisko (grupa II przedsięwzięć) organ prowadzący postępowanie ustala, czy OOŚ jest wymagana przy danym projekcie, czy nie (tzw. *screening*).

Narzędzie kontrolne służące do oceny wobec jakich przedsięwzięć wymagany jest *screening* stanowi ww. rozporządzenie Rady Ministrów w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, zawierające w par. 3 listę przedsięwzięć zakwalifikowanych jako mogące potencjalnie znacząco oddziaływać na środowisko oraz określenie progów, których osiągnięcie w przypadku określonego przedsięwzięcia spowoduje uzyskanie przez niego takiego statusu. Ponadto, w ust. 2 par. 3 rozporządzenia wyspecyfikowano przedsięwzięcia, nie spełniające progów dla przedsięwzięć potencjalnie znacząco oddziaływujących na środowisko (z ust. 1 par. 3), a mogące jednak wymagać takiej kwalifikacji z uwagi na kryteria (wymienione w tym przepisie) oceniane w indywidualnych przypadkach przez właściwy organ. Zakwalifikowanie do tej grupy powoduje, że etap *screeningu* w odniesieniu do tzw. przedsięwzięć podprogowych jest również wymagany. Organ ochrony środowiska

stwierdza obowiązek sporządzenia raportu OOŚ lub brak takiego obowiązku w formie postanowienia po zasięgnięciu opinii organów współdziałających, w tym regionalnego dyrektora ochrony środowiska.

Drugim etapem procedury jest tzw. *scoping*, czyli etap, w którym powinien zostać ustalony zakres raportu na podstawie oceny etapu poprzedniego. Zgodnie z art. 63 ust. 4 u.o.o.ś. w postanowieniu stwierdzającym obowiązek oceny w odniesieniu do przedsięwzięcia z grupy II organ określa jednocześnie zakres raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko, stosując art. 68 u.o.o.ś., określający elementy jego treści (z odwołaniem do art. 66 wskazującym zakres raportu). W odniesieniu do przedsięwzięć z grupy I zakres raportu określa ustawa w art. 66 u.o.o.ś., jednakże *scoping* może nastąpić na wniosek inwestora. Wnioskodawca, przy składaniu wniosku o wydanie DŚU dla przedsięwzięć mogących zawsze znacząco oddziaływać na środowisko, może zamiast raportu złożyć kartę informacyjną przedsięwzięcia wraz z wnioskiem o ustalenie zakresu raportu. W takim przypadku procedurę *scoping* uruchamia wniosek inwestora. Ustalenie zakresu raportu jest natomiast obowiązkowe, w przypadku transgranicznych oddziaływań na środowisko.

Kolejnym obligatoryjnym elementem procedury ocen oddziaływania na środowisko w odniesieniu do przedsięwzięć z grupy I i II jest weryfikacja raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia, czyli proces ustalania czy informacja na temat środowiska przekazana przez projektodawcę jako część procedury OOŚ jest wystarczająca, aby podjąć decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach lub inną decyzję inwestycyjną.

Ponadto, jeżeli jest przeprowadzana ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, przed wydaniem decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach organ właściwy do wydania tej decyzji: uzgadnia warunki realizacji przedsięwzięcia z regionalnym dyrektorem ochrony środowiska i, w przypadku gdy przedsięwzięcie jest realizowane na obszarze morskim, z dyrektorem urzędu morskiego oraz zasięga opinii organu Państwowej Inspekcji Sanitarnej.

Przed wydaniem decyzji właściwy organ zapewnia udział społeczeństwa w postępowaniu, w szczególności poprzez zagwarantowanie mu informacji o przedsięwzięciu określonej treści, udostępnienie raportu, umożliwienie składania wniosków i uwag oraz wyznaczenie rozprawy otwartej dla społeczeństwa (fakultatywnie).

Jeżeli była przeprowadzona ocena oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko, właściwy organ wydaje decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach, biorąc pod uwagę:

- 1) wyniki uzgodnień i opinii,
- 2) ustalenia zawarte w raporcie o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko,
- 3) wyniki postępowania z udziałem społeczeństwa,
- 4) wyniki postępowania w sprawie transgranicznego oddziaływania na środowisko, jeżeli zostało przeprowadzone.

Właściwy organ wydaje decyzję o środowiskowych uwarunkowaniach po stwierdzeniu zgodności lokalizacji przedsięwzięcia z ustaleniami miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, jeżeli plan ten został uchwalony. W decyzji o uwarunkowaniach środowiskowych, wydawanej po przeprowadzeniu OOŚ właściwy organ określa m. in.: rodzaj i miejsce realizacji przedsięwzięcia, warunki wykorzystania terenu w fazie realizacji i eksploatacji, ze szczególnym uwzględnieniem konieczności ochrony cennych wartości przyrodniczych, zasobów naturalnych i zabytków oraz ograniczenia uciążliwości dla terenów sąsiednich, wymogi w zakresie przeciwdziałania awariom przemysłowym, wymogi w zakresie ograniczenia transgranicznego oddziaływania. Gdy trzeba przeprowadzić kompensację przyrodniczą – stwierdza ją oraz nakłada obowiązek zapobiegania, ograniczania i monitorowania oddziaływania na środowisko. Może nałożyć na wnioskodawcę obowiązek przedstawienia analizy porealizacyjnej – podając jej zakres, termin.

Założeniem u.o.o.ś. jest, że prawidłowo przeprowadzone postępowanie OOŚ powinno wykazać całościowy wpływ przedsięwzięcia inwestycyjnego na środowisko. W przypadku przedsięwzięć powiązanych technologicznie niedopuszczalne jest „dzielenie” ich na części i sporządzanie cząstkowych raportów OOŚ dla poszczególnych elementów przedsięwzięcia, które znajdują się na

obszarze właściwości jednego organu administracji właściwego do wydania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

Decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach ma swój „termin przydatności”, a więc czas, kiedy może być wiążącą dla organów podstawą do wydania właściwej decyzji inwestycyjnej (określonej w art. 72 u.o.o.ś.). Zgodnie z art. 86 u.o.o.ś. decyzja o środowiskowych uwarunkowaniach wiąże organ wydający decyzje, o których mowa w art. 72 ust. 1.

Ze względu na silne powiązanie RDSM i dyrekty siedliskowej i ptasiej, środki ochrony przedsięwzięte dla obszarów Natura 2000 będą miały znaczenie dla cech C1 Różnorodność, C4 Łańcuchy troficzne, C6 Integralność dna morskiego oraz C7 Wskaźniki hydrograficzne.

1.2.2 Cele ochrony wód

Wzajemne oddziaływanie wód „lądowych” na wody morskie jest oczywiste. Stąd, dobry stan środowiska w zakresie wód morskich jest immanentnie związany z dobrym stanem wód „lądowych”.

Podstawowym unijnym aktem prawnym odnoszącym się do problematyki ochrony wód jest dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. L 327 z 22.12.2000, str. 1; tzw. Ramowa Dyrektywa Wodna, dalej jako RDW). Przyczyną opracowania i wdrożenia przepisów RDW była potrzeba zwiększenia efektywności ochrony wód poprzez przyjęcie wspólnej, spójnej polityki wodnej na poziomie europejskim. RDW zobowiązuje państwa członkowskie gospodarowania wodami położonymi na ich terytoriach zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju, tak aby skutecznie godzić ochronę środowiska morskiego z zapotrzebowaniem na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu. zaspokojenia zapotrzebowania na wodę ludności, rolnictwa i przemysłu

Zgodnie z art. 38 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r, Prawo wodne (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 469; dalej jako pr. wod.) celem ochrony wód jest osiągnięcie celów środowiskowych dla jednolitych części wód powierzchniowych, jednolitych części wód podziemnych oraz obszarów chronionych, o których mowa w art. 113 ust. 4, a także poprawa jakości wód oraz biologicznych stosunków w środowisku wodnym i na terenach podmokłych.

Podobnie, w zakresie ochrony wód morskich celem środowiskowym jest osiągnięcie dobrego stanu środowiska w zakresie tych wód. Pojęcie to oznacza taki stan środowiska wód morskich tworzących zróżnicowane i dynamiczne pod względem ekologicznym oceany i morza, które są czyste, zdrowe i urodzajne w odniesieniu do panujących w nich warunków, zaś wykorzystanie środowiska morskiego zachodzi na poziomie, który jest zrównoważony i gwarantuje zachowanie możliwości użytkowania i prowadzenia działań przez obecne i przyszłe pokolenia, tj.:

- struktura, funkcje i procesy składające się na ekosystemy morskie, a także powiązane czynniki fizjograficzne, geograficzne, geologiczne i klimatyczne umożliwiają ekosystemom normalne funkcjonowanie i zachowanie odporności na zmiany środowiskowe wywołane przez człowieka. Chroni się gatunki i siedliska morskie, zapobiega spadkowi naturalnej różnorodności biologicznej będącemu skutkiem działalności człowieka, a równowaga funkcjonowania różnorodnych składników biologicznych jest zachowana;
- właściwości hydromorfologiczne, fizyczne i chemiczne ekosystemów, w tym właściwości będące skutkiem działalności człowieka na danym obszarze, umożliwiają normalne funkcjonowanie ekosystemów, jak opisano powyżej. Substancje i energia, w tym hałas, wprowadzane do środowiska morskiego przez człowieka, nie powodują efektów zanieczyszczenia.

Dobry stan środowiska jest określany na poziomie regionu lub podregionu morskiego, na podstawie zestawu celów środowiskowych, zawierających opis cech (presji), kryteriów i celów, jakie należy osiągnąć w ich ramach w dążeniu do osiągnięcia jak najlepszego stanu jakościowego wód morskich.

Zapisy RDW wprowadzają system planowania gospodarowania wodami w podziale na obszary dorzeczy. Dokumentem określającym kierunki prowadzenia gospodarki wodnej jest program wodno-

środowiskowy kraju, natomiast cele i sposoby ochrony wód określają plany gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy. Wszystkie dokumenty programowe i planistyczne z tego zakresu zostały przeanalizowane w części B niniejszego załącznika.

Ponadto, wymagania związane z utrzymaniem bądź osiągnięciem określonego celu środowiskowego określonego w związku z przepisami RDW razem z mechanizmem OOS / obszar Natura 2000 będą stanowiły czynnik regulujący w zakresie przedsięwzięć mogących mieć znaczący wpływ na środowisko naturalne. W ten sposób będą one przede wszystkim oddziaływać na stan środowiska morskiego w zakresie cechy C7 Warunki hydrograficzne.

1.2.3 Zanieczyszczenie związkami azotu

Znaczącym czynnikiem wpływającym na stan wód, zarówno śródlądowych jak i zasilanych przez nie wód morskich mają dopływy związków azotu, przyczyniające się bezpośrednio do zwiększenia eutrofizacji (cecha C5 Eutrofizacja) danego akwenu. Z punktu widzenia prawa europejskiego, kluczowym aktem prawnym odnoszącym się do tego problemu jest dyrektywa Rady 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami powodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego⁷, która obliuguje Państwa Członkowskie m.in. do wyznaczenia na terytorium Państw Członkowskich obszarów, z których:

- mają miejsce spływy do wód powierzchniowych i/lub podziemnych, które zawierają lub mogą zawierać ponad 50 mg/l azotanów, jeżeli nie zostaną podjęte działania opisane w dyrektywie,
- mają miejsce spływy do wód, które są eutroficzne lub mogą stać się eutroficzne, jeżeli nie zostaną podjęte działania.

Zgodnie z nomenklaturą przyjętą w pr. wod., które implementuje postanowienia dyrektywy azotanowej do polskiego porządku prawnego, obszary te nazywane są obszarami szczególnie narażonymi. Opracowuje się dla nich programy działań mające na celu redukcję dopływu związków azotu pochodzenia rolniczego.

Synergia pomiędzy działaniami z dyrektywy 91/676 i RDSM jest istotna dla wskaźników C5 Eutrofizacja oraz C8 Zanieczyszczenia, jako że dla stanu środowiska morskiego w tych zakresach kluczowe znaczenie mają zanieczyszczenia pochodzące ze źródeł lądowych. Z tego względu, przepisy regulujące korzystanie z nawozów w rolnictwie opisane zostały szerzej w rozdziale 5.

1.2.4 Zagospodarowanie przestrzenne obszarów morskich

Morskie planowanie przestrzenne jest stosunkowo nową dyscypliną o charakterze interdyscyplinarnym, której zadaniem jest przemyślane, celowe i systematyczne planowanie przestrzeni morskiej w celu jej zagospodarowania z uwzględnieniem interesów różnych jej użytkowników. Do najważniejszych zadań stawianych morskiemu planowaniu przestrzennemu należy ochrona środowiska oraz ochrona i zrównoważone zarządzanie zasobami naturalnymi. Z uwagi na wielowymiarowy charakter przestrzeni morskiej, skupia ona wiele gałęzi gospodarki morskiej; z tego względu celem morskiego planowania przestrzennego będzie pogodzenie różnych interesów i wypracowanie rozwiązań zadowalających zarówno z punktu widzenia interesów gospodarczych jak i ochrony środowiska. Spośród najbardziej konfliktowych pod względem użytkowania przestrzeni morskiej najczęściej wymienia się: transport tankowców (ryzyko rozlewu olejowego), turystykę i rekreację, wydobywanie surowców dennych i budowę morskich farm wiatrowych⁸.

W UE aktem prawnym regulującym tę problematykę jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/89/UE z dnia 23 lipca 2014 r. ustanawiająca ramy planowania

⁷ Dz.U. L 375 z 31.12.1991, str. 1.

⁸ K. Ścibór, Morskie obszary chronione – nowa forma „użytkowania” Bałtyku? [w:] Przyszłe wykorzystanie polskiej przestrzeni morskiej dla celów gospodarczych i ekologicznych, Gdańsk 2009, s. 180-181 z powołaniem na wymienioną tam literaturę.

przestrzennego obszarów morskich⁹. Nakłada ona na Państwa Członkowskie mające dostęp do morza obowiązek opracowania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich najpóźniej do dnia 31 marca 2021 r. W dyrektywie wskazuje się, że potrzeba opracowania planów zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich związana jest z koniecznością zintegrowanego podejścia do planowania wykorzystania przestrzeni morskiej w różnych celach. Zintegrowanego podejścia w zakresie planowania i zarządzania wynika również z występowania licznych presji na zasoby przybrzeżne i morskie.

Planowanie przestrzenne obszarów morskich jest postrzegane jako przydatne narzędzie, mogące przyczynić się do osiągnięcia celu, jakim jest dobry stan środowiska. Dobry stan środowiska wyznacza główny cel środowiskowy planowania przestrzennego obszarów morskich i oznacza „taki stan środowiska wód morskich tworzących zróżnicowane i dynamiczne pod względem ekologicznym oceany i morza, które są czyste, zdrowe i urodzajne w odniesieniu do panujących w nich warunków, zaś wykorzystanie środowiska morskiego zachodzi na poziomie, który jest zrównoważony i gwarantuje zachowanie możliwości użytkowania i prowadzenia działań przez obecne i przyszłe pokolenia”.

Krajowym aktem prawnym, w którym dokonano implementacji przepisów ww. dyrektywy jest ustawa o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 934 ze zm., dalej u.o.m.) – zasadniczo art. 37a do 37k.

Zgodnie z art. 37a u.o.m., plany zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej przybierają prawną formę rozporządzenia ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej oraz ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego w porozumieniu z ministrami właściwymi do spraw: środowiska, gospodarki wodnej, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, rolnictwa, rybołówstwa, transportu, wewnętrznych oraz Ministrem Obrony Narodowej, natomiast projekt planu sporządza właściwy terytorialnie dyrektor urzędu morskiego, z uwzględnieniem wyżej wzmiankowanego porozumienia, który wyznaczył jako koordynatora planu Dyrektora Urzędu Morskiego w Gdyni¹⁰.

Integralnymi elementami planu, zgodnie z art. 37a ust. 2 i 4 u.o.m., są rozstrzygnięcia dotyczące:

- 1) przeznaczenia, w tym funkcjach podstawowych, obszarów morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej;
- 2) zakazów lub ograniczeń korzystania z obszarów, o których mowa w pkt 1, z uwzględnieniem wymogów ochrony przyrody;
- 3) rozmieszczenia inwestycji celu publicznego;
- 4) kierunków rozwoju transportu i infrastruktury technicznej;
- 5) obszarów i warunków:
 - a) ochrony środowiska i dziedzictwa kulturowego,
 - b) uprawiania rybołówstwa i akwakultury,
 - c) pozyskiwania energii odnawialnej,
 - d) poszukiwania, rozpoznawania złóż kopalin oraz wydobywania kopalin ze złóż.
- 6) wydanych ważnych pozwoleń, o których mowa w art. 23 ust. 1 u.o.m. (pozwolenia na wznoszenie lub wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich ustalającego ich lokalizację oraz określającego warunki ich wykorzystania na tych obszarach¹¹), art. 26 ust. 1 u.o.m. (pozwolenia na układanie i utrzymywanie kabli lub

⁹Dz.U. L 257 z 28.8.2014, str. 135.

¹⁰ Sporządzając projekt planu dyrektor ma na względzie:

- wsparcie zrównoważonego rozwoju w sektorze morskim z uwzględnieniem aspektów gospodarczych, społecznych i środowiskowych, w tym poprawy stanu środowiska i odporności na zmiany klimatu;
- obronność i bezpieczeństwo państwa;
- koordynację działań odpowiednich podmiotów i sposobów wykorzystania morza.

¹¹ Zgodnie z art. 23 ust. 1a, zakazuje się wznoszenia i wykorzystywania elektrowni wiatrowych na morskich wodach wewnętrznych i morzu terytorialnym.

rurociągów na obszarach morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego ustalającego lokalizację i warunki ich utrzymywania na tych obszarach),

- 7) uzgodnień, o których mowa w art. 27 ust. 1 (w formie decyzji ministra właściwego do spraw gospodarki morskiej na układanie i utrzymywanie kabli lub rurociągów w wyłącznej strefie ekonomicznej po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw: gospodarki, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, rybołówstwa, środowiska, gospodarki wodnej, wewnętrznych oraz Ministra Obrony Narodowej). Ponadto, plany zagospodarowania przestrzennego morskich wód wewnętrznych, morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej mogą zawierać ustalenia informacyjne w zakresie przewidywanego rozmieszczenia inwestycji celu publicznego, inne niż określone w punktach 1-5.

2 C1 Bioróżnorodność, C4 Łańcuchy troficzne¹²

2.1 Obszary Natura 2000

Ochronę gatunków i siedlisk cennych ze względu na bioróżnorodność w prawie unijnym zapewniać ma utworzenie sieci Natura 2000. Podstawowym dokumentem określającym cele i sposoby ochrony obszaru wchodzącego w zakres sieci jest plan zadań ochronnych, w razie potrzeby uzupełniany planem ochrony. Plany te w odniesieniu do ustanowionych w Polsce morskich obszarów Natura 2000 zostały omówione w części B niniejszego raportu.

Pozwolenie na realizację przedsięwzięcia mogącego mieć wpływ na obszar Natura 2000 oraz postępowanie w sprawie oceny oddziaływania na obszar Natura 2000 zostały omówione w rozdziale 1.2.

2.2 Ochrona gatunkowa

Instrumentem prawnym mającym znaczenie dla zachowania bioróżnorodności w środowisku morskim jest ochrona gatunkowa, która – zgodnie z art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r. poz. 1651 ze zm.; dalej jako u.o.p.) - ma na celu zapewnienie przetrwania i właściwego stanu ochrony dziko występujących na terenie kraju lub innych państw członkowskich Unii Europejskiej rzadkich, endemicznych, podatnych na zagrożenia i zagrożonych wyginięciem oraz objętych ochroną na podstawie przepisów umów międzynarodowych, których Rzeczpospolita Polska jest stroną, gatunków roślin, zwierząt i grzybów oraz ich siedlisk i ostoi, a także zachowanie różnorodności gatunkowej i genetycznej. Chronione gatunki roślinne i zwierzęce określone są w następujących rozporządzeniach:

- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin¹³,
- rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt¹⁴.

¹² Ze względu na ścisły związek cech C1 i C4 opisano je łącznie, ponieważ wszystkie istniejące instrumenty prawne przyczyniające się do odpowiedniego stanu środowiska morskiego w zakresie bioróżnorodności przyczyniają się do stanu wskaźnika C4 Łańcuchy troficzne.

¹³ Dz. U. poz. 1409.

¹⁴ Dz. U. poz. 1348.

Wyszczególnione w rozporządzeniach gatunki morskie obejmują:

1. Gatunki roślin

Tabela nr 3 Chronione morskie gatunki roślin wyszczególnione w rozporządzeniach z zakresu ochrony gautnkowej

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	W
1	aster solny	<i>Aster tripolium</i>	W
2	łoboda zdobna	<i>Atriplex calotheca</i>	W
3	turzyca piaszkowa	<i>Carex arenaria</i>	W
4	centuria nadbrzeżna	<i>Centaurium littorale</i>	W
5	roZRóZka	<i>Ceramium circinatum</i>	
6	roZRóZka	<i>Ceramium diaphanum</i>	
7	roZRóZka	<i>Ceramium rubrum</i>	
8	roZRóZka	<i>Ceramium tenuicorne</i>	
9	ramienica kolczasta	<i>Chara aculeoata</i>	
10	ramienica szorstka	<i>Chara aspera</i>	
11	ramienica bałtycka	<i>Chara baltica</i>	
12	ramienica wieńcowa	<i>Chara braunii (Ch. coronata)</i>	
13	ramienica włochata	<i>Chara canescens (Ch. crinita)</i>	
14	ramienica zagięta	<i>Chara connivens</i>	
15	ramienica kosmata	<i>Chara hispida</i>	
16	ramienica wielokolczasta	<i>Chara polyacantha</i>	
17	ramienica omszona	<i>Chara tomentosa</i>	
18	mikołajek nadmorski	<i>Eryngium maritimum</i>	W
19	morszczyń pęcherzykowaty	<i>Fucus vesiculosus</i>	
20	widlik	<i>Furcellaria fastigiata</i>	

L.p.	Nazwa polska	Nazwa łacińska	W
21	mlecznik nadmorski	<i>Glaux maritima</i>	W
22	rokitnik zwyczajny	<i>Hippophaë rhamnoides</i>	W
23	lnica wonna	<i>Linaria odora</i>	W
24	krynicznik malutki	<i>Nitella confervacea</i> (<i>N. batrachosperma</i>)	
25	krynicznik giętki	<i>Nitella flexis</i>	
26	krynicznik smukły	<i>Nitella gracilis</i>	
27	krynicznik ciemny	<i>Nitella opaca</i>	
28	krynicznik obskubany	<i>Nitella syncarpa</i>	
29	krynicznica tępa	<i>Nitellopsis obtusa</i>	
30	babka nadmorska	<i>Plantago maritima</i>	W
31	soliród zielny	<i>Salicornia europaea</i>	W
32	jarnik solankowy	<i>Samolus valerandi</i>	W
33	rozsocha skupiona	<i>Tolypella glomerata</i>	
34	rozsocha morska	<i>Tolypella nidifica</i>	
35	świbka morska	<i>Triglochin maritimum</i>	W
36	zostera morska	<i>Zostera marina</i>	

W – gatunki występujące w pasie przybrzeżnym

2. Gatunki ptaków:

Tabela nr 4 Chronione morskie gatunki ptaków wymienione w rozporządzeniach z zakresu ochrony gatunkowej

Ptaki morskie zimujące		Ptaki morskie lęgowe	
Ochrona ścisła		Ochrona ścisła	
Nazwa polska	Nazwa łacińska	Nazwa polska	Nazwa łacińska
Nur rdzawoszyi	<i>Gavia stellata</i>	Perkoz rogaty	<i>Podiceps auritus</i>
Nur czarnoszyi	<i>Gavia arctica</i>	Perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>
Nur lodowiec	<i>Gavia immer</i>	Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>
Nur białodzioby	<i>Gavia adamsii</i>	Bernikla białolica	<i>Branta leucopsis</i>
Perkozek zwyczajny	<i>Tachybaptus ruficollis</i>	Ohar	<i>Tadorna tadorna</i>
Perkoz dwuczuby	<i>Podiceps cristatus</i>	Krakwa	<i>Anas strepera</i>
Perkoz rdzawoszyi	<i>Podiceps grisegena</i>	Płaskonos zwyczajny	<i>Anas clypeata</i>
Perkoz rogaty	<i>Podiceps auritus</i>	Ogorzałka zwyczajna	<i>Aythya marila</i>
Łabędź krzykliwy	<i>Cygnus cygnus</i>	Edredon zwyczajny	<i>Somateria mollissima</i>
Łabędź czarnodzioby	<i>Cygnus columbianus</i>	Uhla zwyczajna	<i>Melanitta fusca</i>
Łabędź niemy	<i>Cygnus olor</i>	Gągoł	<i>Bucephala clangula</i>
Gęś krótkodzioba	<i>Anser brachyrhynchus</i>	Bielaczek	<i>Mergus albellus</i>
Gęś mała	<i>Anser erythropus</i>	Szlachar	<i>Mergus serrator</i>
Bernikla białolica	<i>Branta leucopsis</i>	Nurogęś	<i>Mergus merganser</i>

Ptaki morskie zimujące		Ptaki morskie lęgowe	
<i>Bernikla obrożna</i>	<i>Branta bernicla</i>	<i>Bielik zwyczajny</i>	<i>Haliaeetus albicilla</i>
<i>Świstun zwyczajny</i>	<i>Anas penelope</i>	<i>Rybołów zwyczajny</i>	<i>Pandion haliaetus</i>
<i>Krakwa</i>	<i>Anas strepera</i>	<i>Ostrygojad zwyczajny</i>	<i>Haematopus ostralegus</i>
<i>Rożeniec zwyczajny</i>	<i>Anas acuta</i>	<i>Szablodziób zwyczajny</i>	<i>Recurvirostra avosetta</i>
<i>Płaskonos zwyczajny</i>	<i>Anas clypeata</i>	<i>Sieweczka obrożna</i>	<i>Charadrius hiaticula hiaticula</i>
<i>Ogorzałka zwyczajna</i>	<i>Aythya marila</i>	<i>Sieweczka morska</i>	<i>Charadrius alexandrinus</i>
<i>Edredon zwyczajny</i>	<i>Somateria mollissima</i>	<i>Czajka zwyczajna</i>	<i>Vanellus vanellus</i>
<i>Edredon turkan</i>	<i>Somateria spectabilis</i>	<i>Biegus mały</i>	<i>Calidris temminckii</i>
<i>Birginiak</i>	<i>Polysticta stelleri</i>	<i>Biegus zmienny</i>	<i>Calidris alpina schinzii</i>
<i>Lodówka</i>	<i>Clangula hyemalis</i>	<i>Batalion</i>	<i>Philomachus pugnax</i>
<i>Markaczka zwyczajna</i>	<i>Melanitta nigra</i>	<i>Rycyk</i>	<i>Limosa limosa</i>
<i>Uhła zwyczajna</i>	<i>Melanitta fusca</i>	<i>Krawawodziób</i>	<i>Tringa totanus</i>
<i>Gągoł</i>	<i>Bucephala clangula</i>	<i>Terekia</i>	<i>Xenus cinereus</i>
<i>Bielaczek</i>	<i>Mergellus albellus</i>	<i>Brodziec piskliwy</i>	<i>Actitis hypoleucos</i>
<i>Szlachar</i>	<i>Mergus serrator</i>	<i>Kamusznik zwyczajny</i>	<i>Arenaria interpres</i>
<i>Nurogęś</i>	<i>Mergus merganser</i>	<i>Wydrzyk ostrosterny</i>	<i>Stercorarius parasiticus</i>
<i>Bielik zwyczajny</i>	<i>Haliaeetus albicilla</i>	<i>Mewa czarnogłowa</i>	<i>Larus melanocephalus</i>

Ptaki morskie zimujące		Ptaki morskie lęgowe	
<i>Biegus morski</i>	<i>Calidris maritima</i>	<i>Mewa mała</i>	<i>Larus minutus</i>
<i>Mewa mała</i>	<i>Hydrocoloeus minutus</i>	<i>Mewa śmieszka</i>	<i>Larus ridibundus</i>
<i>Mewa siwa</i>	<i>Larus canus</i>	<i>Mewa siwa</i>	<i>Larus canus</i>
<i>Mewa siodłata</i>	<i>Larus marinus</i>	<i>Mewa siodłata</i>	<i>Larus marinus</i>
<i>Mewa śmieszka</i>	<i>Larus ridibundus</i>	<i>Mewa duńska</i>	<i>Larus fuscus intermedius</i>
<i>Mewa trójpalczasta</i>	<i>Rissa tridactyla</i>	<i>Mewa żółtonoga</i>	<i>Larus fuscus fuscus</i>
<i>Nurzyk zwyczajny</i>	<i>Uria aalge</i>	<i>Mewa trójpalczasta</i>	<i>Rissa tridactyla</i>
<i>Alka zwyczajna</i>	<i>Alca torda</i>	<i>Rybitwa krótkodzioba</i>	<i>Gelochelidon nilotica</i>
<i>Nurnik zwyczajny</i>	<i>Cephus grylle</i>	<i>Rybitwa białoczerna</i>	<i>Sternula albifrons</i>
<i>Fulmar zwyczajny</i>	<i>Fulmarus glacialis</i>	<i>Rybitwa wielkodzioba</i>	<i>Hydroprogne caspia</i>
<i>Alczyk</i>	<i>Alle alle</i>	<i>Rybitwa popielata</i>	<i>Sterna paradisaea</i>
<i>Górniczek zwyczajny</i>	<i>Eremophila alpestris</i>	<i>Rybitwa rzeczna</i>	<i>Sterna hirundo</i>
<i>Rzepołuch</i>	<i>Carduelis flavirostris</i>	<i>Rybitwa czubata</i>	<i>Sterna sandvicensis</i>
<i>Śnieguła zwyczajna</i>	<i>Calcarius nivalis</i>	<i>Nurzyk zwyczajny</i>	<i>Uria aalge</i>
<i>Świergotek nadmorski</i>	<i>Anthus petrosus</i>	<i>Alka zwyczajna</i>	<i>Alca torda</i>
Ochrona częściowa		<i>Nurnik zwyczajny</i>	<i>Cephus grylle</i>
<i>Kormoran zwyczajny</i>	<i>Phalacrocorax carbo</i>	<i>Brzegówka zwyczajna</i>	<i>Riparia riparia</i>

Ptaki morskie zimujące		Ptaki morskie lęgowe	
<i>Mewa srebrzysta</i>	<i>Larus argentatus</i>	<i>Świergotek nadmorski</i>	<i>Anthus petrosus</i>
<i>Mewa białogłowa</i>	<i>Larus cachinnans</i>	<i>Świergotek łąkowy</i>	<i>Anthus pratensis</i>
		<i>Pliszka siwa</i>	<i>Motacilla alba</i>
		<i>Białorzytka zwyczajna</i>	<i>Oenanthe oenanthe</i>
Ochrona częściowa			
Nazwa polska		Nazwa łacińska	
<i>Kormoran zwyczajny</i>		<i>Phalacrocorax carbo sinensis</i>	
<i>Mewa srebrzysta</i>		<i>Larus argentatus</i>	

3. Pozostałe gatunki zwierząt:

- *Foka szara (Halichoerus grypus)*
- *Nerpa obrączkowa (Phoca hispida)*
- *Foka pospolita (Phoca vitulina)*
- *Morświn zwyczajne (Phocoena phocoena)*
- *Jesiotr zachodni / jesiotr ostornosy (Acipenser sturio/Acipenser oxyrinchus)*
- *Minóg morski (Petromyzon marinus)*
- *Aloza (Alosa alosa)*
- *Parposz (Alosa fallax)*
- *Pocierniec (Spinachia spinachia)*
- *Babka czarnoplamka (Gobiusculus flavescens)*
- *Babka piaskowa (Pomatoschistus microps)*
- *Babka mała (Pomatoschistus minutus)*
- *Taśmiak długi (Lumpenus lampretaeformis)*
- *Wężynka (Nerophis ophidion)*
- *Iglicznia (Syngnathus typhle)*
- *Kur rogacz (Myoxocephalus quadricornis)*
- *Dennik (Liparis liparis)*
- *Alderia (Alderia modesta)*

W stosunku do gatunków objętych ochroną gatunkową obowiązują określone zakazy, również wskazane w odnośnych rozporządzeniach z tego zakresu.

W odniesieniu do ochrony gatunkowej instrumentem regulującym o charakterze administracyjnym będą zezwolenia na odstępstwa od zakazów z zakresu ochrony gatunkowej, które mogą być wydane w przypadku braku rozwiązań alternatywnych, jeżeli nie jest to szkodliwe dla zachowania we właściwym stanie ochrony dziko występujących populacji chronionych gatunków roślin lub zwierząt, a planowane działania:

1. leżą w interesie ochrony dziko występujących gatunków roślin, zwierząt, grzybów lub ochrony siedlisk przyrodniczych lub
2. wynikają z konieczności ograniczenia poważnych szkód w odniesieniu do upraw rolnych, inwentarza żywego, lasów, rybostanu, wody lub innych rodzajów mienia, lub
3. leżą w interesie zdrowia lub bezpieczeństwa powszechnego, lub
4. są niezbędne w realizacji badań naukowych, działań edukacyjnych lub celów związanych z odbudową populacji, reintrodukcją gatunków roślin, zwierząt lub grzybów, albo do celów działań reprodukcyjnych, w tym do sztucznego rozmnażania roślin, lub
5. umożliwiają, w ściśle kontrolowanych warunkach, selektywnie i w ograniczonym stopniu, zbiór, pozyskiwanie lub przetrzymywanie okazów roślin lub grzybów oraz chwytanie, pozyskiwanie lub przetrzymywanie okazów zwierząt gatunków objętych ochroną w liczbie określonej przez wydającego zezwolenie, lub
6. w przypadku gatunków objętych ochroną ścisłą, gatunków ptaków oraz gatunków wymienionych w załączniku IV dyrektywy 92/43 wynikają z koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska, lub
7. w przypadku gatunków innych niż wymienione w pkt 6 - wynikają ze słusznego interesu strony lub koniecznych wymogów nadrzędnego interesu publicznego, w tym wymogów o charakterze społecznym lub gospodarczym lub wymogów związanych z korzystnymi skutkami o podstawowym znaczeniu dla środowiska.

Zezwolenie wydaje minister właściwy do spraw środowiska, Generalny Dyrektor Ochrony Środowiska lub Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska - w zależności od rodzaju wnioskowanego odstępstwa.

2.3 Ochrona morświna

Mając na uwadze wskaźnik dotyczący liczebności populacji ssaków morskich, nie sposób nie odnieść się do Porozumienia o ochronie małych waleni Bałtyku i Morza Północnego, sporządzonego w Nowym Jorku dnia 17 marca 1992 r.¹⁵ Celem porozumienia jest ochrona wszystkich gatunków, podgatunków i populacji waleni zębowych występujących w obu morzach, z wyłączeniem kaszalota. Porozumienie zawarto, uznając, że zwierzęta te są i powinny pozostać integralną częścią ekosystemów morskich. Istotnym czynnikiem był też drastyczny spadek liczebności populacji waleni (wielorybów, delfinów i morświnów). Jedynym małym waleniem żyjącym w Morzu Bałtyckim jest morświn. Największym zagrożeniem dla tego gatunku jest przyłów, do pozostałych zalicza się zanieczyszczenie morza substancjami toksycznym (metalami ciężkim i związkami organicznymi) oraz hałas podwodny.

Jeśli chodzi o redukcję presji w postaci przyłowów, aktem prawnym bezpośrednio¹⁶ odnoszącym się do tego problemu jest rozporządzenie Rady nr 812/2004 z dnia 26 kwietnia 2004 r. ustanawiające środki dotyczące przypadkowego odławiania waleni w trakcie połowów ryb¹⁷. Jak wskazano w motywie 1 preambuły rozporządzenia, łączy się ono ściśle ze Wspólną Polityką Rybołówstwa, a więc środki w nim określone będą miały wpływ na cechę C3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków.

Rozporządzenie 812/2004 określa środki techniczne mające na celu ograniczenie liczby przyłowionych waleni oraz ustanawia system monitorowania takich przyłowów.

Do instrumentów materialnoprawnych związanych z pierwszą grupą wskazanych środków należą:

1. zakaz używania sieci określonych w załączniku I do rozporządzenia bez stosowania akustycznych urządzeń odstrasżających,
2. zakaz używania sieci dryfujących,
3. -zakaz trałowania na obszarach wskazanych w załączniku I do rozporządzenia.

Statki o całkowitej długości minimum 12 m obowiązują zakaz używania sieci rybackich określonych w Załączniku I na obszarach, w okresach i począwszy od dat w nim wskazanych, bez równoczesnego używania aktywnych akustycznych urządzeń odstrasżających, spełniających warunki techniczne określone w załączniku II.

Zgodne z art. 4 rozporządzenia 812/2004, Państwa Członkowskie opracowują i wdrażają programy monitorowania:

- dla statków o całkowitej długości równej lub większej niż 15 m. Dla łowisk i pod warunkami określonymi w załączniku III do rozporządzenia - przy pomocy obserwatorów na statkach,
- dla statków o długości poniżej 15 m, działających na łowiskach określonych w punkcie 3 załącznika III do rozporządzenia – w drodze badań naukowych lub projektów pilotażowych.

Na mocy przepisów ustawy z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim (Dz. U. z 2015 r., poz. 222; dalej jako u.r.m.), realizację programu monitorowania przypadkowych połowów waleni minister właściwy do spraw rybołówstwa powierza państwowemu instytutowi badawczemu albo instytutowi naukowemu prowadzącemu badania naukowe lub prace rozwojowe w zakresie WPR, który posiada warunki techniczno-organizacyjne niezbędne do zbierania i zarządzania danymi w zakresie WPR. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie wskazania instytutu realizującego programy monitoringu¹⁸, jednostką implementującą jest Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy w Gdyni.

15 Dz. U. z 1999 r. Nr 96, poz. 1108.

16 Walenie podlegają ochronie również na mocy przepisów Dyrektywy Siedliskowej.

17 Dz.Urz. UE L 150 z 30.4.2004, str. 12

18 Dz. U. poz. 883.

3 C2 Gatunki obce

Gatunki obce to takie, które w wyniku działalności ludzkiej zwiększają swój zasięg ekologiczny poza jego naturalne granice. Część z nich nie jest zdolna do funkcjonowania w nowym środowisku, jednak niektórym udaje się dostosować do jego warunków. Te, które przetrwają nierzadko stają się źródłem poważnych zakłóceń w ekosystemie, skutkujących stratami w bioróżnorodności oraz w gospodarce oraz powstaniem zagrożeń dla ludzkiego zdrowia. Gatunki tego rodzaju nazywamy inwazyjnymi. By zinventaryzować ich występowanie na obszarze UE, w roku 2008 uruchomiony został projekt DAISIE. Jego wyniki pokazują, iż liczbę morskich gatunków obcych obecnych w UE szacuje się na niecały 1000¹⁹. Istotna jest również dynamika pojawiania się gatunków obcych w nowych ekosystemach – dane statystyczne szacują wzrost tego zjawiska o 76% w stosunku do danych z lat 70-tych²⁰.

Na poziomie Unii Europejskiej, do problemu gatunków obcych odniesiono się przede wszystkim poprzez zapisy Strategii Bioróżnorodności UE 2020 (omówionej w części B niniejszego opracowania) oraz przepisy rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz. Urz. UE L 317 z 4.11.2014 r., str. 35; dalej jako rozporządzenie 1143/2014). Na gruncie prawa krajowego, jego przepisy doprecyzowuje u.o.p.

Rozporządzenie 1143/2014 wyznacza następujące ramy dla działań związanych ze zwalczaniem omawianego problemu:

1. Zapobieganie (uzasadnione zasadą prewencji oraz względami ekonomicznymi),
2. System wczesnego wykrycia i reakcji,
3. Postępowanie z gatunkami obcymi występującymi obecnie na terenach Państw Członkowskich.

Ważnym instrumentem stanowiącym punkt wyjścia dla następujących działań będzie wykaz inwazyjnych gatunków obcych, którego opracowanie poprzedzone zostanie oceną ryzyka przeprowadzoną dla każdego gatunku.

Gatunki obce wprowadzane są do środowiska różnymi drogami – są przenoszone zarówno celowo jak i nieintencjonalnie przy wykonywaniu zupełnie niezwiązanych z nimi działań. Jeśli chodzi o środowisko morskie, należy wyszczególnić przenoszenia związane z:

1. prowadzeniem działalności w zakresie akwakultury (wprowadzanie celowe),
2. wodami balastowymi i pochodzącymi z nich osadami przenoszonymi przez statki (wprowadzanie niecelowe).

3.1 Wprowadzanie gatunków obcych do akwakultury

Poza przepisami rozporządzenia 1143/2014 dotyczącymi gatunków obcych do akwakultury stosować się będzie również rozporządzenie Rady (WE) nr 708/2007 z dnia 11 czerwca 2007 r. w sprawie wykorzystania w akwakulturze gatunków obcych i niewystępujących miejscowo²¹. Na poziomie krajowym odpowiednie regulacje w tym zakresie zawiera u.r.m.

W odniesieniu do wprowadzania celowego, art. 120 ust. 1 u.o.p. ustanawia zakaz wprowadzania do środowiska przyrodniczego oraz przemieszczania w środowisku roślin, zwierząt lub grzybów gatunków obcych. Punktem wyjścia dla określenia zakresu przedmiotowego zakazu jest załącznik do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt

¹⁹Daisie 2009 [za] Sundseth K., Invasive Alien Species. A European response, UE 2014, str. 5.

²⁰Ibidem, str. 7.

²¹Dz.U. L 168 z 28.6.2007, str. 1.

gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym²². Lista uwzględnia gatunki związane ze środowiskiem morskim zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela nr 5 Lista roślin i zwierząt morskich gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym.

Lp.	Nazwa polska	Nazwa łacińska
Gatunki roślin w obrębie grup systematycznych		
	JEDNOLIŚCIENNE	LILIOPSIDA
1.	(brak polskiej nazwy gatunkowej) obszar występowania: estuaria, strefa przybrzeżna	<i>Spartina anglica</i>
Gatunki zwierząt w obrębie jednostek systematycznych		
	RAMIENIOWE	TENTACULATA
2.	(brak polskiej nazwy gatunkowej)	<i>Mnemiopsis leidyi</i>
	PANCERZOWCE	MALACOSTRACA
3.	krab wełnistoręki (krab wełnistoszczypcy) ²⁾	<i>Eriocheir sinensis</i>
4.	rak Luizjański ²⁾	<i>Procambarus clarkii</i>
	MAŁŻE	BIVALVIA
5.	ostryga pacyficzna ²⁾	<i>Crassostrea gigas</i>
	RYBY	PISCES
6.	babka bycza ²⁾	<i>Neogobius melanostomus</i>
7.	babka łysa (babka gołogłowa) ²⁾	<i>Neogobius gymnotrachelus</i>
8.	babka marmurkowata (babka marmurkowa)	<i>Proterorhinus marmoratus</i>
9.	babka szczupła (babka rzeczna) ²⁾	<i>Neogobius fluviatilis</i>
10.	sumik karłowaty	<i>Ameiurus nebulosus</i>
11.	Trawianka	<i>Perccottus glenii</i>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie załącznika do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym

Wprowadzanie do polskich obszarów morskich lub przenoszenie na tych obszarach organizmów morskich gatunków obcych lub gatunków niewystępujących miejscowo wymaga uzyskania zezwolenia, wydawanego przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa w porozumieniu z ministrem właściwym

²² Dz. U. nr. 210, poz. 1260 ze zm.

do spraw środowiska. Wymóg uzyskania zezwolenia dotyczy wprowadzania i przenoszenia gatunków objętych definicją zawartą w art. 3 ust. 6 i 7 rozporządzenia 708/2007, czyli:

- gatunków lub podgatunków organizmu wodnego obecnych poza ich znanym naturalnym zasięgiem i obszarem występowania,
- organizmów poliploidalnych i zdolnych do rozrodu gatunków sztucznie hybrydizowane, niezależnie od ich naturalnego zasięgu lub obszaru występowania,
- gatunków niewystępujących miejscowo, czyli gatunków lub podgatunków organizmów wodnych, które ze względów biogeograficznych nie występują w strefie mieszczącej się w granicach ich naturalnego zasięgu.

Co istotne, jedyną przesłanką odmowy wydania zezwolenia jest zagrożenie, jakie planowana działalność mogłaby stworzyć dla trwałości lub równowagi środowiska morskiego, w szczególności poprzez negatywny wpływ wprowadzenia na gatunki rodzime obszarów morskich. Zaistnienie takiego stanu po udzieleniu zezwolenia oraz wykonywanie działalności w sposób niezgodny z zezwoleniem stanowi natomiast przesłankę obligatoryjnego cofnięcia zezwolenia.

Na marginesie należy jeszcze zauważyć, iż art. 99 ust. 12 u.r.m. zawiera delegację ustawową do wydania rozporządzenia w sprawie szczególnych warunków, w szczególności technicznych i organizacyjnych, wprowadzania lub przenoszenia organizmów morskich gatunku obcego lub niewystępującego miejscowo, mając na względzie znaczenie gospodarcze poszczególnych organizmów morskich oraz przewidywany wpływ takiego wprowadzenia lub przeniesienia na środowisko morskie. Na dzień ukończenia prac nad niniejszym raportem takie rozporządzenie nie zostało wydane.

W ww. zezwoleniu obligatoryjnie nakłada się obowiązek monitorowania gatunków obcych lub niewystępujących miejscowo. Zgodnie z art. 18 rozporządzenia 708/2007, gatunek wprowadzony monitoruje się przez okres 2 lat lub przez pełen cykl pokoleniowy, w zależności od tego, który okres jest dłuższy. Celem prowadzenia monitoringu jest weryfikacja pod kątem faktycznie występujących oddziaływań. Organ wydający zezwolenie powierza prowadzenie monitoringu wnioskodawcy lub, jeśli w jego opinii wnioskodawca nie posiada fachowej wiedzy w tym zakresie, instytutowi badawczemu lub naukowemu prowadzącemu badania naukowe lub prace rozwojowe w zakresie rybołówstwa morskiego.

Drugim instrumentem kontrolnym w odniesieniu do działań z zakresu wprowadzania gatunków obcych lub niewystępujących miejscowo jest rejestr wprowadzeń i przeniesień gatunków obcych i niewystępujących miejscowo, prowadzony przez ministra właściwego ds. rybołówstwa. Zawiera on wnioski wraz ze złożoną dokumentacją w porządku chronologicznym i jest udostępniany bezpłatnie państwom członkowskim i społeczeństwu na zasadach określonych w dyrektywie 2003/4, implementowanej do polskiego porządku prawnego przepisami u.o.o.ś.

3.2 Postępowanie z wodami balastowymi

Regulacje dotyczące postępowania z wodami balastowymi pochodzą głównie z prawa międzynarodowego. Art. 196 UNCLOS stanowi, że państwa stosują wszelkie środki konieczne dla zapobiegania, zmniejszania i kontroli zanieczyszczenia środowiska morskiego w następstwie (...) powstałego umyślnego lub przypadkowego wprowadzania obcych lub nowych gatunków do określonej części środowiska morskiego, które może powodować w nim znaczne zmiany.

Problem postępowania z wodami balastowymi objęty jest również przepisami MARPOL, której celem jest zapobieganie i zmniejszania zanieczyszczeń morskich dostających się do morza ze statków w wyniku zrzutu substancji szkodliwych. Zgodnie z definicją przyjętą w MARPOL, substancja szkodliwa to taka, która, jeżeli zostanie wprowadzona do środowiska morskiego może spowodować niebezpieczeństwo dla zdrowia ludzkiego albo zagrożenie dla żywych zasobów i życia w morzu, pogarszać walory rekreacyjne lub też utrudniać inne zgodne z prawem użytkowanie morza, i zawiera każdą substancję podlegającą kontroli na podstawie przepisów tej konwencji. Jeśli więc przyjąć, że woda balastowa zawierająca gatunki inwazyjne jest substancją szkodliwą, zastosowanie znajdą do

niej pozostałe przepisy MARPOL. Definicje częstego i oddzielnego balastu znajdują się odpowiednio w załącznikach I i II do MARPOL, natomiast w paragrafie 16 Załącznika I określono wymagania dotyczące postępowania z wodami balastowymi na statku.

Również w rozumieniu przepisów Konwencji Helsińskiej wprowadzanie gatunków obcych można uznać za zanieczyszczenie, definiowane w jej art. 2 ust. 1 jako wprowadzenie przez człowieka bezpośrednio lub pośrednio do morza (...) substancji lub energii, które mogą stwarzać zagrożenie dla zdrowia człowieka, niszczyć żywe zasoby i morskie ekosystemy, stwarzać utrudnienie w dozwolonym użytkowaniu morza łącznie z rybołówstwem, pogarszać jakość użytkowanej wody morskiej oraz prowadzić do zmniejszenia walorów rekreacyjnych morza.

4 C3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków

4.1 Wspólna Polityka Rybołówstwa

Zgodnie z ogólnymi zasadami UE, organizacja przemysłu rybnego powinna uwzględniać zasadę zrównoważonego rozwoju, wyrażającą się w próbie osiągnięcia konsensusu między potrzebami środowiskowymi, ekonomicznymi i społecznymi. Dążąca do tego celu Wspólna Polityka Rybołówstwa (dalej jako WPRyb), opracowana po raz pierwszy latach 70-tych i ostatnio zreformowana w roku 2014, formalnie stanowi zbiór zasad dotyczących zarządzania europejskimi flotami rybackimi i ochrony zasobów rybnych, zapewniających równy dostęp do wód i łowisk oraz umożliwiających rybakom pracę w warunkach uczciwej konkurencji.

Istotnym problemem, do którego odnosi się WPRyb jest przełowienie zasobów rybnych, czyli doprowadzenie do stanu, w którym nie mają one możliwości odnawiania się w sposób naturalny. Działania określone w WPRyb mają na celu zagwarantowanie, że przemysł rybny nie będzie zagrażał wielkości populacji ryb i jej odnawialności w perspektywie długoterminowej. WPRyb przyjmuje podejście prewencyjne i kompleksowo uwzględniające konsekwencje działalności człowieka na wszystkie elementy wodnego ekosystemu.

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym WPRyb jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1954/2003 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002 i (WE) nr 639/2004 oraz decyzję Rady 2004/585/WE (Dz. Urz. UE L 354 z 28.12.2013, str. 22 ze zm.; dalej jako rozporządzenie WPRyb). Zostało ono zmienione w 2015 r. rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/812 z dnia 20 maja 2015 r. zmieniającym rozporządzenia Rady (WE) nr 850/98, (WE) nr 2187/2005, (WE) nr 1967/2006, (WE) nr 1098/2007, (WE) nr 254/2002, (WE) nr 2347/2002 i (WE) nr 1224/2009 oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1379/2013 i (UE) nr 1380/2013 w odniesieniu do obowiązku wyładunku oraz uchylającym rozporządzenie Rady (WE) nr 1434/98²³. Na grunt prawa polskiego przepisy rozporządzenia WPRyb zostały przeniesione przepisami u.r.m. oraz rozporządzeń wykonawczych. Ustawa reguluje te zagadnienia z zakresu prawa unijnego, które zostały pozostawione do rozstrzygnięcia dla państw członkowskich Unii Europejskiej, określając zasady wykonywania rybołówstwa morskiego oraz tryb postępowania, w tym zakres zadań i właściwość organów, w sprawach nadawania, cofania i zawieszania uprawnień do wykonywania rybołówstwa morskiego, racjonalnego prowadzenia połowów, w tym ochrony żywych zasobów morza oraz nadzoru nad wyładunkiem i przeladunkiem organizmów morskich.

Zgodnie z art. 2 ust. 1 pkt 21 u.r.m., do rybołówstwa morskiego zalicza się zarybianie oraz chów i hodowla organizmów morskich a także wprowadzanie do polskich obszarów morskich lub

²³ Dz.U. L 133 z 29.5.2015, str. 1.

przenoszenie na tych obszarach organizmów obcych lub organizmów morskich niewystępujących miejscowo. Z tego względu, cecha C3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków będzie powiązana z cechą C2 Gatunki obce w zakresie regulacji dotyczących ostatniego ze wskazanych komponentów.

4.1.1 Ochrona zasobów połowowych

Art. 5 u.r.m. zawiera zakaz związany z prowadzeniem racjonalnych połowów i jednocześnie wpływający na cechę C1 Bioróżnorodność. Zgodnie z jego treścią, zakazane jest:

1. niszczenie tarlisk, ikry oraz narybku;
2. używanie przy prowadzeniu połowów organizmów morskich materiałów wybuchowych, środków odurzających, trujących lub zanieczyszczających środowisko morskie;
3. wydawanie lub wystawianie narzędzi połowowych w taki sposób lub w takim miejscu, aby:
 - powodowały uszkodzenia innych narzędzi połowowych lub
 - utrudniały prowadzenie połowów organizmów morskich.

Do zrównoważonego i ochrony zasobów połowowych przyczyniać się ma również zarybianie polskich obszarów morskich, do którego prowadzenia zobowiązany jest minister właściwy ds. rybołówstwa.

4.1.2 Zdolność połowowa i kwota połowowa

Na podstawie art. 22 u.r.m., każdy właściciel statku rybackiego dysponuje indywidualną zdolnością połowową, która stanowi sumę zdolności połowowych określonych w tym przepisie, w tym zdolności połowowej statku rybackiego, zdolności połowowej przyznanej przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa w ramach podziału dodatkowej zdolności połowowej lub zdolności połowowej przekazanej przez właściciela innego statku rybackiego.

Do wykonywania połowów konieczne jest uzyskanie licencji połowowej, wydawanej przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa na wniosek armatora statku rybackiego:

1. na statek rybacki, który został wpisany do rejestru i nie został uznany za wycofany z wykonywania rybołówstwa komercyjnego;
2. jeżeli zmiana wpisu w rejestrze dokonana na wniosek właściciela statku rybackiego skutkuje koniecznością zmiany danych zawartych w wydanej licencji.

Ważnym instrumentem regulującym wykonywanie rybołówstwa komercyjnego jest specjalne zezwolenie połowowe, w którym określa się indywidualną kwotę połowową dla danego statku rybackiego. Ogólna kwota połowowa, to maksymalna liczba sztuk lub masa organizmów morskich danego gatunku, przyznawana Rzeczypospolitej Polskiej do odłowienia w danym okresie na określonym obszarze, zgodnie z przepisami Unii Europejskiej oraz określana na dany rok kalendarzowy przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa do odłowienia na określonym obszarze. Szczegółowy sposób podziału kwot określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 września 2015 r. w sprawie szczegółowego sposobu podziału ogólnych kwot połowowych i dodatkowych kwot połowowych²⁴.

Podziału ogólnych kwot połowowych dokonuje się na:

- indywidualne kwoty połowowe — z podziałem na poszczególne statki rybackie lub
- wspólne kwoty połowowe — bez podziału na poszczególne statki rybackie, lub
- zbiorcze kwoty połowowe — na statki rybackie armatorów zrzeszonych w danej uznanej organizacji producentów

4.1.3 Gromadzenie danych połowowych

²⁴ Dz. U. poz. 1486.

Zarządzanie rybołówstwem w UE opiera się na danych, które gromadzą, którymi zarządzają i które przekazują kraje UE w ramach systemu gromadzenia danych. Podstawowe zasady, jakimi należy się kierować przy gromadzeniu danych określa art. 25. ust. 2 WPRyb. Są to:

- dokładność,
- wiarygodność i aktualność,
- unikanie powielania działań dzięki sprawniejszej koordynacji,
- bezpieczne przechowywanie w bazach danych,
- większa dostępność danych,
- przestrzeganie przepisów o ochronie danych osobowych,
- udostępnienie danych Komisji Europejskiej, aby mogła ona sprawdzać dostępność i jakość danych oraz metod zastosowanych do ich gromadzenia.

Kluczowym aktem prawa unijnego w tym zakresie jest rozporządzenie Rady (WE) nr 199/2008 z dnia 25 lutego 2008 r. w sprawie ustanowienia wspólnotowych ram gromadzenia danych, zarządzania nimi i ich wykorzystywania w sektorze rybołówstwa oraz w sprawie wspierania doradztwa naukowego w zakresie wspólnej polityki rybołówstwa²⁵.

Wykonywanie obowiązków sprawozdawczych mających na celu umożliwienie kontroli zgodności z faktycznie wykonywanymi połowami z warunkami określonymi w specjalnym zezwoleniu połowowym opiera się na wymogach prowadzenia dziennika połowowego oraz sporządzania miesięcznych raportów połowowych.

Dziennik połowowy w postaci papierowej albo elektronicznej, zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 1224/2009 i rozporządzenia nr 404/2011, prowadzi kapitan wykonujący rybołówstwo komercyjne przy użyciu statku rybackiego, o którym mowa w art. 14 i art. 15 rozporządzenia nr 1224/2009 oraz art. 11 rozporządzenia Rady (WE) nr 1098/2007.

Miesięczny raport połowowy sporządza kapitan statku rybackiego o długości całkowitej poniżej 10 m (za wyjątkiem statków rybackich o długości całkowitej od 8 do 10 m, przy użyciu których prowadzi się połowy dorsza. Do miesięcznego raportu połowowego wpisuje się m.in. ilość i gatunek złowionych lub przyłowionych organizmów morskich. Kapitan statku rybackiego, po zakończeniu połowów w danym miesiącu, przekazuje miesięczny raport połowowy do CMR za pośrednictwem okręgowego inspektora rybołówstwa morskiego właściwego dla portu macierzystego statku rybackiego, nie później niż do 5. dnia miesiąca następującego po miesiącu, za który został sporządzony raport.

Poza obowiązkami nałożonymi na kapitanów statków rybackich, u.r.m. ustanawia również wymóg zbierania danych połowowych przez organy administracji.

Jak wskazano w rozdziale 2, programu monitorowania przypadkowych połowów waleni minister właściwy do spraw rybołówstwa powierza państwowemu instytutowi badawczemu albo instytutowi naukowemu prowadzącemu badania naukowe lub prace rozwojowe w zakresie WPRyb, który posiada warunki techniczno-organizacyjne niezbędne do zbierania i zarządzania danymi w zakresie WPRyb. Zgodnie z przepisami rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 10 czerwca 2015 r. w sprawie wskazania instytutu realizującego programy monitoringu²⁶, jednostką implementującą jest Morski Instytut Rybacki – Państwowy Instytut Badawczy w Gdyni.

4.1.4 System kontroli nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów

W celu zapewnienia skutecznego egzekwowania przepisów WPRyb, ustanowiono system kontroli nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów (dalej połowy NNN), które zmniejszają

²⁵ Dz.U. L 60 z 5.3.2008, str. 1.

²⁶ Dz. U. poz. 883.

zasoby rybne, niszczą siedliska morskie, zakłócają konkurencję, szkodzą interesom uczciwych rybaków oraz osłabiają nadmorskie społeczności, szczególnie w krajach rozwijających się. Szczegóły dotyczące systemu zapobiegania NNN połowom określa:

- rozporządzenie Rady (WE) nr 1005/2008 z dnia 29 września 2008 r. ustanawiające wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania, zmieniające rozporządzenia (EWG) nr 2847/93, (WE) nr 1936/2001 i (WE) nr 601/2004 oraz uchylające rozporządzenia (WE) nr 1093/94 i (WE) nr 1447/1999²⁷ oraz
- rozporządzenie Komisji (WE) nr 1010/2009 ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1005/2008 ustanawiającego wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania²⁸.

Zgodnie z prawodawstwem unijnym, statek rybacki podejrzewa się o dokonywanie połowów NNN, jeśli:

- nie posiada ważnego zezwolenia rybackiego,
- nie przekazuje lub nie rejestruje danych połowów,
- dokonuje połowu w niedozwolonej strefie,
- łąwi gatunki niedozwolone,
- używa zakazanych lub niezgodnych urządzeń,
- fałszuje lub ukrywa swą tożsamość,
- fałszuje lub ukrywa dowody dotyczące śledztwa,
- utrudnia pracę inspektorów,
- bierze na pokład, przewozi na pokładzie lub wyładowuje na ląd ryby niewymiarowe,
- współdziała ze statkami znajdującymi się na liście statków NNN,
- jest statkiem bezpieczeństwa.

Komisja tworzy dwie czarne listy. Pierwsza zawiera statki dokonujące połowów NNN, a druga – listę państw, które im sprzyjają. W obu przypadkach procedury dotyczące tworzenia list przewidują środki zabezpieczenia i mechanizmy odwołania, aby zagwarantować równe traktowanie statków z krajów, których ta kwestia dotyczy.

Kraje członkowskie stosują sankcje skuteczne, proporcjonalne i odstrasżające wobec osób fizycznych lub prawnych związanych z działalnością NNN. W przypadku wspomnianego naruszenia przewidziana jest maksymalna sankcja wynosząca przynajmniej pięciokrotność wartości produktów uzyskanych podczas połowu. W przypadku naruszenia powtórnego w okresie pięciu lat kraje członkowskie nakładają maksymalną sankcję wynoszącą przynajmniej ośmiokrotność wartości produktów uzyskanych w wyniku wspomnianego naruszenia.

Kontrolę zgodności z faktycznie wykonywanymi połowami z warunkami określonymi w specjalnym zezwoleniu połowowym umożliwiają również dzienniki i sprawozdania połowowe, omówione we wcześniejszej części niniejszego rozdziału.

4.1.5 Poważne naruszenia WPRyb

Obok sankcji związanych z NNN połowami, instrumentem kontrolnym w odniesieniu do WPRyb są punkty za poważne naruszenia jej przepisów. Tryb postępowania w sprawie poważnych naruszeń przepisów WPRyb opisany jest w rozdziale 9 u.r.m. Zgodnie z przepisami ustawy, okręgowy inspektor rybołówstwa morskiego przyznaje kapitanowi lub armatorowi statku wykonującemu rybołówstwo komercyjne punkty za poważne naruszenia przepisów WPRyb. W przypadku zgromadzenia przez kapitana statku rybackiego liczby punktów określonej w przepisach unijnych, nie będzie on mógł pełnić

²⁷ Dz.Urz. UE L 286 z 29.10.2008, str. 1.

²⁸ Dz. Urz. UE L 280 z 27.10.2009, str. 5.

funkcji kapitana statku rybackiego przez odpowiednie okresy tam wskazane. Punkty przyznawane armatorowi są powiązane z licencją połowową, jaką posiada określony statek, tak aby nie ulegały unieważnieniu nawet w przypadku sprzedaży statku nowemu właścicielowi.

Szczegóły dotyczące przyznawania punktów określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 sierpnia 2015 r. w sprawie kryteriów, na podstawie których okręgowy inspektor rybołówstwa morskiego dokonuje oceny wagi stwierdzonego naruszenia przepisów wspólnej polityki rybnej²⁹.

Naruszenia i liczba punktów wpisywane są do rejestru naruszeń, prowadzonego w formie elektronicznej przez ministra właściwego do spraw rybołówstwa. Dane zgromadzone w rejestrze naruszeń udostępnia się organom administracji rządowej, sądom i prokuraturom oraz instytucjom realizującym zadania wynikające z wdrażania funduszy Unii Europejskiej, w zakresie niezbędnym do wykonywania ich zadań ustawowych.

5 C5 Eutrofizacja

Jak wspomniano w rozdziale 1, eutrofizacja jest ściśle związana z zanieczyszczeniem wód przez związki azotu. Z punktu widzenia prawa, szczególne znaczenie będą miały tu regulacje dotyczące:

1. warunków wykorzystywania nawozów w rolnictwie,
2. wymogów środowiskowych w zakresie poziomu związków azotu w wodach.

5.1 Rolnicze wykorzystywanie nawozów

Uregulowania dotyczące nawozów są istotne z uwagi na stawiane przed rolnictwem wymagania w zakresie ochrony środowiska związane z prowadzeniem produkcji rolnej, mające szczególny wpływ na jakość wód, a w konsekwencji na realizację celów związanych z ich ochroną. Zawarte są one w ustawie z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 625; dalej jako u.n.n.). W u.n.n. wprowadzono ogólną zasadę, zgodnie z którą do obrotu można wprowadzać tylko te nawozy i środki wspomagające uprawę roślin, które prawidłowo stosowane nie są szkodliwe dla zdrowia ludzi lub zwierząt lub dla środowiska, tj. nawozy już sprawdzone i powszechnie znane. Należą do nich nawozy naturalne, wapniowe i wapniowo-magnezowe oraz mieszanki typów nawozów mineralnych, będące przedmiotem handlu w państwach Unii Europejskiej, które znajdują się w obrocie, zgodnie z przepisami rozporządzenia nr 2003/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 13 października 2003 r. w sprawie nawozów, a także nawozy, dla których wydane zostało pozwolenie ministra właściwego do spraw rolnictwa na ich wprowadzenie do obrotu (na podstawie art. 3 - 5 ustawy).

Podstawowym narzędziem regulacji obrotu nawozami i środkami wspomagającymi uprawę roślin jest pozwolenie, uregulowane w art. 4-7 ustawy o nawozach.

W rozdziale 3 u.n.n. uregulowano sprawy związane z zagrożeniami zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska, wynikającymi z właściwości lub sposobu stosowania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Zawarto między innymi obowiązek stosowania nawozów w sposób niezagrażający zdrowiu ludzi lub zwierząt lub środowisku. Środkiem do osiągnięcia tego celu ma być:

1. ustanowienie limitu zastosowania azotu w nawozie naturalnym na 1 hektar użytków rolnych. Zgodnie z art. 17 ust. 3 ustawy zastosowana w okresie roku dawka nawozu naturalnego nie może zawierać więcej niż 170 kg azotu (N) w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych;
2. ustanowienia zakazu stosowania nawozów na glebach zalanych wodą, przykrytych śniegiem, zamrożonych do głębokości 30 cm oraz podczas opadów deszczu, a także zakazu stosowania nawozów naturalnych: a) w postaci płynnej oraz azotowych – na glebach bez okrywy roślinnej, położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10%, b) w postaci płynnej - podczas wegetacji roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi;

²⁹ Dz. U. poz. 1453.

3. wprowadzenie zasad opracowywania planu nawożenia oraz zagospodarowania gnojówki i gnojowicy przez podmioty prowadzące wielkotowarowy chów lub hodowlę świń i drobiu oraz podmioty nabywające od nich nawozy naturalne. Zgodnie z obecnie obowiązującymi przepisami obowiązek ten skierowany jest wyłącznie do podmiotu, który prowadzi chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior. W odniesieniu do cytowanej regulacji, z uwagi na zakładane cele ochrony środowiska, w szczególności wodnego, proponuje się obniżenie progów, dla gospodarstw dla których wymagany jest plan nawożenia - wstępna propozycja: gospodarstwa z obsadą > 100 DJP lub o powierzchni > 100 ha użytków rolnych i objęcie obowiązkiem jego sporządzenia wszystkich podmiotów, prowadzących chów lub hodowlę zwierząt (nie tylko drobiu i świń – ale także m.in. bydła).
4. nałożenie obowiązku przedkładania planów nawożenia wójtom, burmistrzom lub prezydentom miast oraz wojewódzkim inspektorom ochrony środowiska (art. 18 ust. 6 ustawy) zaopiniowanych przez okręgową stację chemiczno-rolniczą. Plany te stanowią bowiem niezbędną informację o działaniach na terenie gminy, związanych z przestrzeganiem przepisów o ochronie środowiska. Są one również pomocne w przygotowywaniu planów kontroli.

W rozdziale 4 u.n.n. ustanowiono ogólne zasady bezpiecznego przewozu i przechowywania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin. Regulacje te mają zapobiegać uchybieniom prowadzącym do zagrożenia zdrowia ludzi i zwierząt oraz zanieczyszczenia środowiska. Przepisy te mają na celu niedopuszczenie do zmian jakościowych tych wyrobów powstałych w obrocie. Nieodpowiednie warunki przechowywania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin powodują rozpuszczanie i wymywanie z nich składników, co w konsekwencji może spowodować zanieczyszczenie gleb i wód.

Środki służące do realizacji tych celów to:

1. wprowadzenie zakazu przechowywania luzem saletry amonowej i innych nawozów zawierających azotan amonowy w ilości powyżej 28% w przeliczeniu na azot całkowity,
2. ustanowienie obowiązku przechowywania gnojowicy i gnojówki w zamkniętych zbiornikach. Instalacje te są szczególnie uciążliwe dla środowiska, a także niebezpieczne dla zdrowia ludzi przebywających w ich pobliżu. Z uwagi na to, mając na względzie fakt, że szczelne przykrycie zbiorników daje największą efektywność redukcji emisji amoniaku, prawidłowa realizacja tego obowiązku ma szczególnie istotne znaczenie dla prawidłowej gospodarki rolnej, sprzyjając ograniczeniu emisji amoniaku do powietrza z otwartych i nieszczelnych zbiorników na gnojowicę. Zgodnie z art. 25 ust. 1 ustawy gnojówkę i gnojowicę przechowuje się wyłącznie w szczelnych zbiornikach o pojemności umożliwiającej gromadzenie co najmniej 4-miesięcznej produkcji tego nawozu. Zbiorniki te powinny być zbiornikami zamkniętymi, w rozumieniu przepisów wydanych na podstawie art. 7 ust. 2 pkt 2 ustawy z dnia 7 lipca 1994 r. - Prawo budowlane³⁰ dotyczących warunków technicznych, jakim powinny odpowiadać budowle rolnicze i ich usytuowanie.
3. Z kolei, z uwagi na zagrożenie zanieczyszczenia wód biogenami pochodzącymi z niewłaściwego składowania nawozów naturalnych wprowadzono obowiązek przechowywania nawozów naturalnych innych niż gnojowica lub gnojówka na nieprzepuszczalnych płytach, zabezpieczonych w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu. Zgodnie z art. 25 ust. 2 ustawy przechowywanie nawozów naturalnych innych niż gnojowica lub gnojówka przez podmioty, które prowadzą chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior dopuszczalne jest na nieprzepuszczalnych płytach, zabezpieczonych w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu. Jednakże, ograniczenie tego obowiązku wyłącznie do tych podmiotów jest niczym nie uzasadnione z punktu widzenia prawidłowej praktyki rolnej, stąd

³⁰ Tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 1409 ze zm.

proponuje się skierowanie tego obowiązku do wszystkich podmiotów prowadzących chów i hodowlę zwierząt (w tym również bydła).

Dokładne zasady stosowania nawozów określono w rozporządzeniu Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania³¹. Zgodnie z jego przepisami nawozy stosuje się równomiernie na całej powierzchni pola w sposób wykluczający nawożenie pól i upraw do tego nieprzeznaczonych. Mogą one być stosowane łącznie ze środkami ochrony roślin jedynie wówczas, gdy jest to przewidziane w instrukcji stosowania środka ochrony roślin lub nawozu. Przy ustalaniu dawek nawozu uwzględnia się potrzeby pokarmowe roślin i zasobność gleby w składniki pokarmowe, a w przypadku stosowania odpadów w rozumieniu przepisów o odpadach, środków wspomagających uprawę roślin i dodatków do wzbogacenia gleby - również dawki składników pokarmowych wprowadzanych do gleby z tymi substancjami. Nawozy naturalne i organiczne, w postaci stałej lub płynnej, stosuje się w okresie od dnia 1 marca do dnia 30 listopada, z wyjątkiem nawozów stosowanych pod uprawy pod osłonami (szklarnie, inspekty, namioty foliowe).

Z §3 rozporządzenia wynikają minimalne wymagania dotyczące odległości od brzegów cieków i urządzeń wodnych przy stosowaniu nawozów na gruntach rolnych. I tak, nawozy, z wyłączeniem gnojowicy, stosuje się na gruntach rolnych w odległości co najmniej 5 m od brzegu:

1. jezior i zbiorników wodnych o powierzchni do 50 ha;
2. cieków wodnych;
3. rowów, z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu;
4. kanałów w rozumieniu przepisów pr. wod.

Nawozy stosuje się na gruntach rolnych w odległości co najmniej 20 m od:

1. brzegu jezior i zbiorników wodnych o powierzchni powyżej 50 ha;
2. ujęć wody, jeżeli nie ustanowiono strefy ochronnej na podstawie pr. wod.;
3. obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.

Gnojowicę stosuje się na gruntach rolnych w odległości co najmniej 10 m od brzegu:

1. jezior i zbiorników wodnych o powierzchni do 50 ha;
2. cieków wodnych;
3. rowów, z wyłączeniem rowów o szerokości do 5 m liczonej na wysokości górnej krawędzi brzegu rowu;
4. kanałów w rozumieniu pr. wod.

Nawozy naturalne w postaci płynnej mogą być stosowane:

1. gdy poziom wody podziemnej jest poniżej 1,2 m;
2. poza obszarami płytkiego występowania skał szczelinowych.

Przestrzeganie wyżej opisanych reguł w zakresie gospodarki nawozami ma bardzo istotne znaczenie dla ochrony wód i dbałości o ich jakość. Stąd też istotne znaczenie należy przypisać efektywności kontroli przestrzegania obowiązujących zasad gospodarki nawozami, w tym ograniczeń w stosowaniu nawozów w odległości 20 m od zbiorników i cieków wodnych. Środkiem wspomagającym realizację tego celu jest przede wszystkim edukacja w ramach ośrodków doradztwa rolniczego, uwrażliwienie ARiMR i kontrola gospodarstw przez ARiMR.

Środki kontroli i nadzoru nad realizacją wyżej opisanych środków w zakresie nawozów, nawożenia oraz środków wspomagających uprawę roślin:

³¹ Tekst jedn. Dz. U. 2014, poz. 393 ze zm.

1. nadzór nad wprowadzaniem do obrotu nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” i środków wspomagających uprawę roślin w sposób określony w przepisach o jakości handlowej artykułów rolno-spożywczych sprawuje Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno-Spożywczych,
2. kontrola przestrzegania przepisów dotyczących warunków stosowania i przechowywania nawozów, nawozów oznaczonych znakiem „NAWÓZ WE” oraz środków wspomagających uprawę roślin sprawowana przez Inspekcję Ochrony Środowiska,
3. kontrola w zakresie spełniania przez nawozy lub środki wspomagające uprawę roślin, które zostały wytworzone z produktów ubocznych pochodzenia zwierzęcego lub produktów pochodnych, lub zawierają w swoim składzie produkty uboczne pochodzenia zwierzęcego lub produkty pochodne, wymagań określonych w rozporządzeniu nr 1069/2009, w przepisach Unii Europejskiej wydanych w trybie tego rozporządzenia lub w ustawie z dnia 11 marca 2004 r. o ochronie zdrowia zwierząt oraz zwalczaniu chorób zakaźnych zwierząt sprawowana przez Inspekcję Weterynaryjną.

Szczegółowy zakres badań nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, szczegółowy zakres dokumentacji dotyczącej nawozów oraz środków wspomagających uprawę roślin, dopuszczalne rodzaje zanieczyszczeń występujących w nawozach i środkach wspomagających uprawę roślin oraz ich wartości oraz minimalne wymagania jakościowe, jakie powinny spełniać nawozy, o których mowa w art. 3 ust. 2 ustawy o nawozach i nawożeniu określa rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu³². W akcie tym unormowano zakres badania nawozów i środków wspomagających uprawę roślin, wyłączenia spod badań poprzez wskazanie rodzajów nawozów nie podlegających badaniom oraz jednostki upoważnione do ich przeprowadzania. W par. 14 określa się limity dopuszczalnych wartości zanieczyszczeń (takich jak: chrom, kadm, nikiel, ołów, rtęć) nawozach organicznych i organiczno-mineralnych oraz organicznych i organiczno-mineralnych środkach wspomagających uprawę roślin oraz wymagania jakościowe dla poszczególnych kategorii nawozów w zakresie zawartości azotu, fosforu lub potasu.

Do problemu zanieczyszczaniem wód związkami azotu odnoszą się również zapisy wskazanej w rozdziale 1 dyrektywy azotanowej, która została zaimplementowana w Polsce przepisami Pr. wod. Najważniejsze obowiązki organów ochrony środowiska w zakresie ochrony przez tym rodzajem zanieczyszczeń wprowadzone tymi przepisami to:

1. Wyznaczenie obszarów szczególnie narażonych na zanieczyszczenia związkami azotu,
2. Opracowanie programów działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych.

Ad 1. W rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych³³ określono standardy jakości śródlądowych wód powierzchniowych i morskich w postaci wartości granicznych podstawowych wskaźników eutrofizacji oraz wód powyżej których występuje eutrofizacja, a także metodyki referencyjne pomiaru służące do oznaczeń wskaźników zanieczyszczeń. Za wody wrażliwe na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych uznaje się wody zanieczyszczone oraz wody zagrożone zanieczyszczeniem, jeżeli nie zostaną podjęte działania ograniczające bezpośredni lub pośredni zrzut do tych wód azotanów i innych związków azotowych mogących przekształcić się w azotany, pochodzących z działalności rolniczej.

Ad 2. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych³⁴ określa w szczególności standardy emisji azotu w związku z prowadzeniem

³² Dz. U. 2008, nr 119, poz. 765.

³³ Dz. U. nr 241, poz. 2093 ze zm.

³⁴ Dz. U. z 2003, nr 4, poz. 44 ze zm.

działalności rolniczej. W akcie tym wskazano dawki składników mineralnych, które należy ustalać na podstawie potrzeb nawozowych roślin, na które składają się ilość składników pobranych z określonym plonem rośliny oraz ich ilość, jaka może być pobrana z gleby bez szkody dla jej żyzności. Dotyczy to w szczególności azotu, którego dawka powinna być możliwie precyzyjnie dobrana. Roczna dawka nawozu naturalnego nie może przekraczać ilości zawierającej 170 kg azotu całkowitego na 1 ha użytków rolnych. Jeżeli ilość nawozów naturalnych, produkowanych w gospodarstwie, przeliczonych na azot całkowity przekracza 170 kg azotu na 1 ha, wskazuje to na nadmierną obsadę inwentarza. Rolnik powinien wówczas albo zmniejszyć obsadę zwierząt, albo zawrzeć umowę z sąsiadami na odbiór nadwyżkowych ilości nawozów naturalnych. Dawki nawozów naturalnych należy ustalać według zawartości w nich tak zwanego azotu działającego. Azot działający wykazuje takie samo działanie nawozowe jak azot nawozów mineralnych. Przy przeliczaniu ilości azotu całkowitego nawozów naturalnych na azot działający należy posługiwać się wzorem: Azot działający = azot całkowity x równoważnik nawozowy. Ponadto, określono metodykę nawożenia pól w pobliżu cieków wodnych i stref ochrony wód:

- Na obszarach położonych w bezpośredniej bliskości wód powierzchniowych [zbiorniki i ciek wodne] oraz źródeł wody pitnej [strefy ochronne wód] obowiązują szczególne zasady stosowania nawozów. Dotyczy to dawek, rodzaju i postaci nawozu, sprzętu do nawożenia, a nawet przebiegu pogody w czasie rozsiewu lub rozlewu nawozów.
- W odległości do 20 m od wód powierzchniowych, stref ochrony wód i obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego nie można stosować nawozów naturalnych, a nawozy mineralne powinny być rozsiewane ręcznie.
- Sprzęt do stosowania nawozów na powyższych obszarach powinien być w dobrym stanie technicznym i starannie wyregulowany. Zabieg nawożenia należy dokonywać przy sprzyjającym kierunku wiatru, zapobiegającym znoszeniu cząstek lub kropli nawozu na powierzchnię wody czy obszaru chronionego.
- Mycie rozsiewaczy nawozów i opryskiwaczy nie może się odbywać w pobliżu wód powierzchniowych czy stref ochrony wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, oddalonej o co najmniej 20 m od brzegów zbiorników i cieków wodnych.
- Pastwiska znajdujące się w bezpośrednim sąsiedztwie linii brzegowej wód powierzchniowych nie powinny być przeciążane zbyt dużą ilością zwierząt. Nie należy lokalizować wodopojów bezpośrednio na zbiorniku lub cieku wodnym.

6 C6 Integralność dna morskiego

6.1 Górnictwo morskie

Działalność ludzka, z którą związana jest znacząca ingerencja w integralność dna morskiego odnosi się przede wszystkim do przedsięwzięć z zakresu tzw. górnictwa morskiego, mającego na celu pozyskiwanie zasobów mineralnych z dna morza. Z punktu widzenia prawa, działania te zostały podzielone na:

- poszukiwanie i rozpoznawanie złóż,
- wydobywanie kopalin ze złóż,
- poszukiwanie i rozpoznawanie złóż węglowodorów,
- wydobywanie węglowodorów ze złóż.

Zgodnie z art. 34 u.o.m., do poszukiwania, rozpoznawania i wydobywania zasobów mineralnych w polskich obszarach morskich stosuje się odpowiednie przepisy ustawy z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 196; dalej jako pr. geol.) oraz przepisy dotyczące ochrony środowiska morskiego, bezpieczeństwa żeglugi i życia na morzu.

Dla wyżej wskazanych przedsięwzięć wydobywczych konieczne jest uzyskanie zezwolenia w postaci koncesji, wydawanej przez ministra właściwego do spraw środowiska.

Środowiskowe uwarunkowania realizacji przedsięwzięć w ww. zakresie podlegają ustaleniu w postępowaniu w sprawie wydania DŚU, omówionej w rozdziale 1.2.

Zgodnie z art. 72 ust. 1 u.o.o.ś., poprzedzenia uzyskaniem decyzji środowiskowej wymaga:

- koncesja na wydobywanie kopalin ze złóż,
- decyzja zatwierdzająca plan ruchu dla wykonywania robót geologicznych związanych z poszukiwaniem i rozpoznawaniem złoża węgłowodorów,
- decyzja inwestycyjna w celu wykonywania koncesji na poszukiwanie i rozpoznawania złoża węgłowodorów oraz wydobywanie węgłowodorów ze złoża,
- decyzja zatwierdzająca plan ruchu dla wykonania robót geologicznych na podstawie koncesji na poszukiwania lub rozpoznawanie złoża.

6.2 Inne rodzaje działalności

Poza działalnością z dziedziny przemysłu wydobywczego, dla cechy C6 istotne są również takie działania jak:

1. wznoszenie lub wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich,
2. układanie i utrzymywanie kabli lub rurociągów na obszarach morskich,
3. zrzut do morza odpadów lub innych substancji albo urobku z pogłębiania dna.

Ad 1. Wznoszenie lub wykorzystywanie sztucznych wysp, konstrukcji i urządzeń w polskich obszarach morskich wymaga uzyskania pozwolenia ustalającego ich lokalizację oraz określającego warunki ich wykorzystania na tych obszarach. Wniosek o wydanie pozwolenia powinien zawierać m. in. ocenę skutków ekonomicznych, społecznych i oddziaływania na środowisko planowanego przedsięwzięcia. Do wniosku załącza się również:

- informację o środowisku znajdującym się w zasięgu oddziaływania planowanego przedsięwzięcia;
- opis potencjalnych oddziaływań planowanego przedsięwzięcia na środowisko i jego zasoby naturalne zarówno żywe, jak i mineralne oraz ich ocenę;
- opis środków zmniejszających szkodliwe oddziaływanie planowanego przedsięwzięcia na środowisko morskie;
- opis przyjętych założeń i zastosowanych metod prognozy oraz wykorzystanych danych o środowisku morskim, ze wskazaniem trudności powstałych przy gromadzeniu niezbędnych informacji;
- projekt programu monitoringu, w tym monitoringu środowiska i zarządzania procesem inwestycyjnym i eksploatacyjnym;
- opis elementów środowiska objętych ochroną na podstawie przepisów u.o.p. znajdujących się w zasięgu przewidywanego oddziaływania planowanego przedsięwzięcia.

Na dzień dzisiejszy, z uwagi na brak przyjętego planu zagospodarowania przestrzennego polskich obszarów morskich, organem właściwym w sprawie wydania pozwolenia dla przedsięwzięć wymagających pozwolenia na budowę oraz wszystkich planowanych, realizowanych lub eksploatowanych w wyłącznej strefie ekonomicznej jest minister właściwy do spraw gospodarki morskiej. W przypadku przedsięwzięć niewymagających pozwolenia na budowę pozwolenie wydaje właściwy terytorialnie dyrektor urzędu morskiego.

Wniosek o wydanie pozwolenia dla przedsięwzięcia wymagającego również uzyskania pozwolenia na budowę podlega zaopiniowaniu przez ministrów właściwych do spraw: gospodarki, kultury i ochrony

dziedzictwa narodowego, rybołówstwa, środowiska, gospodarki wodnej, wewnętrznych oraz Ministra Obrony Narodowej.

Z punktu widzenia ochrony środowiska morskiego istotne jest również, że do przesłanek obligatoryjnej odmowy wydania pozwolenia zalicza się związane z jego realizacją wystąpienie zagrożenia dla środowiska, zasobów morza lub zasobów podmorskich, w tym racjonalnej gospodarki złożami kopalin.

Ponadto, jeśli chodzi o instalacje do wytwarzania energii elektrycznej z energii wiatru lokalizowane na obszarach morskich, to przede wszystkim obejmuje je zakaz wznoszenia i wykorzystywania elektrowni wiatrowych na morskich wodach wewnętrznych i morzu terytorialnym, określony w art. 23 ust. 1 u.o.m. Niezależnie od powyższego, klasyfikują się one do grupy I przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Jako takie, podlegają one obowiązkowi uzyskania DŚU po przeprowadzeniu dla nich OOS, w trakcie której badany będzie m.in. wpływ planowanej inwestycji na środowisko morskie. Procedura OOS została omówiona szczegółowo w rozdziale 1.

Ad 2. Układanie i utrzymywanie kabli lub rurociągów na obszarach morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego wymaga uzyskania pozwolenia ustalającego lokalizację i warunki ich utrzymywania na tych obszarach. Pozwolenie wydaje właściwy terytorialnie dyrektor urzędu morskiego po zaopiniowaniu wniosku o wydanie tego pozwolenia przez ministra właściwego do spraw rozwoju regionalnego w zakresie stwierdzenia zgodności z ustaleniami koncepcji przestrzennego zagospodarowania kraju, ministrów właściwych do spraw: gospodarki, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, rybołówstwa, środowiska, gospodarki wodnej, wewnętrznych oraz Ministra Obrony Narodowej. Jeżeli ułożenie kabli lub rurociągów jest projektowane na obszarach morskich wód wewnętrznych i morza terytorialnego, a będą one przebiegały również na odcinku lądowym —wniosku podlega zaopiniowaniu również przez wójta, burmistrza albo prezydenta miasta zgodnie z właściwością miejscową tego organu.

W przypadku, gdy układanie i utrzymywanie kabli lub rurociągów ma być zlokalizowane w wyłącznej strefie ekonomicznej, jest ono dozwolone, jeśli nie utrudnia wykonywania praw Rzeczypospolitej Polskiej i pod warunkiem uzgodnienia ich lokalizacji oraz sposobów utrzymywania z ministrem właściwym do spraw gospodarki morskiej, który w tym zakresie wydaje decyzję po zasięgnięciu opinii ministra właściwego do spraw: gospodarki, kultury i ochrony dziedzictwa narodowego, rybołówstwa, środowiska, gospodarki wodnej, wewnętrznych oraz Ministra Obrony Narodowej.

Wymogi formalne dla wniosku o wydanie pozwolenia na układanie i utrzymywanie kabli lub rurociągów są takie same jak w przypadku pozwolenia omówionego w punkcie poprzednim. Znajdzie tu również zastosowanie przesłanka odmowy wydania pozwolenia w postaci wystąpienia zagrożenia dla środowiska naturalnego.

W omówionych pozwoleniach ustala się warunki korzystania z obszaru objętego pozwoleniem.

Ad 3. Instrumenty prawne regulujące zrzuty ze statków przeanalizowano w rozdziale 10.

7 C7 Warunki hydrograficzne

Zakłócenia środowiska morskiego pod względem ingerencji w panujące w nim warunki hydrograficzne związane są głównie z oddziaływaniem na nie określonego rodzaju budowli i działań. Narzędziem określającym skalę tego wpływu jest ocena oddziaływania na środowisko, która szczegółowo opisana została w rozdziale 1.2. Dodatkowo, w odniesieniu do cechy C7 warunki hydrograficzne należy wskazać na jeden z najnowszych dokumentów zawierających przepisy regulujące działalność wydobywczą na obszarach morskich pozostających pod jurysdykcją Państw Członkowskich, jakim jest dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/30/WE z dnia 12 czerwca 2013 r. w sprawie bezpieczeństwa działalności związanej ze złożami ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach morskich oraz zmiany dyrektywy 2004/35/WE (Dz. Urz. UE L 178 z 28.6.2013 str. 66; dalej jako Dyrektywa *Offshore*). Ustanawia ona środki mające na celu ograniczenie ryzyko poważnej awarii podczas prowadzenia działalności poszukiwawczo-wydobywczej związanej ze złożami węglowodorów w granicach obszarów morskich (na potrzeby niniejszego rozdziału dalej zwaną działalnością związaną z węglowodorami). Dotyczą one następujących kwestii dotyczących działalności związanej z węglowodorami:

- prowadzenia działalności w sposób gwarantujący bezpieczeństwo i ochronę środowiska na etapie udzielania koncesji;
- zapewnienie udziału społeczeństwa w konsultowaniu jej skutków dla środowiska;
- zasad zarządzania ryzykiem w zakresie bezpieczeństwa osób i zanieczyszczenia środowiska naturalnego oraz nadzoru nad przygotowaniem podmiotów do zarządzania tym ryzykiem, a także współpracy międzynarodowej w tym zakresie
- odpowiedzialności za szkody wyrządzone w środowisku.

Do najbardziej istotnych postanowień Dyrektywy *Offshore* należą przepisy dotyczące:

1. Operatora, definiowanego jako podmiot wyznaczony do prowadzenia działalności związanej z węglowodorami, w tym planowania i realizacji operacji na odwiercie – w szczególności brak możliwości zwolnienia operatora z obowiązków określonych przez Dyrektywę w sytuacji, gdy za działania lub zaniebdania prowadzące lub przyczyniające się do poważnych awarii odpowiedzialni są wykonawcy;
2. Oceny zdolności technicznych i finansowych wnioskodawcy występującego o koncesję, przy której należy uwzględnić m.in.:
 - ryzyko, zagrożenia i wszelkie inne istotne informacje dotyczące danego obszaru koncesyjnego, w tym, w stosownych przypadkach, koszty degradacji środowiska morskiego, o których mowa w art. 8 ust. 1 lit. c) RDSM;
 - zdolności finansowe wnioskodawcy, w tym wszelkie rodzaje zabezpieczenia finansowego, do pokrycia zobowiązań, jakie mogą potencjalnie wyniknąć z danego rodzaju działalności związanej ze złożami ropy naftowej i gazu ziemnego na obszarach morskich, w tym odpowiedzialności za ewentualne szkody ekonomiczne, w przypadku gdy taka odpowiedzialność jest przewidziana w prawie krajowym;
 - wszystkie wrażliwe pod względem środowiskowym środowiska morskie i przybrzeżne, w szczególności na ekosystemy, które odgrywają ważną rolę w łagodzeniu skutków zmiany klimatu i przystosowaniu się do niej, takie jak bagna słone i łąki podmorskie, a także na morskie obszary chronione, takie jak specjalne obszary ochrony na podstawie Dyrektywy Siedliskowej, Dyrektywy Ptasiej, jak również morskie obszary chronione ustalone przez Unię lub zainteresowane państwa członkowskie w ramach wszelkich międzynarodowych lub regionalnych porozumień, których są one stroną;
3. Ustanowienia procedur zapewniających szybkie i właściwe rozpatrywanie roszczeń o odszkodowania, również w odniesieniu do wypłat odszkodowań związanych z incydentami transgranicznymi;
4. Wyznaczenia organu odpowiedzialnego za ocenę i potwierdzanie sprawozdań dotyczących poważnych zagrożeń, nadzór nad przestrzeganiem przepisów Dyrektywy *Offshore*, doradzanie innym organom i jednostkom, sporządzenia rocznych planów skutecznego nadzoru i sprawozdań oraz współpracę z właściwymi organami lub punktami kontaktowymi w ramach współpracy między Państwami Członkowskimi;
5. Szczegółowego określenia dokumentów wymaganych do przekazania w związku z działalnością w zakresie węglowodorów, do których należą:
 - polityka korporacyjna w zakresie zapobiegania poważnym awariom lub jej odpowiedni opis;
 - system zarządzania bezpieczeństwem i środowiskiem mający zastosowanie do danej instalacji, lub jego odpowiedni opis;
 - w przypadku planowanej instalacji wydobywczej – powiadomienie dotyczące projektu, zgodnie z wymogami określonymi w załączniku I Dyrektywy *Offshore*;
 - opis systemu niezależnej weryfikacji;
 - sprawozdanie dotyczące poważnych zagrożeń (w przypadku istotnej zmiany lub demontażu instalacji, zmienione sprawozdanie dotyczące poważnych zagrożeń);
 - wewnętrzny plan reagowania w przypadku awarii, lub jego odpowiedni opis;
 - w przypadku operacji na odwiercie – powiadomienie dotyczące tej operacji na odwiercie i informacje dotyczące tej operacji na odwiercie;

- w przypadku działalności połączonej – powiadomienie dotyczące działalności połączonej;
- w przypadku istniejącej instalacji wydobywczej, która ma zostać przeniesiona do nowej lokalizacji wydobywczej, gdzie ma być eksploatowana – powiadomienie dotyczące przeniesienia zgodnie z załącznikiem I;
- wszelkie inne odpowiednie dokumenty, o które zwróci się właściwy organ.

W kontekście GES bardzo ważnym zapisem Dyrektywy *Offshore* jest wprowadzona w jej art. 38 ust. 1 zmiana art. 2 ust. 1 lit. B) dyrektywy 2004/35/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 21 kwietnia 2004 r. w sprawie odpowiedzialności za środowisko w odniesieniu do zapobiegania i zaradzania szkodom wyrządzonym środowisku naturalnemu (Dz. Urz. UR L 143 z 30.04.2004 str. 56; dalej jako Dyrektywa Szkodowa). Skutkiem modyfikacji jest rozszerzenie zakresu odpowiedzialności za szkody określonej w przepisach dyrektywy szkodowej na szkody mające negatywny wpływ na cele środowiskowe:

- określone w RDW cele środowiskowe dla jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych oraz
- określony w RDSM stan środowiska wód morskich.

Co ważne, odpowiedzialność za te szkody dotyczy nie tylko działalności związanej z węglowodorami, ale każdego rodzaju działalności wskazanego w Dyrektywie Szkodowej.

Implementacja Dyrektywy *Offshore* do porządku krajowego ma nastąpić poprzez przyjęcie ustawy o zmianie ustawy - Prawo geologiczne i górnicze oraz niektórych innych ustaw. (wprowadzającej również zmiany do ustawy z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie³⁵, implementującej przepisy Dyrektywy Szkodowej). Uchwalenie nowelizacji planowane jest na II kwartał 2016 r. Obecnie jej projekt znajduje się na etapie konsultacji publicznych³⁶. Należy zaznaczyć, że efektywność przepisów unijnych będzie w dużej mierze zależeć od przyjęcia ustawy transponującej w prawidłowym, dobrze przemyślanym kształcie.

8 C8 Substancje zanieczyszczające i efekty zanieczyszczeń

8.1 Zanieczyszczenia ze źródeł lądowych

8.1.1 Standardy emisyjne i imisyjne

Ustalenie standardów emisyjnych oraz imisyjnych wiąże się wprost z wprowadzaniem zanieczyszczeń do środowiska, w tym zwłaszcza do wód. Na dobry stan środowiska wód morskich wpływ mają zatem zanieczyszczenia wprowadzane do mórz ze źródeł lądowych (w tym także do wód przejściowych oraz wód przybrzeżnych) oraz zanieczyszczenia pochodzące bezpośrednio ze źródeł morskich. Jako akt o charakterze ramowym w sferze ochrony środowiska, podstawowe pojęcia na użytek tej dziedziny (gałęzi) prawa, w szczególności definicje standardów emisji i jakości środowiska określa ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r. poz. 1232 ze zm.; dalej jako p.o.ś.).

Zgodnie z art. 137 p.o.ś. przeciwdziałanie zanieczyszczeniom polega na zapobieganiu lub ograniczaniu wprowadzania do środowiska substancji lub energii, co wiąże się bezpośrednio z ustalaniem standardów emisji i jakości środowiska. Zgodnie z art. 141 p.o.ś. eksploatacja instalacji lub urządzenia

³⁵Tekst jedn. Dz. U. z 2014 r. poz. 1789 ze zm.

³⁶ Projekt ustawy w kształcie przedstawionym do konsultacji dostępny jest pod adresem: <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12282554/12338790/12338791/dokument210612.pdf> (data dotępu 03.04.2016).

nie powinna powodować przekroczenia standardów emisyjnych a oddziaływanie instalacji lub urządzenia nie powinno powodować pogorszenia stanu środowiska w znacznych rozmiarach lub zagrożenia życia lub zdrowia ludzi. Z kolei, zgodnie z art. 144 ust. 1 p.o.ś. eksploatacja instalacji nie powinna powodować przekroczenia standardów jakości środowiska. Dotyczy to również instalacji i urządzeń wykorzystywanych na wodach morskich. Ogólna reguła dotycząca standardów emisyjnych i jakości środowiska zakłada, że zastosowanie technologii umożliwiającej dotrzymanie standardów emisyjnych określonych w przepisach prawa, nie zwalnia z obowiązku zachowania standardów jakości środowiska.

Przepisy p.o.ś. nakładają na prowadzącego instalację oraz użytkownika urządzenia obowiązek prowadzenia i ewidencjonowania pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody, doprecyzowując metodykę realizacji tego obowiązku w zależności od parametrów instalacji i urządzenia (pomiaru wstępne, okresowe, ciągłe). Wprowadzenie tego obowiązku i skierowanie go do konkretnych podmiotów korzystających ze środowiska jest bardzo istotne w kontekście zapewnienia przestrzegania standardów emisyjnych i imisyjnych. Jest to zatem narzędzie, które pozwala właściwym organom kontrolować przestrzeganie standardów. Obowiązek prowadzenia pomiarów wynika z mocy prawa, a w niektórych sytuacjach (art. 150 i 151 p.o.ś.) może zostać nałożony na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia w drodze decyzji administracyjnej. Aktem wykonawczym w tym zakresie jest rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2014 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody³⁷. Przepisy prawne dotyczące pozwoleń emisyjnych, a więc w szczególności pozwolenia zintegrowanego czy na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, zobowiązują organ wydający tą decyzję do określenia w jej treści wielkość dopuszczalnej emisji, co oznacza wprost obowiązek odwołania się do standardów emisyjnych i imisyjnych (art. 188 ust. 2 pkt 2, art. 202 ust. 2 i 2a p.o.ś.).

Normy określające standardy emisyjne i imisyjne, przedstawione zostaną w podziale na:

1. standardy jakości poszczególnych kategorii wód (w tym także wód będących środowiskiem życia ryb, wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, wód w kąpieliskach),
2. standardy emisji do wód dla przemysłu (w szczególności ścieków przemysłowych i komunalnych wprowadzanych do wód),
3. standardy emisji do wód i powierzchni ziemi dla rolnictwa (omówione szczegółowo w odniesieniu do cechy C5 Eutrofizacja),
4. standardy emisji do powietrza ze źródeł lądowych,
5. zanieczyszczenia odpadami ze źródeł lądowych (omówione szczegółowo w odniesieniu do cechy C10 Odpady w środowisku morskim).

Ad 1. Standardy jakości poszczególnych kategorii wód (w tym wód będących środowiskiem życia ryb, wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, wód w kąpieliskach)

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie wykazu substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej³⁸ określa substancje, które ze względu na konieczność ochrony wód mają szczególne znaczenie dla prawidłowej polityki wodnej. Rozporządzenie to wskazuje substancje priorytetowe w dziedzinie polityki wodnej i jednocześnie identyfikuje niektóre z nich jako priorytetowe substancje niebezpieczne (np.: antracen, bromowany difenyleter, kadm i jego związki). Rozporządzenie to obowiązuje do 31 grudnia 2017 r.

Ochrona wód jest realizowana w szczególności z uwzględnieniem wyników oceny stanu wód podziemnych oraz wyników oceny stanu wód powierzchniowych.

³⁷ Dz. U. poz. 1542.

³⁸ Dz. U. nr 254, poz. 1528 ze zm.

Ocena stanu wód podziemnych obejmuje ocenę stanu ilościowego wód podziemnych i ich stanu chemicznego oraz określenie dobrego stanu wód podziemnych, w tym dobrego stanu ilościowego wód podziemnych i dobrego stanu chemicznego wód podziemnych, dokonywane w ramach oceny stanu jednolitych części wód podziemnych zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 38a ust. 1 Pr. wod. Standardy jakości tych wód określone zostały w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 21 grudnia 2015 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych³⁹ poprzez wskazanie wartości progowych będących normami jakości środowiska wyrażonymi jako stężenie danej substancji zanieczyszczającej, grupy tych substancji lub substancji wyrażonej jako wskaźnik, które nie powinno być przekroczone z uwagi na ochronę środowiska oraz zdrowie ludzi.

Ocena stanu wód powierzchniowych obejmuje klasyfikację stanu ekologicznego, potencjału ekologicznego i stanu chemicznego tych wód oraz określenie dobrego stanu ekologicznego, dobrego potencjału ekologicznego oraz dobrego stanu chemicznego wód powierzchniowych, dokonywane zgodnie z przepisami wykonawczymi określającymi standardy jakości wód powierzchniowych. Środowiskowe normy jakości w zakresie substancji priorytetowych w wodach powierzchniowych określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych⁴⁰. Rozporządzenie określa sposób klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych, w tym:

1. sposób klasyfikacji:
 - a) elementów fizykochemicznych, biologicznych i hydromorfologicznych, w oparciu o wchodzące w ich skład wskaźniki jakości, dla poszczególnych kategorii jednolitych części wód, uwzględniający różne typy wód powierzchniowych,
 - b) stanu ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych w ciekach naturalnych, jeziorach lub innych zbiornikach naturalnych, wodach przejściowych oraz wodach przybrzeżnych, uwzględniający klasyfikację elementów, o których mowa w lit. a,
 - c) potencjału ekologicznego jednolitych części wód powierzchniowych sztucznych i silnie zmienionych, uwzględniający klasyfikację elementów, o których mowa w lit. a,
 - d) stanu chemicznego jednolitych części wód powierzchniowych i środowiskowe normy jakości dla substancji priorytetowych określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 38d ust. 4 Pr. wod. oraz dla innych zanieczyszczeń, służące klasyfikacji tego stanu;
2. sposób interpretacji wyników badań wskaźników jakości;
3. sposób oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych;
4. sposób prezentacji wyników klasyfikacji;
5. częstotliwość dokonywania klasyfikacji.

Elementy fizykochemiczne, biologiczne i hydromorfologiczne klasyfikuje się na podstawie kryteriów wyrażonych jako wartości graniczne wskaźników jakości wód, z uwzględnieniem typów wód powierzchniowych. Wartości graniczne wskaźników jakości wód, odnoszące się do jednolitych części wód powierzchniowych w ciekach naturalnych, takich jak struga, strumień, potok, kanał oraz rzeka, niewyznaczonych jako jednolite części wód sztuczne lub silnie zmienione, są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia.

Wartości graniczne wskaźników jakości wód odnoszące się do jednolitych części wód powierzchniowych, takich jak jezioro lub inny naturalny zbiornik wodny, w tym jezior lub innych zbiorników naturalnych wyznaczonych jako jednolite części wód silnie zmienione, oraz sztuczny zbiornik wodny, są określone w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

Wartości graniczne wskaźników jakości wód odnoszące się do jednolitych części wód powierzchniowych, takich jak wody przejściowe, w tym wyznaczonych jako jednolite części wód silnie zmienione, są określone w załączniku nr 3 do rozporządzenia.

³⁹ Dz. U. 2016, poz. 85.

⁴⁰ Dz. U. 2014, poz. 1482.

Wartości graniczne wskaźników jakości wód odnoszące się do jednolitych części wód powierzchniowych, takich jak wody przybrzeżne, w tym wyznaczonych jako jednolite części wód silnie zmienione, są określone w załączniku nr 4 do rozporządzenia.

Wartości graniczne wskaźników jakości wód odnoszące się do jednolitych części wód powierzchniowych, takich jak kanał, struga, strumień, potok oraz rzeka, wyznaczonych jako sztuczne lub silnie zmienione, są określone w załączniku nr 5 do rozporządzenia.

Wartości graniczne wskaźników jakości wód z grupy substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (specyficzne zanieczyszczenia syntetyczne i niesyntetyczne), odnoszące się do jednolitych części wód powierzchniowych wszystkich kategorii, są określone w załączniku nr 6 do rozporządzenia. Załącznik nr 9 określa środowiskowe normy jakości dla substancji priorytetowych oraz dla innych zanieczyszczeń wód powierzchniowych.

Jeśli chodzi o wody przeznaczone do spożycia ustawodawca określa zarówno standardy jakości wód powierzchniowych wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę, a więc jakość „źródeł” wody pitnej oraz jakość samej wody przeznaczonej do spożycia, a więc już „produktu finalnego”⁴¹. Standardy jakości wód przeznaczonych do spożycia określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia⁴². Rozporządzenie określa w szczególności wymagania, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia.

Jeśli chodzi o wody w kąpieliskach, są one objęte odrębnym aktem prawnym przyjętym na poziomie unijnym. Chodzi tu o dyrektywę 2006/7/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 15 lutego 2006 r. dotycząca zarządzania jakością wody w kąpieliskach i uchylająca dyrektywę 76/160/EWG⁴³.

Dyrektywa wzmacnia wymogi dotyczące jakości wód w kąpieliskach celem ochrony środowiska naturalnego oraz zdrowia i życia ludzi. Wprowadza wymóg monitoringu wód oraz reguluje kwestie związane z udostępnianiem informacji na ich temat społeczeństwu. Przepisy dyrektywy stosuje się do każdego elementu wód powierzchniowych, w przypadku, gdy właściwy organ przewiduje, że duża ilość osób będzie tam korzystać z kąpieli.

Zasięg kąpieliska oraz długość sezonu kąpielowego wyznaczone są corocznie przez Państwa Członkowskie na ich terytorium. Podlegają one kontroli na zasadach określonych w art. 3 dyrektywy, z uwzględnieniem wskaźników określonych w załączniku I dyrektywy. Ponadto, każde kąpielisko po zakończeniu sezonu kąpielowego podlega ocenie jakości wody, zgodnie z metodyką określoną w załączniku II dyrektywy. Na podstawie jej wyników klasyfikuje się wody według ich statusu jakościowego jako niedostateczne, dostateczne, dobre lub doskonałe. Celem środowiskowym dla wód wykorzystywanych do celów kąpieliskowych jest osiągnięcie przynajmniej zadowalającego stanu jakości do końca sezonu kąpielowego w roku 2015. Państwa Członkowskie są również zobowiązane do podejmowania środków mających na celu zwiększenie ilości wód w najlepszych kategoriach. Dla wód o najgorszej jakości przyjmuje się środki związane z zarządzaniem i eliminacją zanieczyszczeń.

Zgodnie z art. 6 dyrektywy, sporządzane są również profile wody w kąpieliskach, zgodnie z postanowieniami załącznika III. Podlegają one weryfikacji i aktualizacji. Do wszystkich trzech działań wykorzystuje się dane uzyskane w wyniku kontroli i ocen przeprowadzanych na podstawie przepisów RDW.

⁴¹ Por. dyrektywa Rady 98/83/WE z dnia 3 listopada 1998 r. w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz.U.UE.L.1998.330.32) ma na celu ochronę zdrowia ludzkiego przed szkodliwymi skutkami wszelkiego zanieczyszczenia wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi przez zapewnienie, że jest zdatna do użycia i czysta. Minimalne wymagania jakości tych wód (standardy jakości) określone zostały w załączniku nr 1 w części A (parametry mikrobiologiczne), B (parametry chemiczne), C (parametry wskaźnikowe).

⁴² Dz. U. Nr 204, poz. 1728 ze zm.

⁴³ Dz.U. L 64 z 4.3.2006, str. 37.

Z perspektywy środowiska morskiego, istotny jest zapis art. 12 dyrektywy, ustanawiający obowiązek szybkiej kontroli w przypadku zaistnienia możliwości rozmnożenia sinic, a w razie wykazania nawet potencjalnego zagrożenia dla zdrowia również podjęcia odpowiednich środków zarządzania w celu zapobieżenia niebezpieczeństwu.

W obszarach szczególnie narażonych na ryzyko wystąpienia zanieczyszczeń należy wprowadzić monitoring wód, oparty na poborze i analizie próbek wody. O wynikach monitoringu informuje się Komisję Europejską, załączając opis środków zarządzania jakością wody.

Na gruncie praw polskiego odrębnie standardy jakości wód kąpieliskowych określono w rozporządzeniu Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpeli⁴⁴. W akcie tym określono w szczególności wymagania, jakim powinna odpowiadać woda w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpeli, czyli standardy jakości tych rodzajów wód. Wymagania, jakim powinna odpowiadać woda w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpeli, oraz metody referencyjne badań wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpeli są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia. Woda w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpeli nie powinna zawierać zanieczyszczeń w postaci obecności:

1. skażenia mikrobiologicznego w ilościach przekraczających wymagania, o których mowa w załączniku nr 1 do rozporządzenia,
2. innych organizmów, w tym zakwitów sinic przybierającego postać kożucha, smugi lub piany, a także rozmnożenia się makroalg lub fitoplanktonu morskiego, lub
3. materiałów smolistych powstających wskutek rafinacji, destylacji lub jakiegokolwiek obróbki pirolitycznej w szczególności pozostałości podestylacyjnych, lub szkła, tworzyw sztucznych, gumy oraz innych odpadów

stanowiących zagrożenie dla zdrowia lub życia osób kąpiących się. Nadto w załączniku nr 3 do rozporządzenia określono sposób klasyfikacji jakości wody w kąpielisku.

Z kolei, standardy jakości wód śródlądowych będących środowiskiem życia ryb określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych⁴⁵. Z aktu tego wynikają wymagania, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb łososiowatych i karpowatych w warunkach naturalnych oraz częstotliwość pobierania próbek wód, o których mowa w pkt 1, metodyki referencyjne analiz i sposób oceny, czy wody odpowiadają wymaganym warunkom. Standardy jakości jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb łososiowatych i karpowatych w warunkach naturalnych określono w załączniku do odnośnego rozporządzenia.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków⁴⁶ określa wymagania, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków oraz częstotliwość pobierania próbek wód, metodyki referencyjne analiz oraz sposób oceny, czy wody odpowiadają wymaganym warunkom. Standardy jakości morskich wód wewnętrznych oraz wód przybrzeżnych będących środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków, minimalną częstotliwość pobierania próbek oraz metodykę referencyjną analiz określa załącznik do ww. rozporządzenia.

Ad. 2 Standardy emisji do wód dla przemysłu w zakresie gospodarki ściekowej (w tym gospodarka komunalna)

⁴⁴ Dz. U. z 2011 r. Nr 86, poz. 478.

⁴⁵ Dz. U. nr 176, poz. 1455 ze zm.

⁴⁶ Dz. U. nr 176, poz. 1454

Jeśli chodzi o ścieki komunalne, pierwszym dokumentem, który wymaga omówienia jest dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych⁴⁷ mają na celu zapewnienie odpowiedniego oczyszczania ścieków dla ochrony zdrowia ludzkiego i środowiska. Dyrektywa ta, mająca na względzie ochronę środowiska wodnego przed niekorzystnym oddziaływaniem (takim jak eutrofizacja – stąd wpływ przepisów dyrektywy i ustawy implementującej na wskaźnik C5 Eutrofizacja) ścieków komunalnych, określa ogólnounijne zasady zbierania, oczyszczania i odprowadzania ścieków. Przepisy odnoszą się też do ścieków wytwarzanych przez przemysł, np. przemysł rolno-spożywczy (m.in. przetwórstwo spożywcze i piwowarstwo).

Na mocy przepisów dyrektywy Państwa Członkowskie mają obowiązek:

- zbierać i oczyszczać ścieki w ośrodkach miejskich zamieszkałych przez przynajmniej 2000 osób oraz poddawać zgromadzone ścieki wtórnemu oczyszczaniu
- stosować bardziej zaawansowane oczyszczanie w ośrodkach miejskich zamieszkałych przez ponad 10 000 osób i znajdujących się w określonych obszarach wrażliwych
- zagwarantować poprawną eksploatację oczyszczalni ścieków celem zapewnienia wystarczającej wydajności i zdolności działania, w każdych normalnych warunkach pogodowych,
- wymagać zezwoleń dotyczących zrzutów ścieków komunalnych pochodzących z przemysłu rolno-spożywczego i zrzutów ścieków przemysłowych do systemów zbierania ścieków komunalnych,
- podejmować działania w celu ograniczania zanieczyszczeń wód, do których odprowadzane są ścieki, pochodzących z przelewów wód burzowych w ekstremalnych sytuacjach, takich jak wyjątkowo obfite opady deszczu,
- monitorować wydajność oczyszczalni oraz wód, do których odprowadzane są ścieki,
- monitorować usuwanie i ponowne wykorzystywanie osadów ściekowych.

Załącznik I określa wymagania dotyczące:

- Systemów zbierania,
- Zrzutów z oczyszczalni ścieków komunalnych do wód,
- Ścieków przemysłowych,
- Metod referencyjnych i oceny wyników.

Załącznik II opisuje kryteria określania wrażliwych i mniej wrażliwych obszarów. Co istotne z punktu widzenia niniejszego opracowania, obszary wrażliwe obejmują: (i) zbiorniki wodne zagrożone eutrofizacją; (ii) wody powierzchniowe przeznaczone do spożycia o zawartości azotanów przekraczającej 50 mg/litr oraz (iii) obszary wymagające dalszego oczyszczania w celu spełnienia wymogów określonych przez prawo UE dotyczące np. wody, wody w kąpieliskach, wód zasiedlonych przez skorupiaki, ochrony siedlisk i ptaków. Jeśli odprowadzanie ścieków nie wpływa niekorzystnie na środowisko pod względem warunków morfologicznych, hydrologicznych lub szczególnych warunków hydraulicznych, jako obszar mniej wrażliwy można określić morskie zbiorniki wodne lub obszar morski.

Przechodząc na grunt prawa polskiego, zgodnie z art. 39 ust. 1 Pr. wod. zabrania się wprowadzania ścieków: 1) bezpośrednio do wód podziemnych oraz 2) do wód: a) powierzchniowych, jeżeli byłoby to sprzeczne z warunkami wynikającymi z istniejących form ochrony przyrody, utworzonych stref ochrony zwierząt łownych albo ostoi na podstawie u.o.p., a także stref ochronnych oraz obszarów ochronnych ustanowionych na podstawie art. 58 i art. 60, b) powierzchniowych w obrębie kąpielisk, plaż publicznych nad wodami oraz w odległości mniejszej niż 1 kilometr od ich granic, c) stojących, d) jezior oraz do ich dopływów, jeżeli czas dopływu ścieków do jeziora byłby krótszy niż 24 godziny.

Dopuszcza się natomiast wprowadzanie ścieków do ziemi zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 45 ust. 1 pkt 1

⁴⁷ Dz.Urz. UE L 135 z 30.5.1991, str. 40.

Pr. wod. (niżej opisane rozporządzenie w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego), jeżeli jest to zgodne z warunkami określonymi w tym rozporządzeniu - o ile organ właściwy do wydania pozwolenia wodnoprawnego ustali, że takie dopuszczenie nie koliduje z utrzymaniem dobrego stanu wód lub wymaganiami jakościowymi dla wód (art. 39 ust. 2 pkt 4 pr. wod.). Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego⁴⁸ określa:

1. substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinny być eliminowane, oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinny być ograniczane. Substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego powodujące zanieczyszczenie wód, które powinny być eliminowane (wykaz I), oraz substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, powodujące zanieczyszczenie wód, które powinny być ograniczane (wykaz II), są określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia.
2. warunki, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, w tym najwyższe dopuszczalne wartości zanieczyszczeń, oraz warunki, jakie należy spełnić w celu rolniczego wykorzystania ścieków;
3. miejsce i minimalną częstotliwość pobierania próbek ścieków, metodyki referencyjne analizy i sposób oceny, czy ścieki odpowiadają wymaganym warunkom;
4. najwyższe dopuszczalne wartości zanieczyszczeń dla ścieków z oczyszczalni ścieków bytowych i komunalnych oraz dla ścieków z oczyszczalni ścieków w aglomeracji.

Ścieki bytowe lub komunalne wprowadzane do wód nie powinny przekraczać najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń albo powinny spełniać minimalny procent redukcji zanieczyszczeń, określonych w załączniku nr 2 do rozporządzenia.

Natomiast ścieki bytowe wprowadzane do wód z oczyszczalni ścieków w aglomeracji nie powinny przekraczać najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń albo powinny spełniać minimalny procent redukcji zanieczyszczeń, określonych w załączniku nr 3 do rozporządzenia.

Ścieki komunalne inne niż ścieki bytowe, wprowadzane do wód z oczyszczalni ścieków komunalnych albo z oczyszczalni ścieków w aglomeracji, nie powinny przekraczać:

1. najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń albo powinny spełniać minimalny procent redukcji zanieczyszczeń, określonych odpowiednio w załączniku nr 2 albo w załączniku nr 3 do rozporządzenia;
2. najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń dla ścieków przemysłowych, określonych w załączniku nr 4 do rozporządzenia, z wyłączeniem lp. 3, 5, 6, 11 i 12 w tabeli II w załączniku nr 4 do rozporządzenia, z tym że:
 - a) jeżeli w skład ścieków komunalnych wchodzi ścieki przemysłowe pochodzące z zakładów należących do sektorów przemysłowych, z których są odprowadzane ścieki przemysłowe biologicznie rozkładalne, określone w załączniku nr 5 do rozporządzenia, zwane dalej „ściekami przemysłowymi biologicznie rozkładalnymi”, to ścieki te nie powinny przekraczać najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych dla tych ścieków w tabeli II w załączniku nr 4 do rozporządzenia,
 - b) jeżeli w skład ścieków komunalnych wchodzi ścieki przemysłowe, to ścieki te nie powinny przekraczać najwyższych dopuszczalnych wartości wskaźników zanieczyszczeń dla innych zakładów, określonych w tabeli I w załączniku nr 4 do rozporządzenia, oraz nie powinny przekraczać najwyższych dopuszczalnych wartości dla pozostałych wskaźników

⁴⁸ Dz. U. 2014, poz. 1800 ze zm.

zanieczyszczeń, określonych w tabeli II w załączniku nr 4 do rozporządzenia odpowiednio do zakresu ich stosowania.

Z kolei, w rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie dopuszczalnych mas substancji, które mogą być odprowadzane w ściekach przemysłowych⁴⁹ określono dopuszczalne masy substancji, w tym niektórych substancji szczególnie szkodliwych, które mogą być odprowadzane w oczyszczonych ściekach przemysłowych, w jednym lub więcej okresach, przypadające na jednostkę masy wykorzystywanego surowca, materiału, paliwa lub powstającego produktu. Ustalone wartości wskaźników zanieczyszczeń powinny spełniać wymagania określone w załączniku do rozporządzenia.

Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych⁵⁰ określa w szczególności warunki wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych, w tym dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń w ściekach przemysłowych wprowadzanych do urządzeń kanalizacyjnych oraz sposób sprawowania kontroli ilości i jakości ścieków. Stosownie do przepisów cytowanego rozporządzenia ścieki przemysłowe zawierające substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego odprowadzane z określonych rodzajów produkcji do urządzeń kanalizacyjnych nie powinny zawierać tych substancji w ilościach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia (standardy emisji takich substancji jak np.: rtęć, kadm, heksachlorocykloheksan, tetra chlorometan). Z kolei, ścieki przemysłowe wprowadzane do urządzeń kanalizacyjnych, zawierające substancje zanieczyszczające wymienione w załączniku nr 2 do rozporządzenia (np.: zawiesiny łatwo opadające, zawiesiny ogólne, azot amonowy, chlorki) nie powinny zawierać tych substancji w ilościach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w tym załączniku.

Problematykę usuwania ścieków ze statków reguluje art. 48 Pr. wod., zgodnie z którym ścieki ze statku co do zasady usuwa się do urządzenia odbiorczego na lądzie. Szczegółowe warunki ochrony morskich wód wewnętrznych oraz wód morza terytorialnego przed zanieczyszczeniem ze statków i innych obiektów morskich określają przepisy u.z.z.m.

Ad 3. Standardy emisji do wód dla rolnictwa (zanieczyszczenia biogenami, eutrofizacja)

Bardzo istotny wpływ na jakość wód ma sposób prowadzenia gospodarki rolnej, a w szczególności zawartość związków azotu w nawozach oraz rolnicze wykorzystanie ścieków. Kwestie regulujące to zagadnienie zostały omówione w odniesieniu do cechy C5 Eutrofizacja, ponieważ zanieczyszczenia tego rodzaju w największym stopniu wpływają na ten wskaźnik GES.

Ad 4. Standardy emisji do powietrza ze źródeł lądowych

Jednym ze źródeł zanieczyszczeń wód morskich jest emisja substancji szkodliwych do powietrza. Ochrona powietrza regulowana jest zasadniczo przepisami p.o.ś., która stanowi, że ochrona powietrza polega na zapewnieniu jak najlepszej jego jakości, w szczególności przez:

1. utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej dopuszczalnych dla nich poziomów lub co najmniej na tych poziomach;
2. zmniejszanie poziomów substancji w powietrzu co najmniej do dopuszczalnych, gdy nie są one dotrzymane;
3. zmniejszanie i utrzymanie poziomów substancji w powietrzu poniżej poziomów docelowych albo poziomów celów długoterminowych lub co najmniej na tych poziomach.

W rozporządzeniu Ministra Środowiska z 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu⁵¹ określone zostały w szczególności poziomy dopuszczalne dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin, poziomy docelowe

⁴⁹ Dz. U. nr 180, poz. 1867.

⁵⁰ Dz. U. z 2006 r., nr 139, poz. 964 ze zm.

⁵¹ Dz. U. 2012, poz. 1031

dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin, poziomy celów długoterminowych dla niektórych substancji w powietrzu, zróżnicowane ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin, alarmowe poziomy dla niektórych substancji w powietrzu, których nawet krótkotrwałe przekroczenie może powodować zagrożenie dla zdrowia ludzi.

Ad 5. Zanieczyszczenie odpadami ze źródeł lądowych

Zanieczyszczenie odpadami ze źródeł lądowych, w tym zanieczyszczenia na skutek działalności przybrzeżnej zostaną omówione w rozdziale dotyczących cechy C10 Odpady w środowisku morskim.

8.1.2 Pozwolenia emisyjne

Normy określające standardy emisji oraz jakości środowiska stanowią dla organów stosujących prawo w sytuacji wydawania pozwoleń na korzystanie z jego zasobów swoiste punkty odniesienia dla wyznaczania zakresu dopuszczalnej emisji do środowiska. Wyżej wymienione przepisy określające te standardy będą zatem przedmiotem stosowania w postępowaniach administracyjnych zmierzających do wydania pozwoleń emisyjnych, a także zezwoleń na korzystanie z jego zasobów w inny sposób (np.: na przetwarzanie odpadów).

Eksploatacja instalacji powodująca: wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza, wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi, wytwarzanie odpadów może wymagać pozwolenia emisyjnego:

- zintegrowanego,
- na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
- wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
- na wytwarzanie odpadów - wydanego przez właściwy organ ochrony środowiska.

Obowiązek uzyskania pozwolenia emisyjnego dotyczy w zasadzie podmiotów korzystających ze środowiska, będących przedsiębiorcami eksploatującymi instalacje w rozumieniu ustawy p.o.ś., powodujące wprowadzanie do środowiska substancji lub energii.

Przestrzeganie standardów emisji do środowiska oraz standardów jego jakości jest jednym z najistotniejszych wymogów uzyskania pozwolenia, natomiast zaprzestanie ich przestrzegania w toku już prowadzonej działalności – może stać się przyczyną cofnięcia takiego pozwolenia bez odszkodowania przez organ, który je wydał.

Obowiązkiem organu wydającego pozwolenie emisyjne jest odniesienie się w jego treści do obowiązujących dla danej instalacji i danego rodzaju emisji standardów emisyjnych i standardów jakości środowiska.

Pozwolenie wodnoprawne na wprowadzanie ścieków do wód i ziemi, jako pozwolenie emisyjne, uregulowane jest dodatkowo w Pr. wod. Ponadto, zgodnie z art. 122 Pr. wod., jeżeli ustawa nie stanowi inaczej, pozwolenie wodnoprawne jest wymagane na: rolnicze wykorzystanie ścieków, w zakresie nieobjętym zwykłym korzystaniem z wód, wprowadzanie do wód powierzchniowych substancji hamujących rozwój glonów; rekultywację wód powierzchniowych lub podziemnych, wprowadzanie do urządzeń kanalizacyjnych, będących własnością innych podmiotów, ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego określone w rozporządzeniu Ministra Środowiska z 10 listopada 2005 r. w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego, których wprowadzanie w ściekach przemysłowych do urządzeń kanalizacyjnych wymaga uzyskania pozwolenia wodno prawnego⁵². Pozwolenie wodnoprawne nie może naruszać w szczególności: ustaleń planu gospodarowania wodami na obszarze dorzecza lub ustaleń warunków korzystania z wód regionu wodnego lub warunków korzystania z wód zlewni, ustaleń krajowego programu ochrony wód morskich, ustaleń krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych, ustaleń miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego, decyzji o ustaleniu lokalizacji inwestycji celu publicznego oraz decyzji o warunkach zabudowy, wymagań ochrony zdrowia ludzi,

⁵² Dz. U. nr 233, poz. 1988.

środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków oraz wynikających z odrębnych przepisów. Organ odmawia wydania pozwolenia wodno prawnego jeżeli: 1) projektowany sposób korzystania z wody narusza ustalenia ww. dokumentów, lub nie spełnia wymagań ochrony zdrowia ludzi, środowiska i dóbr kultury wpisanych do rejestru zabytków oraz wynikających z odrębnych przepisów (w szczególności więc w razie przekroczenia standardów emisyjnych określonych w przepisach wykonawczych), 2) projektowany sposób korzystania z wody dla celów energetyki wodnej nie zapewni wykorzystania potencjału hydroenergetycznego w sposób technicznie i ekonomicznie uzasadniony.

Środkami kontroli w odniesieniu do przestrzegania norm określających standardy emisyjne są przede wszystkim takie instrumenty jak:

1. monitoring środowiska,
2. uregulowania nakładające na podmioty korzystające ze środowiska i organy administracji obowiązek prowadzenia pomiarów emisji, a także
3. instytucja kontroli w zakresie gospodarowania zasobami środowiska (np.: wodami).

Ponadto, można wyróżnić szczególne narzędzia kontrolne dotyczące konkretnych instytucji prawnych, np.: ponowna analiza warunków wydanych przez organy administracji pozwoleń zintegrowanych, przegląd ekologiczny.

8.1.3 Państwowy Monitoring Środowiska

Źródłem informacji o środowisku, w tym o jego zanieczyszczeniu jest w szczególności państwowy monitoring środowiska, który stanowi system pomiarów, ocen i prognoz stanu środowiska oraz gromadzenia, przetwarzania i rozpowszechniania informacji o środowisku. System ten wspomaga działania na rzecz ochrony środowiska poprzez systematyczne informowanie organów administracji i społeczeństwa o: 1) jakości elementów przyrodniczych, dotrzymywaniu standardów jakości środowiska określonych przepisami i obszarach występowania przekroczeń tych standardów i poziomów; 2) występujących zmian jakości elementów przyrodniczych i przyczynach tych zmian, w tym powiązaniach przyczynowo-skutkowych występujących pomiędzy emisjami i stanem elementów przyrodniczych. Państwowy monitoring środowiska obejmuje, uzyskiwane na podstawie badań monitoringowych, informacje w zakresie:

1. jakości powietrza;
2. jakości wód śródlądowych powierzchniowych i podziemnych oraz wód przejściowych, a także wód morza terytorialnego, wód wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej i wód przybrzeżnych, w tym dna i skały macierzystej znajdujących się na obszarze tych wód;
3. jakości gleby i ziemi;
4. hałasu;
5. promieniowania jonizującego i pól elektromagnetycznych;
6. stanu zasobów środowiska, w tym lasów;
7. rodzajów i ilości substancji lub energii wprowadzanych do powietrza, wód, gleby i ziemi;
8. wytwarzania i gospodarowania odpadami.

Badania monitoringowe przeprowadza się w sposób cykliczny, stosując ujednolicone metody zbierania, gromadzenia i przetwarzania danych.

8.1.4 Monitoring wód

Monitoring wód ma na celu pozyskanie informacji o stanie:

1. wód powierzchniowych i stanie wód podziemnych oraz obszarów chronionych, o których mowa w art. 113 ust. 4 pr. wod., na potrzeby planowania w gospodarowaniu wodami oraz oceny osiągnięcia celów środowiskowych,
2. wód morskich na potrzeby oceny osiągnięcia celów środowiskowych dla wód morskich oraz bieżącej oceny stanu środowiska wód morskich.

Badania i oceny stanu wód powierzchniowych, stanu wód podziemnych oraz obszarów chronionych, o których mowa w art. 113 ust. 4 pr. wod., dokonuje się w ramach państwowego monitoringu środowiska.

Badania wód powierzchniowych w zakresie elementów biologicznych, fizykochemicznych oraz chemicznych, w tym substancji priorytetowych, w matrycy będącej wodą wykonuje Wojewódzki inspektor ochrony środowiska. Natomiast badania wód powierzchniowych w zakresie elementów hydrologicznych i morfologicznych wykonuje i przekazuje wyniki tych badań właściwym wojewódzkim inspektorom ochrony środowiska na potrzeby oceny stanu wód powierzchniowych, oceny stanu wód podziemnych oraz oceny obszarów chronionych, o których mowa w art. 113 ust. 4 Pr. wod. Państwowa służba hydrologiczno-meteorologiczna. Wojewódzki inspektor ochrony środowiska dokonuje, na podstawie wyników badań i obserwacji oraz z wykorzystaniem wyników badań wód powierzchniowych i podziemnych dokonuje oceny stanu jednolitych części wód powierzchniowych dla obszaru województwa, z uwzględnieniem wód przejściowych i przybrzeżnych. Inspekcja Ochrony Środowiska prowadzi monitoring wód, współpracując z organami administracji morskiej oraz organami administracji rybołówstwa morskiego.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych⁵³ określa:

- 1) dla wód powierzchniowych: rodzaje monitoringu i cele ich ustanowienia, kryteria wyboru jednolitych części wód do monitorowania, rodzaje punktów pomiarowo-kontrolnych i kryteria ich wyznaczania, zakres i częstotliwość prowadzonych badań dla poszczególnych elementów klasyfikacji stanu ekologicznego i chemicznego jednolitych części wód w ciekach naturalnych, jeziorach i innych naturalnych zbiornikach wodnych, wodach przejściowych oraz wodach przybrzeżnych, zakres prowadzonych badań dla poszczególnych elementów klasyfikacji potencjału ekologicznego i stanu chemicznego sztucznych jednolitych części wód powierzchniowych i silnie zmienionych jednolitych części wód powierzchniowych, metodyki referencyjne oraz warunki zapewnienia jakości pomiarów i badań.
- 2) dla wód podziemnych rozporządzenie określa: rodzaje monitoringu i cele ich ustanowienia, kryteria wyboru jednolitych części wód do monitorowania, kryteria wyznaczania punktów pomiarowych, zakres i częstotliwość monitoringu oraz metodyki referencyjne i warunki zapewnienia jakości monitoringu.

W ramach monitoringu wód prowadzi się program monitoringu wód morskich, zawierający wykaz stanowisk badań monitoringowych z przyporządkowaniem im zakresu i częstotliwości prowadzenia pomiarów i badań oraz metodyk referencyjnych lub warunków zapewnienia jakości pomiarów i badań dla poszczególnych wskaźników. Program ten opracowuje Główny Inspektor Ochrony Środowiska. Program monitoringu wód morskich podlega przeglądowi co 6 lat i w razie potrzeby aktualizacji.

Zgodnie z art. 38n pr. wod. Prezes Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej sporządza, dla każdego obszaru dorzecza, wykaz emisji, zrzutów oraz strat substancji priorytetowych, uwzględniając przepisy prawa Unii Europejskiej dotyczące substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej i udostępnia ten wykaz w Biuletynie Informacji Publicznej Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej.

Stosownie do art. 61a pr. wod. przepisy dotyczące monitoringu wód morskich stosuje się do wód morza terytorialnego i wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej w rozumieniu u.o.m. Ponadto, przepisy dotyczące monitoringu wód morskich stosuje się również do dna morskiego i skały macierzystej, znajdujących się na obszarze morza terytorialnego, wyłącznej strefy ekonomicznej Rzeczypospolitej Polskiej oraz wód przybrzeżnych.

8.1.5 Monitoring działalności przybrzeżnej

⁵³ Dz. U. nr 258, poz. 1550 ze zm.

Konwencja Helsińska zobowiązuje do monitorowania przynajmniej składu osadu określonego z uwzględnieniem takich właściwości, jak: ziarnistość, masa sucha, strata prażenia, całkowita zawartość węglowodorów, zawartość Ba, Cr, Pb, Cu, Hg i Cd po podjęciu działalności definiowanej jako przybrzeżna. Badania w tym zakresie należy wykonywać w odstępach rocznych podczas działań i po ich zakończeniu. Ponadto, w celu pełnego wykorzystania przyszłych osiągnięć w technologii oczyszczania i produkcji, zezwolenia na zrzut podlegają regularnym przeglądom przez właściwy organ, a limity zrzutów muszą być na bieżąco odpowiednio korygowane.

8.1.6 Pomiary wielkości emisji

Obowiązek ten wprowadza p.o.ś., kierując go zasadniczo do prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia. Obowiązek prowadzenia pomiarów może dotyczyć wykonania pomiarów wstępnych, okresowych i ciągłych. Związany jest z nim obowiązek ewidencjonowania wyników przeprowadzonych pomiarów oraz ich przechowywania przez 5 lat od zakończenia roku kalendarzowego, którego dotyczą.

Prowadzący instalację nowo zbudowaną lub zmienioną w istotny sposób, z której emisja wymaga pozwolenia, jest obowiązany z mocy prawa do przeprowadzenia wstępnych pomiarów wielkości emisji z tej instalacji. Z mocy prawa prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani do okresowych pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody. Z kolei, do ciągłych pomiarów wielkości emisji prowadzący instalację oraz użytkownik urządzenia są obowiązani w razie wprowadzania do środowiska znacznych ilości substancji lub energii. Zakres obowiązku prowadzenia pomiarów może być związany z parametrami charakteryzującymi wydajność lub moc instalacji albo urządzenia.

Szczegółowe wymagania w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody określa rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2014 r.⁵⁴. Ponadto, rozporządzenie Ministra Środowiska z 19 listopada 2008 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia i innych danych oraz terminów i sposobów ich prezentacji⁵⁵ określa rodzaje wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia, które ze względu na szczególne znaczenie dla zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska przekazuje się właściwym organom ochrony środowiska oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska, a także terminy i sposób prezentacji tych danych.

Obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów wielkości emisji wykraczających poza tego rodzaju obowiązki wynikające z mocy prawa, może zostać nałożony na prowadzącego instalację lub użytkownika urządzenia przez organ administracji w drodze decyzji, jeżeli z przeprowadzonej kontroli wynika, że nastąpiło przekroczenie standardów emisyjnych. Postępowanie w przedmiocie wydania decyzji nakładającej obowiązek prowadzenia pomiarów lub ich przedkładania wszczyna się z urzędu. Zgodnie z art. 151 p.o.ś. jeżeli wymagane jest pozwolenie na emisję z instalacji, organ właściwy do jego wydania może określić dodatkowe wymagania w zakresie prowadzenia pomiarów, jeżeli przemawiają za tym szczególne względy ochrony środowiska.

Podmioty korzystające ze środowiska, obowiązane z mocy prawa oraz na mocy decyzji do pomiaru poziomu substancji lub energii w środowisku oraz wielkości emisji, gromadzą i przetwarzają dane z zachowaniem zasad określonych w ustawie i nieodpłatnie udostępniają informacje na potrzeby państwowego monitoringu środowiska.

Obowiązek prowadzenia pomiarów w pozwoleniu zintegrowanym

Na podstawie art. 217a p.o.ś. organ ochrony środowiska, ustalając w pozwoleniu zintegrowanym sposób i częstotliwość wykonywania badań zanieczyszczenia gleby i ziemi substancjami powodującymi

⁵⁴ Dz. U. 2014, poz. 1542.

⁵⁵ Dz. U. nr 215, poz. 1366.

ryzyko oraz wykonywania pomiarów zawartości tych substancji w wodach gruntowych, w tym pobierania próbek, uwzględnia się, że:

1. badania zanieczyszczenia gleby i ziemi wykonuje się co najmniej raz na 10 lat,
2. pomiary zawartości substancji w wodach gruntowych, w tym pobieranie próbek, wykonuje się co najmniej raz na 5 lat

- o ile takie badania lub pomiary nie opierają się na systematycznej ocenie ryzyka. Badania lub pomiary wykonuje się przez laboratorium akredytowane oraz w sposób umożliwiający ich ilościowe porównanie z wynikami badań i pomiarów zawartymi w raporcie początkowym, jeżeli taki raport dla danej instalacji jest wymagany.

Na podstawie art. 46 Pr. wod. zakłady pobierające wodę oraz przeznaczające ścieki do rolniczego wykorzystania obowiązane są prowadzić pomiary ich ilości i jakości. Obowiązki w zakresie pomiarów ilości i jakości ścieków wprowadzanych do wód lub do ziemi określają przepisy p.o.ś. Zakłady wprowadzające ścieki do wód lub do ziemi mogą zostać obowiązane do prowadzenia pomiarów jakości: wód powierzchniowych powyżej i poniżej miejsca zrzutu ścieków, wód podziemnych.

Z kolei, zakłady pobierające wodę w ilości większej niż 100 m³ na dobę są obowiązane do dokonywania systematycznego pomiaru ilości pobieranej wody.

Rozporządzenie Ministra Budownictwa z dnia 14 lipca 2006 r. w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych⁵⁶ określa w szczególności sposób sprawowania kontroli ilości i jakości ścieków. Pomiary ścieków. Ścieki przemysłowe zawierające substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego odprowadzane z określonych rodzajów produkcji do urządzeń kanalizacyjnych nie powinny zawierać tych substancji w ilościach przekraczających dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określonych w załączniku nr 1 do rozporządzenia. Dopuszczalne wartości wskaźników zanieczyszczeń określone w załączniku nr 1 do rozporządzenia powinny być spełnione w próbce średniej dobowej, proporcjonalnej do przepływu, zmieszanej z próbek pobranych przez dostawcę ścieków przemysłowych ręcznie lub automatycznie, w odstępach co najwyżej dwugodzinnych. Pobór próbek ścieków przemysłowych zawierających substancje szczególnie szkodliwe dla środowiska wodnego, wymienione w załączniku nr 1 do rozporządzenia, oraz pomiary stężeń tych substancji powinny być wykonywane przez dostawcę ścieków przemysłowych nie rzadziej niż raz na kwartał, w miejscu reprezentatywnym dla odprowadzanych ścieków.

8.1.7 Kontrola gospodarowania wodami

Narzędziem kontroli w zakresie przestrzegania standardów emisji i jakości wód jest także instytucja kontroli gospodarowania wodami, która może w szczególności dotyczyć:

- 1) ochrony wód przed zanieczyszczeniem;
- 2) przestrzegania warunków ustalonych w decyzjach wydanych na podstawie ustawy;
- 3) przestrzegania warunków obowiązujących w strefach i obszarach ochronnych ustanowionych na podstawie ustawy;
- 4) stanu jakości wody ujmowanej do zaopatrzenia ludności oraz wody w kąpieliskach;
- 5) jakości wód przeznaczonych do bytowania ryb, skorupiaków i mięczaków w warunkach naturalnych;
- 6) stężeń azotanów w wodach wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych;
- 7) ustawiania i utrzymywania stałych urządzeń pomiarowych na brzegach i w wodach;
- 8) Kontrolę tę wykonują odpowiednio Prezes Krajowego Zarządu oraz dyrektorzy regionalnych zarządów, Państwowa Inspekcja Sanitarna oraz Inspekcję Ochrony Środowiska.

⁵⁶ Dz. U. 2006, nr 136, poz. 964 ze zm.

Przy wykonywaniu kontroli w zakresie gospodarki wodnej inspektorzy uprawnieni są m. in. do przeprowadzania niezbędnych badań lub wykonywania innych czynności kontrolnych w celu ustalenia, na terenie kontrolowanej nieruchomości, przestrzegania warunków wynikających z ustawy, a także stanu urządzeń wodnych. Na podstawie ustaleń kontroli organ może wydać kontrolowanemu zarządzenie pokontrolne lub wystąpić do właściwego organu o wszczęcie postępowania administracyjnego przewidzianego przepisami ustawy.

Ponadto, na podstawie art. 38o Pr. wod. Główny Inspektor Ochrony Środowiska prowadzi monitoring substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego zawartych na liście obserwacyjnej, przez okres co najmniej 12 miesięcy, w co najmniej 15 reprezentatywnych punktach pomiarowo-kontrolnych.

Na podstawie art. 18e ustawy o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków wójt (burmistrz, prezydent miasta) jest uprawniony do kontroli działalności gospodarczej przedsiębiorstwa wodociągowo-kanalizacyjnego w zakresie zgodności wykonywanej działalności z udzielonym zezwoleniem. W szczególności, może on cofnąć zezwolenie w zakresie zbiorowego zaopatrzenia w wodę lub zbiorowego odprowadzania ścieków w przypadku, gdy przedsiębiorstwo wodociągowo-kanalizacyjne przestało spełniać warunki określone przepisami prawa, wymagane do wykonywania działalności określonej w zezwoleniu.

Środki kontrolne w odniesieniu do pozwoleń zintegrowanych:

- 1) wystąpienia Ministra Środowiska w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości przy wydawaniu pozwoleń przez właściwe organy,
- 2) analiza pozwoleń zintegrowanych przez organy ochrony środowiska i dostosowanie ich treści do nowych konkluzji BAT,
- 3) analiza pozwoleń zintegrowanych przez organy ochrony środowiska w innych przypadkach

Ad. 1) Zgodnie z art. 212 p.o.ś., minister właściwy do spraw środowiska prowadzi rejestr wniosków o wydanie pozwolenia zintegrowanego oraz wydanych pozwoleń zintegrowanych. W przypadku stwierdzenia nieprawidłowości w zakresie wydawania przez starostę pozwoleń zintegrowanych minister kieruje wystąpienie, którego treścią może być w szczególności wniosek o stwierdzenie nieważności decyzji w przedmiocie wydania pozwolenia zintegrowanego. W takim przypadku ministrowi właściwemu do spraw środowiska przysługują prawa strony w postępowaniu administracyjnym i postępowaniu przed sądem administracyjnym.

Ad. 2) Zgodnie z art. 215 p.o.ś. organ właściwy do wydania pozwolenia dokonuje analizy warunków pozwolenia zintegrowanego niezwłocznie po publikacji w Dzienniku Urzędowym Unii Europejskiej konkluzji BAT odnoszących się do głównej działalności danej instalacji, lecz nie później niż w terminie 6 miesięcy od dnia publikacji. Efektem tej analizy może być zobowiązanie prowadzącego instalację do wystąpienia o zmianę pozwolenia w celu dostosowania go do nowych standardów emisyjnych.

Ad. 3) Organ właściwy do wydania pozwolenia ma obowiązek dokonać analizy jego postanowień:

- 1) co najmniej raz na 5 lat lub
- 2) jeżeli oddziaływanie instalacji na środowisko zmieniło się w stopniu wskazującym na konieczność zmiany pozwolenia w części dotyczącej określonych w nim warunków lub wielkości emisji z danej instalacji lub
- 3) jeżeli nastąpiła zmiana w najlepszych dostępnych technikach, pozwalająca na znaczne zmniejszenie wielkości emisji bez powodowania nadmiernych kosztów, lub wynika to z potrzeby dostosowania eksploatacji instalacji do zmian przepisów o ochronie środowiska.

Jeżeli analiza ta wykazała konieczność zmiany pozwolenia zintegrowanego, organ właściwy do wydania pozwolenia wzywa prowadzącego instalację do wystąpienia z wnioskiem o zmianę pozwolenia w terminie 6 miesięcy od dnia wezwania, określając zakres tego wniosku mający związek ze zmianami wynikającymi z dokonanej analizy.

8.1.8 Przegląd ekologiczny

Szczególnym środkiem kontroli zanieczyszczeń jest przegląd ekologiczny, który można przeprowadzić w razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania instalacji na środowisko.

8.2 Zanieczyszczenia pochodzące ze statków

8.2.1 Przeglądy i inspekcje

W celu zapewnienia przestrzegania przez statek wymagań w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniom morza, statek podlega przeglądom i inspekcjom okresowym i doraźnym. Organem inspekcyjnym jest właściwy dyrektor urzędu morskiego, który może zlecić wykonanie czynności inspekcyjnych uznanej przez Komisję Europejską instytucję klasyfikacyjną.

Pozytywny wynik przeglądu i inspekcji stanowi podstawę do wydania świadectwa przewidzianego w:

- 1) MARPOL lub
- 2) rozporządzeniu Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 782/2003 z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach⁵⁷.

Świadectwo traci ważność przed upływem okresu, na który zostały wystawione, jeżeli:

- bez zgody organu inspekcyjnego wprowadzono istotne zmiany w konstrukcji, wyposażeniu, systemach, osprzęcie, urządzeniach lub materiałach na statku;
- nie została potwierdzona jego ważność;
- nastąpiła zmiana przynależności statku, dla którego zostało ono wystawione.

Rodzaje, sposób, zakres i terminy inspekcji i przeglądów, a także sposób wydawania oraz wzory międzynarodowych świadectw określa rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie przeglądów i inspekcji oraz międzynarodowych świadectw w zakresie ochrony morza przed zanieczyszczeniem przez statki⁵⁸.

8.2.2 Substancje przeciwporostowe

Jeśli chodzi o wspomniane wyżej związki cynoorganiczne, to wchodzi one w skład farb przeciwporostowych wykorzystywanych na kadłubach statków i sieciach. Powłoki powierzchniowe tego rodzaju działają jak biocydy, przeznaczone do zapobiegania przywierania do statków i sieci organizmów morskich. Z uwagi na swoją toksyczność związki cynoorganiczne zostały zakazane m.in. na terenie UE. Źródłem tego zakazu jest rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 782/2003 z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach⁵⁹. W preambule odnosi się ono do Międzynarodowej konwencji o kontroli szkodliwych systemów przeciwporostowych stosowanych na statkach (ang. *International Convention on the Control of Harmful Anti-fouling Systems on Ships*, dalej jako Konwencja AFS), zauważając, iż jest to konwencja ramowa i konieczne jest uszczegółowienie jej zapisów.

Przepisy rozporządzenia 782/2003 stosuje się do statków pływających pod banderą kraju UE, statków niepływających pod banderą UE, ale eksploatowanych z upoważnienia kraju UE oraz pozostałych statków, jeśli wpływają one do portu w kraju UE. Zakaz stosowania określonych związków chemicznych na statkach i sieciach obowiązuje od dnia 1 lipca 2003 r.

Celem kontroli przestrzegania zakazu z rozporządzenia 782/2003 wprowadza badania i certyfikację statków pływających pod banderą UE. Po zmianie wprowadzonej rozporządzeniem Komisji (WE) nr

⁵⁷ Dz. Urz. UE L 115 z 9.5.2003, str. 1.

⁵⁸ Dz. U. poz. 1806.

⁵⁹ Dz. Urz. UE L 115 z 9.5.2003, str. 1 ze zm.

536/2008 z dnia 13 czerwca 2008 r. nadającym moc art. 6 ust. 3 i art. 7 rozporządzenia (WE) nr 782/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach oraz zmieniającym to rozporządzenie⁶⁰:

- statki pływające pod banderą kraju, który jest stroną konwencji AFS, mają obowiązek wykazania zgodności poprzez przedstawienie międzynarodowego certyfikatu użycia systemu przeciwporostowego,
- statki pływające pod banderą kraju, który nie jest stroną konwencji AFS, mają obowiązek posiadania deklaracji zgodności wydanej przez państwo bandery zgodnie z Konwencją AFS i wytycznymi Komitetu Ochrony Środowiska Morskiego IMO.

Z uwagi na wspomniane właściwości toksyczne dla organizmów morskich, instrument w postaci zakazu poza cechą C8 Zanieczyszczenia w środowisku morskim, oddziałuje on na cechy C1 Bioróżnorodność oraz C4 Łańcuchy troficzne.

Produkty przeciwporostowe inne niż zawierające związki cynoorganiczne podlegają regulacjom rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 528/2012 z dnia 22 maja 2012 r. w sprawie udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych⁶¹. Rozporządzenie ujednolica unijne przepisy dotyczące sprzedaży i wykorzystywania produktów biobójczych, jednocześnie zapewniając wysoki poziom ochrony zdrowia ludzi i zwierząt oraz środowiska.

Produkty podlegające przepisom rozporządzenia wymienione są w załączniku V. W kategorii 4 Inne produkty biobójcze wskazano w nim grupę 21: Produkty przeciwporostowe, opisane jako produkty stosowane do przeciwdziałania osadzaniu się i rozwojowi organizmów porostowych (mikroorganizmów i wyższych form gatunków roślin i zwierząt) na jednostkach pływających, sprzęcie do akwakultury lub innych obiektach wykorzystywanych w środowisku wodnym).

Dodatkowo, należy wspomnieć, że na gruncie u.z.z.m. Rada Ministrów może określić, w drodze rozporządzenia, wykaz produktów biobójczych lub wyrobów poddanych ich działaniu, do których nie będą miały zastosowania przepisy rozporządzenia 528/2012, wraz ze wskazaniem zakresu tych przepisów, mając na względzie przesłanki uzasadniające wyłączenie stosowania przepisów rozporządzenia 528/2012, konieczność zapewnienia przejrzystości wykazu oraz obronności państwa. Na dzień ukończenia prac nad raportem nie wydano takiego rozporządzenia.

Zgodnie z przepisami rozporządzenia 528/2012, wszystkie produkty biobójcze wymagają zezwolenia na sprzedaż na terenie UE. Zatwierdzenia wymagają też zawarte w nich składniki czynne. Ocena substancji czynnych zawartych w produktach biobójczych odbywa się na poziomie unijnym. Na potrzeby oceny każdej substancji czynnej jako „sprawozdawcę” wyznacza się jeden z krajów UE. Odpowiada on za przygotowanie sprawozdania oceniającego, które omawiane jest przez wszystkie kraje UE, co ma na celu podjęcie decyzji na szczeblu UE w kwestii zatwierdzenia lub odmowy zatwierdzenia danej substancji. Substancje aktywne spełniające kryteria wykluczające nie otrzymują zatwierdzenia. Są to trwale, wykazujące zdolność do biokumulacji i toksyczne (PBT) bądź bardzo trwale i wykazujące bardzo dużą zdolność do biokumulacji (vPvB) substancje rakotwórcze, mutagenne, działające szkodliwie na rozrodczość lub uszkadzające układ hormonalny. Możliwe są jednak odstępstwa w przypadku, gdy ryzyko jest nieistotne. Szczegółnej ocenie podlega ryzyko związane z produktami biobójczymi zawierającymi nanomateriały. Zatwierdzenie substancji czynnej przyznaje się na okres nie dłuższy niż 10 lat. Zatwierdzone substancje czynne wymienione są na stronie internetowej Europejskiej Agencji Chemikaliów (ECHA).

Na gruncie prawa polskiego, przepisy dotyczące produktów biobójczych zawiera ustawa z dnia 9 października 2015 r. o produktach biobójczych (Dz. U. poz. 1926; dalej jako u.p.b.), która określa podstawową zasadę stosowania produktów biobójczych w sposób racjonalny przez zastosowanie połączeń środków fizycznych, chemicznych, biologicznych i innych pozwalających na ograniczenie

⁶⁰ Dz. Urz. UE L 156 z 14.6.2008, str. 10.

⁶¹ Dz. Urz. UE L 167 z 27.6.2012, str. 1.

wykorzystania produktów biobójczych do niezbędnego minimum oraz w sposób zgodny z zaleceniami na etykiecie i ulotce informacyjnej.

U.p.b. określa m.in. procedury zatwierdzania substancji czynnych w produktach bioójczych oraz wydawanie pozwoleń krajowych na wprowadzenie produktów tego rodzaju do obrotu. Organem właściwym w tych sprawach – oraz w rozumieniu rozporządzenia 528/2012 – jest Prezes Urzędu Rejestracji Produktów Leczniczych, Wyrobów Medycznych i Produktów Biobójczych. Dodatkowym instrumentem kontrolnym jest prowadzony przez ten organ Wykaz Produktów Biobójczych. Tryb prowadzenia wykazu oraz zakres zawartych w nim informacji określa rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 4 grudnia 2015 w sprawie prowadzenia Wykazu Produktów Biobójczych⁶².

W podstawowym zakresie nadzór nad przestrzeganiem przepisów u.p.b. dotyczących udostępniania na rynku i stosowania produktów biobójczych i substancji czynnych przeznaczonych do stosowania w produktach biobójczych w działalności zawodowej sprawuje Państwowa Inspekcja Sanitarna.

8.2.3 Przewóz ładunków niebezpiecznych

Zgodnie z przepisami u.z.z.m, armator statku przewożącego ładunki niebezpieczne lub zanieczyszczające, zdążającego do portu morskiego lub na kotwiczowiska położone w polskich obszarach morskich, a także statek wychodzący z portu morskiego, jest obowiązany odpowiednio przed przybyciem lub wyjściem statku poinformować dyrektora właściwego urzędu morskiego o rodzaju przewożonego ładunku, zamierzonej trasie i czasie podróży oraz stanie bezpieczeństwa statku. Związane z tym wymogiem szczegółowo określa rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 maja 2003 r. w sprawie przekazywania informacji przez armatora statku przewożącego ładunki niebezpieczne lub zanieczyszczające⁶³.

Statek odbywający, przez okres co najmniej jednego miesiąca, żeglugę na linii regularnej pomiędzy portami polskimi lub pomiędzy portem polskim a portem innego państwa członkowskiego Unii Europejskiej może uzyskać zwolnienie z obowiązku informowania, jeżeli:

- armator statku wykonującego żeglugę na linii regularnej przekazuje na bieżąco dyrektorowi urzędu morskiego aktualną listę takich statków oraz ustanowił system umożliwiający natychmiastowy elektroniczny dostęp do informacji, o których mowa w ust. 1, dotyczących każdej podróży statku wykonującego żeglugę na linii regularnej, organom administracji morskiej i Morskiej Służbie Poszukiwania i Ratownictwa, na ich żądanie, przez całą dobę;
- przewidywany czas trwania rejsu w ramach żeglugi na linii regularnej nie przekracza 12 godzin.

W przypadku uzyskania zwolnienia, dodatkowym obowiązkiem kapitana statku w przypadku zaistnienia zmian w stosunku do planowanej godziny przybycia do portu przeznaczenia lub do stacji pilotowej, wynoszących co najmniej trzy godziny jest powiadomienie o tym fakcie dyrektora urzędu morskiego lub port przeznaczenia. Organem właściwym do wydania zwolnienia jest dyrektor urzędu morskiego.

Kolejnym obowiązkiem związanym z transportem towarów niebezpiecznych lub zanieczyszczających jest konieczność przedstawienia przez załadowcę kapitanowi deklaracji o podstawianych do ładowania towarach tego rodzaju. Deklaracji towarzyszy oświadczenie, że podstawiony do przewozu towar odpowiada informacjom zawartym w deklaracji. Kapitan, przed wyruszeniem w podróż, przekazuje deklarację armatorowi. Zakres informacji objęty deklaracją określony jest w rozporządzeniu Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 8 marca 2012 r. w sprawie deklaracji o towarach niebezpiecznych lub zanieczyszczających (Dz. U. poz. 303).

⁶² Dz. U. poz. 2045.

⁶³ Dz. U. Nr 101, poz. 938 ze zm.

8.2.4 Informowanie i postępowanie w razie zaistnienia wypadku powodujące zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego

Kapitan statku o polskiej przynależności znajdującego się poza polskimi obszarami morskimi, który zauważy na morzu zanieczyszczenie lub wypadek powodujący albo mogący spowodować rozlew oleju lub zanieczyszczenie innego rodzaju, przekazuje niezwłocznie informację do stacji brzegowej najbliższego państwa nadbrzeżnego oraz do armatora statku.

Kapitan statku o polskiej przynależności:

- uczestniczącego w wypadku powodującym zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego,
- na którym nastąpiło zdarzenie powodujące zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego

jest obowiązany do niezwłocznego przekazania informacji o tym do stacji brzegowej najbliższego państwa nadbrzeżnego i armatora statku oraz dyrektora urzędu morskiego właściwego dla portu macierzystego statku.

Kapitan statku znajdującego się w polskich obszarach morskich, który zauważy na morzu zanieczyszczenie lub wypadek powodujący albo mogący spowodować rozlew oleju lub zanieczyszczenia innego rodzaju, przekazuje niezwłocznie informację do najbliższej stacji brzegowej lub Służby Kontroli Ruchu Statków oraz do armatora statku.

Kapitan statku znajdującego się w polskich obszarach morskich, uczestniczącego w wypadku powodującym zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego, lub takiego, na którym nastąpiło zdarzenie powodujące zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego lub zanieczyszczenie środowiska morskiego, jest obowiązany do niezwłocznego przekazania informacji o tym do najbliższej stacji brzegowej lub Służby VTS i do armatora statku.

Kapitan statku znajdującego się w polskich obszarach morskich uczestniczącego w wypadku powodującym albo mogącym spowodować rozlew oleju lub zanieczyszczenie innego rodzaju podejmuje niezwłocznie wszelkie działania konieczne dla zapobieżenia, ograniczenia i usunięcia zanieczyszczenia środowiska morskiego.

Kapitan lub armator statku o polskiej przynależności, w razie wypadku na statku lub wykrycia uszkodzeń, wpływających poważnie na stan techniczny statku, jego urządzeń i wyposażenia, powodujących zagrożenie zanieczyszczeniem środowiska morskiego, powinien niezwłocznie powiadomić o tym polski organ inspekcyjny.

Dyrektor urzędu morskiego, do którego wpłynie meldunek lub sprawozdanie, o których mowa w art. 11, albo który otrzyma z innego źródła wiadomość o zanieczyszczeniu lub zagrożeniu zanieczyszczeniem polskich obszarów morskich, jest obowiązany:

- dokonać oceny faktycznej sytuacji w celu ustalenia rodzaju i stopnia zanieczyszczenia morza lub zagrożenia zanieczyszczeniem;
- w razie potrzeby zarządzić i podjąć odpowiednie działania;
- niezwłocznie poinformować właściwe organy innych państw stron Konwencji Helsińskiej 1992 o istniejącej sytuacji i podjętej lub zamierzonej akcji, jeżeli rozlew przemieszcza się lub może przemieścić się do obszaru morskiego tych państw.

W przypadku zanieczyszczenia lub zagrożenia zanieczyszczeniem polskiego obszaru morskiego, dyrektor urzędu morskiego może nakazać kapitanowi:

- opuszczenie polskich obszarów morskich przez statek;
- przeholowanie, ratowanie statku lub przeprowadzenie niezbędnych napraw;

- wyładowanie we właściwym miejscu szkodliwych substancji;
- skierowanie statku do miejsca schronienia.

Zadania w zakresie zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu wykonuje Morska Służba Poszukiwania i Ratownictwa, określona przepisami ustawy z dnia 18 sierpnia 2011 r. o bezpieczeństwie morskim⁶⁴. Szczegółowy zakres, sposób organizacji zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń, a także jednostki organizacyjne i zadania poszczególnych jednostek określa rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 3 grudnia 2002 r. w sprawie organizacji i sposobu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń na morzu⁶⁵.

8.2.5 Wymogi dotyczące paliwa żeglugowego

Dopuszczalność do użycia paliwa żeglugowego zależy od jego zgodności z przepisami rozporządzenia Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 7 października 2015 r. w sprawie wymagań dotyczących zawartości siarki w paliwie żeglugowym, w tym sposobu jej oznaczania⁶⁶. Istnieje również delegacja ustawowa do określenia wymagań dodatkowych; na dzień ukończenia prac nad raportem nie wydano rozporządzenia w tym zakresie.

Stosownie do treści art. 13e u.z.z.m., dyrektorzy urzędów morskich prowadzą ewidencję działających w polskich obszarach morskich dostawców paliwa przeznaczonego do użycia przez statki. Przed dokonaniem pierwszej dostawy dostawca jest obowiązany do zgłoszenia właściwemu dla miejsca dostaw dyrektorowi urzędu morskiego informacji dotyczących działalności w zakresie dostaw paliwa w polskich obszarach morskich. W zgłoszeniu wskazuje się, m. in., rodzaje dostarczanych paliw. Do dnia 31 marca każdego roku dostawca jest obowiązany do złożenia właściwemu dla miejsca dostaw dyrektorowi urzędu morskiego sprawozdania z działalności za rok poprzedni, zawierającego co najmniej informację o ilości i rodzaju paliwa sprzedanego w poszczególnych portach, z uwzględnieniem zawartości siarki. Aktualna lista dostawców udostępniana jest przez dyrektorów urzędów morskich działających na obszarach ich właściwości.

Dyrektor urzędu morskiego przeprowadza na statku kontrole w zakresie zawartości siarki w paliwie żeglugowym. Kontrola obejmuje:

- sprawdzanie każdorazowo dokumentów dostawy paliwa zawierających informacje dostawcy o zawartości siarki w paliwach żeglugowych wraz z zaplombowanymi próbkami podpisanymi przez przedstawiciela statku przyjmującego paliwo oraz dziennika okrętowego z wpisami dokumentującymi operacje zmiany paliwa;
- w uzasadnionych przypadkach pobieranie próbek i badanie zawartości siarki paliwa żeglugowego w trakcie jego dostawy na statek lub znajdującego się w zbiornikach statku, jeżeli jest to technicznie możliwe, oraz próbek paliwa przechowywanych na statku w zaplombowanych pojemnikach.

W przypadku ustalenia w wyniku kontroli, że na danym statku nie przestrzega się norm dotyczących zawartości siarki w paliwie żeglugowym, dyrektor urzędu morskiego:

- żąda od kapitana tego statku podjęcia działań mających na celu dostosowanie paliwa żeglugowego do określonych norm, o ile jest to możliwe;
- może zażądać od kapitana tego statku przedstawienia:
 - wykazu działań podjętych w celu osiągnięcia zgodności z wymaganiami dotyczącymi zawartości siarki w paliwie żeglugowym na danym obszarze morskim,
 - dowodu, że podjęto próbę nabycia paliwa żeglugowego o zawartości siarki wymaganej na danym obszarze morskim zgodnie z planem podróży (pisemne oświadczenie

⁶⁴ Tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 611.

⁶⁵ Tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 358.

⁶⁶ Dz. U. poz. 1665.

dostawcy o braku dostępności takiego paliwa w danym porcie) oraz, jeżeli paliwo to nie było dostępne w miejscu, w którym zaplanowano jego nabycie, że podjęto próbę zlokalizowania alternatywnych źródeł takiego paliwa, a także że pomimo podjęcia tych prób nabycie takiego paliwa nie było możliwe.

Z przeprowadzonych kontroli dyrektor urzędu morskiego sporządza corocznie sprawozdanie zawierające wyniki kontroli zawartości siarki, które przekazuje do dnia 30 kwietnia następnego roku Prezesowi Urzędu Ochrony Konkurencji i Konsumentów.

9 C9 Substancje szkodliwe w rybach i owocach morza

Substancje szkodliwe w rybach i owocach morza przeznaczonych do spożycia przez ludzi pierwszorzędne znaczenie mają przepisy następujących aktów prawnych:

- rozporządzenie Komisji (WE) nr 1881/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r. ustalające najwyższe dopuszczalne poziomy niektórych zanieczyszczeń w środkach spożywczych (Dz. Urz. UE L 364 z 20.12.2006, str. 5; dalej jako rozporządzenie 1881/2006);
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 178/2002 ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności⁶⁷,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi⁶⁸,
- rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 882/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regułami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt (Dz. Urz. UE L 165 z 30.4.2004, str. 1, dalej jako rozporządzenie 882/2004).

W prawie polskim całościowo do kwestii związanych ze standardami żywności odnosi się ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 594; dalej jako u.b.ż.) wraz z rozporządzeniami wykonawczymi.

9.1.1 Dopuszczalne poziomy substancji zanieczyszczających

Zgodnie z art. 16 ust. 2 u.b.ż., środki spożywcze produkowane i wprowadzane do obrotu muszą spełniać wymagania w zakresie najwyższych dopuszczalnych poziomów substancji zanieczyszczających określonych w rozporządzeniu 1881/2006, dokładniej w jego załączniku I. Określone w nim najwyższe dopuszczalne poziomy niektórych zanieczyszczeń w rybach i innych organizmach morskich oraz pochodzących z nich produktach przeznaczonych do spożycia przez ludzi wynoszą:

⁶⁷ Dz. Urz. UE L 31 z 1.2.2002, str. 1.

⁶⁸ Dz. Urz. UE L 139 z 30.4.2004, str. 206.

L.p.	Środki spożywcze	Rodzaj zanieczyszczenia					
		Pb	Kadm	Rtęć	Suma dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Suma dioksyn i polichlorowanych bifenyli o właściwościach podobnych do dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Bezno(a)piren
		mg/kg świeżej masy			pg/g świeżej masy		µg/kg świeżej masy
1.	Mięso ryb	0,30	0,050 (za wyjątkiem gatunków określonych w pkt. 3 i 4)	0,50 (za wyjątkiem gatunków określonych w punkcie 5)	4,0 (z wyłączeniem węgorza)	8,0 (z wyłączeniem węgorza)	2,0 (inne niż wędzone)
2.	Produkty rybołówstwa			0,50	4,0 (z wyłączeniem produktów pochodzących z węgorza)	8,0 (z wyłączeniem produktów pochodzących z węgorza)	
3.	Mięso następujących ryb: sardela, pelamida, amarel, węgorz, cefal morski, ostrobok, luvar, sardynka, sardynops, tuńczyk (gatunki Thunnus, Euthynnus, Katsuwonus pelamis), sola piaszczysta		0,10				
4.	Mięso włócznika (Xiphias gladius)		0,30				

L.p.	Środki spożywcze	Rodzaj zanieczyszczenia					
		Pb	Kadm	Rtęć	Suma dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Suma dioksyn i polichlorowanych bifenyli o właściwościach podobnych do dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Bezno(a)piren
		mg/kg świeżej masy			pg/g świeżej masy		µg/kg świeżej masy
5.	Mięso następujących ryb: żabnica, zębacz, pelamida, węgorz, gardłosz, grenadier, halibut, marlin, smuklica, barwena, szczupak, orcyn, karlik, koleń iberyjski, raja, karmazyn, żaglica, pałasz ogoniasty, morlesz, rekin, gempel lub kostropak (Lepidocybium flavobrunneum, Ruvettus pretiosus, Gempylus serpens), jesiotr (gatunki Acipenser), włócznik, tuńczyk (gatunki Thunnus, Euthynnus, Katsuwonus pelamis)			1,0			
6.	Skorupiaki, z wyłączeniem brązowego mięsa kraba oraz mięsa z głowy i tułowia homara i innych podobnych dużych skorupiaków (Nephropidae i Palinuridae)		0,50	0,50	4,0	8,0	5,0 (inne niż wędzone)
7.	Małże	1,5	1,0				10,0
8.	Głowonogi (bez trzewi)	1,0	1,0				5,0 (inne niż wędzone)
9.	Mięso ryb wędzone i produkty rybołówstwa wędzone, z wyłączeniem małży dwuskorupowych						5,0

L.p.	Środki spożywcze	Rodzaj zanieczyszczenia					
		Pb	Kadm	Rtęć	Suma dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Suma dioksyn i polichlorowanych bifenyli o właściwościach podobnych do dioksyn (WHO-PCDD/F-TEQ)	Bezno(a)piren
		mg/kg świeżej masy			pg/g świeżej masy		µg/kg świeżej masy
10.	Mieso z węgorza (<i>Anguilla anguilla</i>) i produkty z niego pochodzące				4,0	12,0	

Źródło: opracowanie własne na podstawie załącznika I rozporządzenia 1881/2006.

U.b.ż. zawiera również delegację ustawową do ustalenia innych maksymalnych poziomów substancji zanieczyszczających niż te określone w rozporządzeniu 1881/2006, jednak na dzień ukończenia prac nad niniejszym raportem takie rozporządzenie nie zostało wydane.

W odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego znajdujących się w handlu detalicznym do przeprowadzania urzędowej kontroli żywności w rozumieniu art. 4 rozporządzenia 882/2004 w zakresie bezpieczeństwa żywności upoważnione są organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej. Polega ona na ocenie spełnienia wymagań obowiązujących przepisów prawnych, w tym zgodności z dopuszczalnymi normami w wyżej wskazanym zakresie.

10 C10 Odpady w środowisku morskim

10.1 Odpady pochodzące ze źródeł lądowych

Zgodnie z art. 40 Pr. wod. zabrania się:

- 1) wprowadzania do wód odpadów oraz ciekłych odchodów zwierzęcych,
- 2) spławiania do wód śniegu wywożonego z terenów zanieczyszczonych, a w szczególności z centrów miast, terenów przemysłowych, terenów składowych, baz transportowych, dróg o dużym natężeniu ruchu wraz z parkingami, oraz jego składowania na terenach położonych między wałem przeciwpowodziowym a linią brzegu wody lub w odległości mniejszej niż 50 m od linii brzegu wody;
- 3) lokalizowania na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią nowych przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, gromadzenia ścieków, odchodów zwierzęcych, środków chemicznych, a także innych materiałów, które mogą zanieczyścić wody, prowadzenia odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, w tym w szczególności ich składowania;
- 4) mycia pojazdów w wodach powierzchniowych oraz nad brzegami tych wód;
- 5) pobierania z wód powierzchniowych wody bezpośrednio do opryskiwaczy rolniczych oraz ich mycia w tych wodach;
- 6) używania farb produkowanych na bazie związków organiczno-cynowych (TBT) do konserwacji technicznych konstrukcji podwodnych.

Od powyższych zakazów, w niektórych sytuacjach dopuszczalne są odstępstwa (zwolnienia) w drodze decyzji dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej.

W odniesieniu do działalności przybrzeżnej Konwencja Helsińska przewiduje, że w fazie poszukiwań użycie iłowych płuczek wiertniczych olejowych lub płuczek zawierających inne substancje szkodliwe należy ograniczyć do przypadków, kiedy jest to konieczne z powodów geologicznych, technicznych oraz bezpieczeństwa i jedynie po uzyskaniu zezwolenia od właściwego organu. W takich przypadkach należy zapewnić właściwe instalacje w celu zapobieżenia zrzutom takich płuczek do środowiska morskiego. Iłowe płuczki wiertnicze olejowe i rdzenie uzyskane przy użyciu iłowych płuczek wiertniczych olejowych nie powinny być zrzucone na obszarze Morza Bałtyckiego, lecz przewiezione na ląd w celu końcowego oczyszczenia lub pozbycia się w sposób dopuszczalny z ekologicznego punktu widzenia. Zrzut iłowych płuczek wodnych i rdzeni wymaga zezwolenia właściwego organu. Przed wydaniem takiego zezwolenia należy udowodnić, że zawartość płuczki wodnej wykazuje niską toksyczność. Wyłączona jest możliwość zrzutu rdzeni powstałych w wyniku użycia wodnych płuczek iłowych w szczególności wrażliwych częściach obszaru Morza Bałtyckiego, takich jak obszary zamknięte lub płytkie z ograniczoną wymianą wód oraz obszary, które charakteryzują się rzadkimi, cennymi i szczególnie wrażliwymi ekosystemami. W fazie eksploatacyjnej zrzuty wszystkich substancji chemicznych i materiałów jest wyłączone – należy je przewieźć na ląd. Zrzut może nastąpić tylko w wyjątkowych przypadkach po uzyskaniu zezwolenia właściwego organu. Zrzut wody produkcyjnej i wody wypornościowej jest zabroniony, chyba że zostanie wykazane, że zawartość oleju w nich wynosi mniej niż 15 mg/l, mierząc metodami analitycznymi i pobieraniem próbek przyjętymi przez Komisję. Jeżeli zgodność z wartością graniczną nie może być uzyskana za pomocą Najlepszej Praktyki Ekologicznej i Najlepszej Dostępnej Technologii, właściwy organ może wymagać odpowiednich dodatkowych kroków w celu zapobieżenia ewentualnemu

zanieczyszczeniu środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego i dopuścić, jeśli to będzie konieczne, wyższą wartość graniczną, która jednakże powinna być jak najniższa i w żadnym przypadku nie może przekraczać 40 mg/l. Dozwolony zrzut nie może w żadnym razie doprowadzić do niemożliwych do przyjęcia skutków w środowisku morskim.

Postępowanie z odpadami powstającymi na morzu reguluje zasadniczo u.z.z.m., odsyłając w tym zakresie do postanowień wiążących Polskę umów międzynarodowych – szczegółowo kwestię tę omówiono w kolejnym podrozdziale

Źródłem zanieczyszczeń mórz może być jednak również nieprawidłowo prowadzona gospodarka odpadami na lądzie, w szczególności związana z naruszeniem szczególnych zasad gospodarowania odpadami zawierającymi substancje szczególnie szkodliwe dla wód morskich, czy prowadzenia składowisk. Przepisy prawne, zwłaszcza o charakterze wykonawczym, określają parametry substancji szczególnie szkodliwych, których zawartość w odpadach określonej kategorii zobowiązuje podmioty korzystające ze środowiska do podjęcia szczególnych sposobów postępowania z tymi odpadami. Nieprawidłowe gospodarowanie odpadami natomiast stanowi jedno z istotniejszych źródeł przenikania substancji szkodliwych dla środowiska do wód i do ziemi.

Przepisy u.o. zakazują odzysku PCB. Odpady zawierające PCB mogą być przetwarzane tylko po usunięciu z tych odpadów PCB. W szczególności zakazane jest spalanie PCB na statkach. Stosownie do art. 93 u.o. bezwzględnie zakazany jest zrzut olejów odpadowych do wód, gleby lub ziemi. W cytowanej ustawie art. 122 ust. 2 jednoznacznie wskazuje na zakaz składowania odpadów w śródlądowych wodach powierzchniowych i podziemnych, w polskich obszarach *morskich* oraz w przypadkach określonych w przepisach odrębnych.

Podobnie, szczególne reguły postępowania ustawodawca ustanawia dla olejów odpadowych, w szczególności zakazując ich mieszania z innymi odpadami niebezpiecznymi oraz bezwzględnie zakazując ich zrzutu do wód, gleby lub ziemi (art. 92-93 u.o). W odniesieniu zaś do komunalnych osadów ściekowych ustawodawca zakazuje ich stosowania m. in.: na obszarach parków narodowych i rezerwatów przyrody; na terenach ochrony pośredniej stref ochronnych ujęć wody, w pasie gruntu o szerokości 50 m bezpośrednio przylegającego do brzegów jezior i cieków; na obszarach szczególnego zagrożenia powodzią oraz na terenach czasowo podtopionych i bagiennych; na terenach czasowo zamrzniętych i pokrytych śniegiem; na gruntach o dużej przepuszczalności, stanowiących w szczególności piaski luźne i słabogliniaste oraz piaski gliniaste lekkie, jeżeli poziom wód gruntowych znajduje się na głębokości mniejszej niż 1,5 m poniżej powierzchni gruntu; na gruntach rolnych o spadku przekraczającym 10%; na obszarach ochronnych zbiorników wód śródlądowych; na terenach objętych pozostałymi formami ochrony przyrody niewymienionymi w pkt 1, jeżeli osady ściekowe zostały wytworzone poza tymi terenami; na gruntach wykorzystywanych na pastwiska i łąki; na gruntach wykorzystywanych do upraw pod osłonami.

Zgodnie z art. 97 zakazuje się unieszkodliwiania, polegającego na odprowadzaniu do morza, w tym lokowania na dnie morza, odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów.

Zgodnie zaś z art. 126 ustawy wyznaczenie lokalizacji składowiska odpadów wymaga zgody dyrektora regionalnego zarządu gospodarki wodnej w zakresie związanym z ochroną wód, natomiast w obszarze pasa nadbrzeżnego oraz portów i przystani morskich - wymaga zgody dyrektora urzędu morskiego. Natomiast, bezwzględnie zakazuje się składowania odpadów w śródlądowych wodach powierzchniowych i podziemnych, w polskich obszarach morskich. Z art. 122 u.o. wynikają ogólne zakazy w odniesieniu do składowania odpadów na składowisku, m. in.: zakazuje się składowania na składowisku odpadów następujących odpadów: występujących w postaci ciekłej, w tym odpadów zawierających wodę w ilości powyżej 95% masy całkowitej, z wyłączeniem szlamów, o właściwościach wybuchowych, żrących, utleniających, wysoce łatwopalnych lub łatwopalnych, zakaźnych medycznych i zakaźnych weterynaryjnych, opon i ich części, z wyłączeniem opon rowerowych i opon o średnicy zewnętrznej większej niż 1400 mm, ulegających biodegradacji selektywnie zebranych. Zakazuje się rozcieńczania lub sporządzania mieszanin odpadów ze sobą lub z innymi substancjami lub przedmiotami w celu spełnienia kryteriów dopuszczenia odpadów do składowania na składowisku

odpadów danego typu, określonych w przepisach o dopuszczaniu odpadów do składowania na składowiskach.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach⁶⁹ określa w szczególności kryteria dopuszczenia odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu oraz zakres badań laboratoryjnych decydujących o dopuszczalności składowania odpadów na składowisku odpadów danego typu⁷⁰. Rozporządzenie zawiera wykaz odpadów obojętnych, dla których podstawową charakterystykę odpadów sporządza się bez przeprowadzania badań (załączniku nr 1 do rozporządzenia), a także w kolejnych załącznikach od 2 do 6 Zakres badań oraz kryteria dopuszczania poszczególnych kategorii odpadów do poszczególnych kategorii składowisk. W rozporządzeniu Ministra Środowiska z 7 stycznia 2015 r. w sprawie składowisk oraz miejsc magazynowania odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów⁷¹ określono zakres, obowiązkowe i dodatkowe badania wpływu odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów na jakość wód, sposoby, metody referencyjne badań i warunki prowadzenia monitoringu składowisk tych odpadów oraz miejsc ich magazynowania.

Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami⁷² określa rodzaje odpadów oraz warunki ich odzysku poza instalacjami lub urządzeniami. Reguluje w szczególności sposób postępowania z takimi odpadami jak: stałe odpady z wydobywania kopaliny innych niż rudy metali, odpady skalne z górnictwa miedzi, cynku i ołowiu, czy odpadowe piaski i iły.

Szczególnie istotne dla ochrony mórz jest prawidłowe postępowanie z osadami ściekowymi. Dopuszczalne parametry tych osadów w konkretnych przypadkach i zastosowaniach określa rozporządzenie Ministra Środowiska z 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych⁷³. Rozporządzenie określa: szczegółowe warunki stosowania komunalnych osadów ściekowych, w tym dawki tych osadów, które można stosować na gruntach oraz zakres, częstotliwość i metody referencyjne badań komunalnych osadów ściekowych i gruntów, na których te osady mają być stosowane. Dopuszczalną zawartość metali ciężkich w komunalnych osadach ściekowych określa załącznik nr 1 do rozporządzenia. Załącznik nr 2 określa wartości dopuszczalne ilości metali ciężkich w wierzchniej warstwie gruntu o głębokości 0-25 cm przy stosowaniu komunalnych osadów ściekowych w rolnictwie oraz do rekultywacji gruntów na cele rolne, załącznik nr 4 i 5 metody referencyjne badań gruntów.

Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 21 stycznia 2016 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów oraz sposobów postępowania z odpadami powstałymi w wyniku tego procesu⁷⁴ określa: wymagania dotyczące prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów, z wyjątkiem odpadów medycznych i weterynaryjnych oraz sposoby postępowania z odpadami powstałymi w wyniku procesu.

Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 października 2015 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z olejami odpadowymi⁷⁵ określa szczegółowy sposób postępowania z olejami odpadowymi, polegający na zbieraniu, magazynowaniu oraz klasyfikowaniu do właściwego procesu odzysku albo unieszkodliwiania. W załącznikach nr 2 i 3 określone są odpowiednio kryteria

⁶⁹ Dz. U. 2015, poz. 1277.

⁷⁰ Kryteria dopuszczania odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu uważa się za spełnione, jeżeli są potwierdzone badaniami laboratoryjnymi wykonanymi przez akredytowane laboratorium, przy czym obejmują one: dopuszczalne graniczne wartości wymywania oraz parametry charakterystyczne dla danego rodzaju odpadów.

⁷¹ Dz. U. 2015, poz. 74.

⁷² Dz. U. 2015, poz. 796.

⁷³ Dz. U. 2015, poz. 257.

⁷⁴ Dz. U. 2016, poz. 108.

⁷⁵ Dz. U. 2015, poz. 1694.

dopuszczania olejów odpadowych do procesu regeneracji w celu uzyskania olejów bazowych oraz cechy klasyfikujące olej odpadowy do unieszkodliwiania inne niż zawartość PCB i chlor.

Ustawodawca nakłada na organy administracji obowiązek określenia w wydawanych zezwoleniach na przetwarzanie odpadów m. in. minimalną i maksymalną ilość odpadów niebezpiecznych, ich najniższą i najwyższą wartość kaloryczną oraz maksymalną zawartość zanieczyszczeń, w szczególności PCB, pentachlorofenolu (PCP), chloru, fluoru, siarki i metali ciężkich - w przypadku zezwoleń dotyczących instalacji do termicznego przekształcania odpadów. Ogólną przesłanką odmowy wydania zezwoleń w zakresie gospodarowania odpadami (przetwarzanie, zbieranie) jest spowodowanie zagrożenia dla życia lub zdrowia ludzi lub dla środowiska.

Prowadzenie składowiska odpadów objęte jest obowiązkiem stałego monitoringu, obciążającym zarządzającego składowiskiem. Zarządzający składowiskiem odpadów jest obowiązany przekazywać wyniki monitoringu składowiska odpadów wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska w terminie do końca pierwszego kwartału następnego roku kalendarzowego po zakończeniu roku, którego te wyniki dotyczą. Zakres, czas i częstotliwość oraz sposób i warunki prowadzenia monitoringu składowiska odpadów określa rozporządzenie Ministra Środowiska z 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów. Jednakże, w odrębny sposób zakres prowadzenia monitoringu składowiska odpadów uregulowany został w art. 133 u.o., zgodnie z którym w przypadku gdy z przeglądu ekologicznego lub dokumentacji hydrogeologicznej wynika brak możliwości monitorowania wód powierzchniowych, podziemnych lub gazu składowiskowego, właściwy organ, w decyzji zatwierdzającej instrukcję prowadzenia składowiska odpadów, może określić odrębny zakres prowadzenia monitoringu danego składowiska odpadów, odstępując od wymogów określonych w przepisach rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie składowisk odpadów.

Obowiązek monitoringu obciąża również posiadacza odpadów medycznych lub odpadów weterynaryjnych unieszkodliwiającego te odpady, z uwzględnieniem właściwości odpadów i charakteru procesu oraz zgodnie z wymaganiami i sposobami prowadzenia unieszkodliwiania odpadów. Przepisy wykonawcze dookreślające metodykę prowadzenia monitoringu tych odpadów nie zostały wydane.

10.2 Odpady pochodzące ze statków

Gospodarowanie odpadami pochodzącymi ze statków uregulowane jest w przepisach:

- u.z.z.m. (której przepisy implementują odnoszące się do kwestii odpadów statkowych postanowienia MARPOL i Konwencji Helsińskiej) - w zakresie obowiązków armatora / kapitana statku,
- ustawy z dnia 12 września 2002 r. o portowych urządzeniach do doboru odpadów oraz pozostałości ładunkowych ze statków (Dz. U. nr 166, poz. 1361; dalej jako u.p.u.o.) - w zakresie obowiązków odbiorcy odpadów.

10.2.1 Wymogi w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniu morza

Statek nie może być używany do żeglugi morskiej lub innej działalności na morzu, jeżeli nie odpowiada wymaganiom w zakresie zapobiegania zanieczyszczeniu morza, określonym:

- 1) dla statków objętych Konwencją MARPOL — w postanowieniach tej Konwencji;
- 2) dla innych jednostek — w przepisach ustawy lub przepisach wydanych na jej podstawie;
- 3) dla statków objętych rozporządzeniem WE nr 2037/2000 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 czerwca 2000 r. w sprawie substancji zubożających warstwę ozonową — w przepisach tego rozporządzenia;
- 4) dla statków objętych rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 782/2003 z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach (Dz. Urz. WE L 115 z 09.05.2003, str. 1, z późn. zm.; Dz. Urz. UE Polskie wydanie specjalne, rozdz. 7, t. 7, str. 266) oraz rozporządzeniem Komisji (WE) nr 536/2008 z dnia 13 czerwca 2008 r. nadającym moc art. 6 ust. 3 i art. 7 rozporządzenia (WE) nr 782/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach oraz zmieniającym to rozporządzenie (Dz. Urz. UE L 156 z 14.06.2008, str. 10, z późn. zm.) — w przepisach tych rozporządzeń.

10.2.2 Obowiązek informowania o odpadach i pozostałościach ładunkowych ze statków

Kapitan statku, z wyjątkiem statku rybackiego oraz statku sportowego uprawnionego do przewozu nie więcej niż 12 osób, przed zawinięciem do portu znajdującego się na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej jest obowiązany do informowania portu o odpadach znajdujących się na statku. Tryb oraz zakres przekazywanej informacji określają przepisy rozporządzenia Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 11 stycznia 2013 r. w sprawie przekazywania informacji o odpadach znajdujących się na statku⁷⁶.

Statek podczas postoju w porcie, przystani morskiej lub stoczni na terytorium Polski jest obowiązany zdać do portowych urządzeń odbiorczych wszystkie odpady i pozostałości ładunkowe, których zrzut do morza nie jest dozwolony na Morzu Bałtyckim, chyba że kapitan statku przed zawinięciem do portu prawidłowo poinformował port o odpadach znajdujących się na statku, i z informacji tej wynika, że statek ma pojemność zbiorników wystarczającą do składowania odpadów znajdujących się na statku i odpadów, które zostaną wytworzone do czasu zawinięcia statku do następnego portu. Wyjątek ten nie ma zastosowania, gdy w następnym porcie zawinięcia statku nie ma odpowiednich urządzeń do odbioru odpadów ze statków lub gdy port ten nie jest znany, co stwarza ryzyko zrzutu odpadów do morza.

⁷⁶ Dz. U. poz. 77.

Dyrektor właściwego urzędu morskiego może udzielić, w drodze decyzji, zwolnienia od obowiązku każdorazowego zdawania odpadów i pozostałości ładunkowych przed opuszczeniem portu statkom odbywającym, bez zawijania do innych portów, podróże morskie na stałych liniach żeglugowych między:

- portem położonym w polskich obszarach morskich a innym portem położonym w obszarze Morza Bałtyckiego lub Morza Północnego;
- dwoma portami położonymi w polskich obszarach morskich;
- jednym portem.

Na pisemny wniosek armatora, statkom zwolnionym z obowiązku każdorazowego zdawania odpadów i pozostałości ładunkowych przed opuszczeniem portu, dyrektor właściwego urzędu morskiego może udzielić zwolnienia od obowiązku informowania portu o odpadach znajdujących się na statku. Szczegółowy tryb i zakres udzielania zwolnień Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie udzielania statkom zwolnień z obowiązku każdorazowego zdawania odpadów i pozostałości ładunkowych przed opuszczeniem portu⁷⁷.

10.2.3 Obowiązki odbiorcy odpadów

Zgodnie z art. 5 u.p.u.o., podmiot zarządzający portem lub przystanią morską jest obowiązany do zapewnienia statkom korzystającym z portu lub przystani morskiej dostępu na jego terenie do portowych urządzeń do odbioru odpadów ze statków oraz pozostałości ładunkowych w sposób i w zakresie określonym przepisami ustawy. Portowe urządzenia odbiorcze powinny posiadać odpowiednią przepustowość, a ich eksploatacja powinna być prowadzona w taki sposób, aby nie powodowało to nieuzasadnionych opóźnień w ruchu statków.

W porcie odbierane są następujące rodzaje odpadów:

- odpady olejowych i ich mieszaniny, wymienione w załączniku I MARPOL,
- ścieki wymienione w załączniku IV MARPOL;
- odpady powstające na statku wymienione w załączniku V MARPOL,
- odpady związane z ładunkiem, inne niż pozostałości ładunkowe;
- pozostałości z oczyszczania spalin.

Odbiorca ładunku jest obowiązany do zapewnienia odbioru pozostałości ładunkowych.

Podmiot zarządzający portem lub przystanią morską jest obowiązany do opracowania planu gospodarowania odpadami oraz pozostałościami ładunkowymi ze statków. Plany gospodarowania odpadami oraz pozostałościami ładunkowymi ze statków podlegają zatwierdzeniu, w trybie decyzji administracyjnej wydanej przez:

- marszałka województwa — dla portów o podstawowym znaczeniu dla gospodarki narodowej, po jej uprzednim uzgodnieniu, w trybie decyzji administracyjnej, z dyrektorem właściwego urzędu morskiego;
- starostę — dla innych portów i przystani morskich, po jej uprzednim uzgodnieniu, w trybie decyzji administracyjnej, z dyrektorem właściwego urzędu morskiego.

Szczegółowy zakres planu określa rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie portowych planów gospodarowania odpadami oraz pozostałościami ładunkowymi ze statków⁷⁸.

Nadzór nad przestrzeganiem przepisów u.p.u.o. sprawuje minister właściwy do spraw gospodarki morskiej za pośrednictwem właściwego miejscowo dyrektora urzędu morskiego.

10.2.4 Zatapianie odpadów pochodzących ze statków

⁷⁷ Dz. U. z 2009 r. Nr 5, poz. 21.

⁷⁸ Dz. U. nr 236 poz. 1989 ze zm.

Zatapianie ze statków odpadów, substancji lub urobków uregulowane jest w u.z.z.m. Jej przepisy w tym zakresie implementują postanowienia Konwencji Helsińskiej oraz Konwencji o zatapianiu. Zapisami wskazanych umów objęte są trzy rodzaje działań:

- 1) Zatapianie odpadów lub innych substancji,
- 2) Ładowanie na statki odpadów lub innych substancji przeznaczonych do zatapiania,
- 3) Usuwanie do morza urobku z pogłębienia dna morskiego.

Co do zasady, na polskich obszarach morskich obowiązuje zakaz zatapiania odpadów lub innych substancji. Wyjątki od tej zasady obejmują:

- przypadki określone w Konwencji Helsińskiej,
- substancje wymienione w załączniku I do Konwencji o zatapianiu, jeśli nie zaistnieją przesłanki określone w jej art. V ust. 1.

Co do zasady, u.z.z.m. ustanawia zakaz ładowania na terytorium Polski odpadów lub innych substancji przeznaczonych do zatapiania.

Wykonywanie wskazanych wyżej działań, jak również usuwanie do morza urobku z pogłębienia dna dopuszczalne jest jedynie po uzyskaniu odpowiednich zezwoleń. Szczegółowe warunki niezbędne dane oraz tryb ich wydawania określa rozporządzenie Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 26 stycznia 2006 r. w sprawie trybu wydawania zezwoleń na usuwanie do morza urobku z pogłębienia dna oraz na zatapianie w morzu odpadów lub innych substancji⁷⁹.

Zgodnie z przepisami ww. rozporządzenia, do wniosku o zezwolenie na usuwanie do morza urobku z pogłębienia dna dołącza się raport o oddziaływaniu planowanego usuwania urobki na środowisko morskie, obejmujący działania minimalizujące ewentualny niekorzystny wpływ na środowisko. W przypadku usuwania urobki do morskich wód wewnętrznych, wymagana jest również opinia właściwego terytorialnie wojewody. Wydanie zezwolenia podlega obowiązkowym konsultacjom z Komisją Ochrony Środowiska Morskiego. Wniosek składa się nie później niż na miesiąc przed planowaną datą podjęcia działań.

W przypadku zezwolenia na:

- zatapianie w morskich wodach wewnętrznych lub morzu terytorialnym odpadów i innych substancji lub urobku z pogłębienia dna, ładowanych poza terytorium Polski lub
- zatapianie poza obszarem morza terytorialnego odpadów i innych substancji lub urobku z pogłębienia dna, ładowanych na terytorium Polski,

o wszczęciu postępowania dyrektor urzędu morskiego powiadamia Głównego Inspektora Ochrony Środowiska.

We wszystkich wskazanych wyżej zezwoleniach określa się, m.in.:

- rodzaj usuwanej do morza lub zatapianej w nim substancji oraz jej ilość,
- współrzędne geograficzne miejsca usunięcia do morza urobku bądź zatopienia w nim odpadów lub innych substancji,
- rodzaj wymaganego opakowania zatapianych w morzu odpadów lub innych substancji,
- sposób zatapiania w morzu odpadów lub innych substancji,
- sposób powiadamiania o zamierzonych terminach usunięcia do morza urobku z pogłębienia dna oraz zatapiania w morzu odpadów lub innych substancji oraz o fakcie zakończenia tych operacji.

⁷⁹ Dz. U. nr 22, poz. 166.

11 C11 Hałas podwodny i inne źródła energii

Na dzień ukończenia prac nad niniejszym raportem brak jest obowiązujących aktów prawnych bezpośrednio regulujących kwestię zanieczyszczenia środowiska morskiego hałasem. Problem ten wskazano jako wymagającą uzupełnienia lukę w dziale 7 karty C11.

Działania wynikające
z dokumentów
programowych i
planistycznych

B

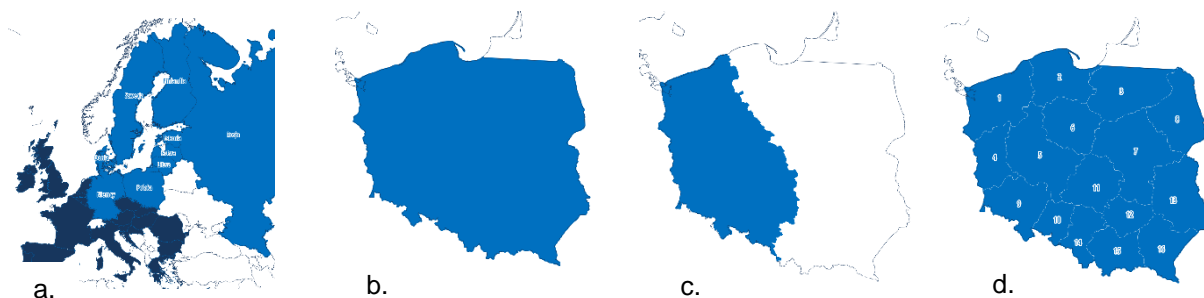
1 Wprowadzenie

Na potrzeby opracowania Krajowego programu ochrony wód morskich przeprowadzono analizę ponad 75 aktualnie obowiązujących⁸⁰ sektorowych programów działań, w tym programów zaprojektowanych bezpośrednio przez HELCOM oraz przyjmowanych na podstawie obowiązującego prawodawstwa.

Przedmiotowe programy dotyczą następujących sektorów gospodarki:

- Gospodarka wodna,
- Zagospodarowanie przestrzenne,
- Rolnictwo,
- Transport⁸¹,
- Rybołówstwo.

Zasięg terytorialny objęty analizowanymi dokumentami programowymi jest silnie zróżnicowany: od powierzchni całej Unii Europejskiej i Rosji (np. Bałtycki Plan Działań HELCOM; Rysunek nr 1a.), przez obszar Polski (np. Strategia Rozwoju Kraju 2020; Rysunek nr 1b.), do obszaru dorzecza (np. Plan Gospodarowania Wodami w dorzeczu Odry; Rysunek nr 1c.) i województwa (Strategiczne Plany Rozwoju Regionalnego poszczególnych województw; Rysunek nr 1d). Horyzont czasowy realizacji działań wynika z okresu obowiązywania poszczególnych dokumentów (najdalsza perspektywa czasowa objęta przeanalizowanymi programami to rok 2030).

Rysunek nr 1 Przykłady obszarów objętych analizowanymi dokumentami programowymi

Przeprowadzone prace polegały na identyfikacji działań niezbędnych do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska wód morskich, zawartych w aktualnych programach działań. W znakomitej większości dokumentów mają one charakter sformułowań ogólnikowych i nieskonkretyzowanych, zarówno jeśli chodzi o ich zakres, harmonogram wykonania, jak i odpowiedzialne za ich wdrożenie jednostki. Zebrane w Załączniku 1 informacje szczegółowe zidentyfikowano mając na uwadze:

- a) zasięg geograficzny/lokalizacja miejsca realizacji działania,
- b) podstawę realizacji danego działania,
- c) zakres rzeczowy wynikający z dokumentu,
- d) sposób wdrażania,
- e) okres realizacji,
- f) korzyści wynikające z wdrożenia,

⁸⁰ Z uwzględnieniem przeprowadzonych już aktualizacji oczekujących na przyjęcie ze strony Rady Ministrów.

⁸¹ Z uwagi na brak/niewielkie powiązania dokumentów programowych z zakresem transportu lądowego i powietrznego z działaniami w zakresie poprawy stanu wód Morza Bałtyckiego – większość dokumentów została wyłączona z opracowania.

- g) straty wynikające z braku wdrożenia,
- h) jednostkę odpowiedzialną za wdrożenie,
- i) informację czy dane działanie ma być koordynowane regionalnie zgodnie z wymaganiami dyrektywy morskiej,
- j) informację czy jest mowa o jakichś opóźnieniach w związku z realizacją działania,
- k) potencjalne koszty wdrożenia (w PLN),
- l) potencjalne źródło finansowania.

Jednak żaden z analizowanych dokumentów nie zawierał jednocześnie wszystkich powyższych danych.

Identyfikację, o której mowa powyżej, przeprowadzono w odniesieniu do cech charakteryzujących dobry stan wód morskich (zgodnie z art. 61k ust. 1 pkt 1a-k ustawy Pr. wod.), tj.:

1. C1 – bioróżnorodność

art. 61k ust. 1 pkt 1a Pr. wod.: utrzymanie różnorodności biologicznej; jakość i występowanie siedlisk oraz rozmieszczenie i różnorodność gatunków odpowiadają dominującym warunkom fizjograficznym, geograficznym i klimatycznym regionu Morza Bałtyckiego

2. C2 - gatunki obce

art. 61k ust. 1 pkt 1b Pr. wod.: „utrzymanie gatunków obcych wprowadzanych do ekosystemów morskich w wyniku działalności człowieka na poziomie niepowodującym negatywnych zmian w tych ekosystemach”;

3. C3 - komercyjne eksploatowane populacje ryb

art. 61k ust. 1 pkt 1c Pr. wod.: „utrzymanie populacji wszystkich ryb i skorupiaków eksploatowanych w celach komercyjnych w bezpiecznych granicach biologicznych oraz rozmieszczenie populacji tych ryb i skorupiaków ze względu na ich wiek i liczebność, świadczące o jej dobrym stanie”;

4. C4 - łańcuchy troficzne

art. 61k ust. 1 pkt 1d Pr. wod.: „występowanie elementów morskiego łańcucha pokarmowego w ilościach i zróżnicowaniu na poziomie zapewniającym różnorodność gatunków i utrzymanie ich pełnej zdolności reprodukcyjnej”;

5. C5 - eutrofizacja

art.61k ust. 1 pkt 1e Pr. wod.: „ograniczoną do minimum eutrofizację wywołaną przez działalność człowieka, a w szczególności jej niekorzystne skutki, takie jak straty w różnorodności biologicznej, degradacja ekosystemu, szkodliwe zakwity glonów oraz niedobór tlenu w dolnych partiach wód”;

6. C6 - integralność dna morskiego

art.61k ust. 1 pkt 1f Pr. wod.: „utrzymanie integralności dna morskiego na poziomie zapewniającym ochronę struktury i funkcji ekosystemów bentosowych oraz brak negatywnego wpływu na te ekosystemy”;

7. C7 - warunki hydrograficzne

art.61k ust. 1 pkt 1g Pr. wod.: „stałą zmianę właściwości hydrograficznych niepowodującą negatywnego wpływu na ekosystemy morskie”;

8. C8 - substancje zanieczyszczające

art.61k ust. 1 pkt 1h Pr. wod.: „utrzymanie stężenia substancji zanieczyszczających na poziomie niepowodującym zanieczyszczenia wód morskich”;

9. C9 - substancje zanieczyszczające w rybach i owocach morza

art.61k ust. 1 pkt 1i Pr. wod.: „utrzymanie poziomów substancji zanieczyszczających w rybach oraz skorupiakach i mięczakach przeznaczonych do spożycia przez ludzi nieprzekraczających poziomów określonych w normach lub przepisach dotyczących poziomów tych substancji”;

10. C 10 - odpady w środowisku morskim

art.61k ust. 1 pkt 1j Pr. wod.: „utrzymanie właściwości i ilości odpadów na poziomie niepowodującym szkód w środowisku wód morskich, przejściowych i przybrzeżnych”;

11. C11 - hałas podwodny i inne źródła energii

art.61k.1.1k Pr. wod.: „utrzymanie energii wprowadzanej do wód morskich, w tym podmorskiego hałasu, na poziomie niepowodującym negatywnego wpływu na środowisko wód morskich”.

W załączniku 1 przedstawiono szczegółowo: opis każdego dokumentu programowego, lokalizację/obszar nim objęty, jednostkę/organ wydający, identyfikację działań podstawowych i doraźnych niezbędnych do osiągnięcia lub utrzymania dobrego stanu środowiska wód morskich (zgodnie z art. 61k ust 1 pkt 1a-k ustawy Pr. wod.) w nim zawartych, działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego⁸² wynikające z dokumentu, ponadto tam gdzie to było możliwe - wskazano presje i zagrożenia dla środowiska morskiego określone w dokumencie.

Wśród organów wydających ww. programy działań znalazły się:

- Generalna Dyrekcja Dróg Krajowych i Autostrad,
- Generalny Inspektorat Ochrony Środowiska,
- German Federal Maritime and Hydrographic Agency (BSH),
- HELCOM lead partner: Swedish Agency for Marine and Water Management,
- Komisja Europejska,
- Komisja Ochrony Środowiska Morskiego Bałtyku (HELCOM),
- Krajowy Zarząd Gospodarki wodnej (dalej: KZGW),
- Minister właściwy ds. rozwoju regionalnego,
- Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji,
- Ministerstwo Gospodarki,
- Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju,
- Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi,
- Ministerstwo Rozwoju,
- Ministerstwo Środowiska,
- Ministerstwo Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej,
- Regionalny Zarząd Gospodarki Wojennej (dalej: RZGW),
- Sejmiki Wojewódzkie.
- Urzędy Morskie w Szczecinie, Słupsku i Gdyni.

Poniżej zaprezentowano wszystkie dokumenty programowe analizowane w ramach niniejszego dokumentu wraz ze wskazaniem ich zasięgu terytorialnego.

⁸² Rozumiane jako działania, które mogą pośrednio wpływać na każdą z cech charakteryzujących stan wód morskich, lecz nie odnoszące się bezpośrednio do żadnej z nich.

Rysunek nr 2 Zasięg przestrzenny analizowanych programów działań - teren UE i Rosji, ze szczególnym uwzględnieniem państw nadbałtyckich.

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Bałtycki Plan Działań HELCOM

Rysunek nr 3 Zasięg przestrzenny analizowanych programów działań – kraje członkowskie Unii Europejskiej.

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Komunikat i plan działania dotyczący utworzenia europejskiego obszaru transportu morskiego bez barier
- Strategia Europa 2020
- Strategiczne cele i zalecenia w zakresie polityki transportu morskiego UE do 2018 r.
- Wspólna Polityka Rolna
- Wspólna Polityka Rybołówstwa
- Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego
- Zintegrowana polityka morską Unii Europejskiej „Niebieska Księga”

Rysunek nr 4 Zasięg przestrzenny analizowanych programów działań - państwa członkowskie zlokalizowane nad Morzem Bałtyckim.

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

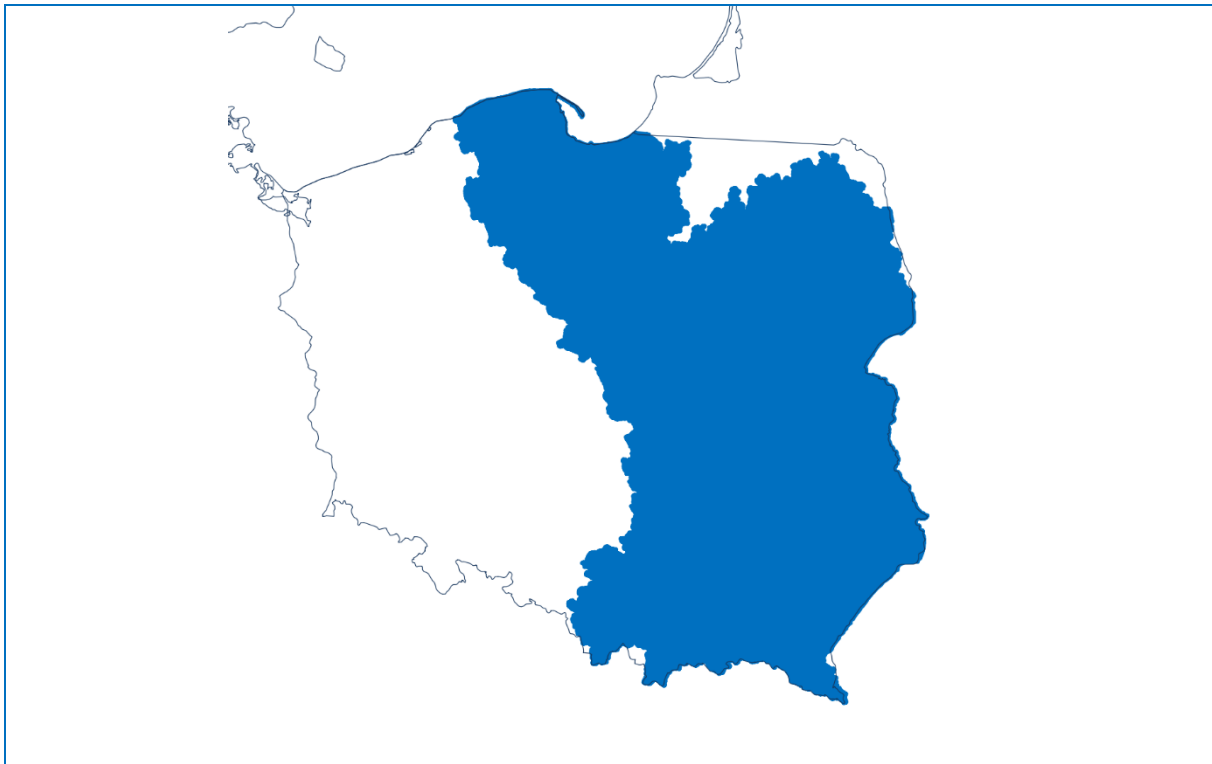
- Baltic Scope project
- BaltSeaPlan Vision 2030
- Plan działań do Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
- Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego

Rysunek nr 5 Programy działań obejmujące swym zasięgiem teren całej Polski

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

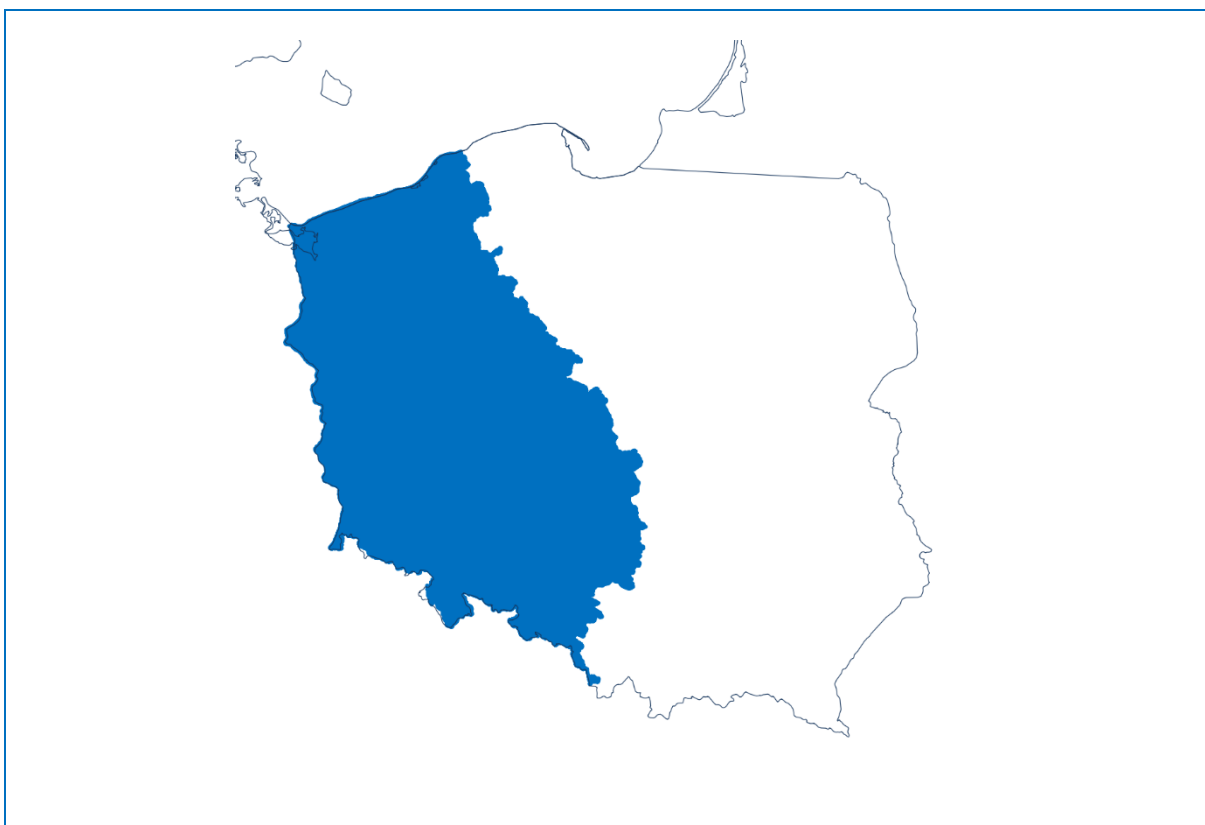
- Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030
- Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
- Krajowa Polityka Miejska 2023
- Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony - miasta - obszary wiejskie
- Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 r.
- Polityka energetyczna Polski do 20300
- Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020
- Program Operacyjny „Rybnactwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)
- Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
- Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
- Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020
- Program polskiej energetyki jądrowej
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
- Programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych
- Projekt aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2015
- Projekt aktualizacji Programu wodno-środowiskowego kraju 2015
- Projekt Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej
- Projekt Polityki energetycznej Polski do 2050 roku
- Projekt Programu Wieloletniego „Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską”
- Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
- Strategia Rozwoju Kraju 2020
- Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)
- Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020
- Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030

Rysunek nr 6 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Wisły oraz dorzecza rzek uchodzących bezpośrednio do Morza Bałtyckiego: Słupi, Łupawy i Łęby oraz rzek zasilających Zalew Wiślany

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły
- Projekt Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły

Rysunek nr 7 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Odry oraz dorzecza Regi, Parsęty, Wieprzy oraz pozostałych rzek uchodzących do Zalewu Szczecińskiego oraz do Morza Bałtyckiego na zachód od ujścia Słupi

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

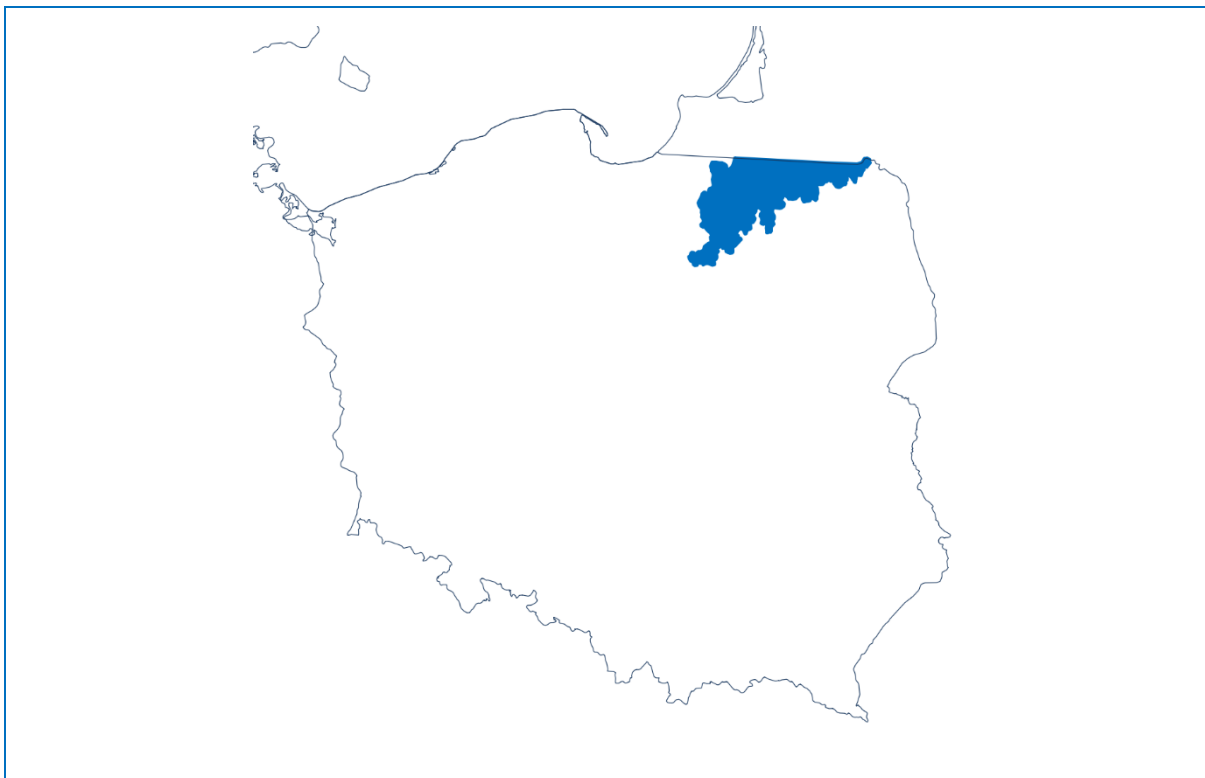
- Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry
- Projekt Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry

Rysunek nr 8 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Niemna

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna

Rysunek nr 9 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Pregoły

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoły
- Projekt Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoły

Rysunek nr 10 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Świeżej

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej

Rysunek nr 11 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Jarft

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Jarft

Rysunek nr 12 Programy działań obejmujące swym zasięgiem Dorzecze Ücker

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

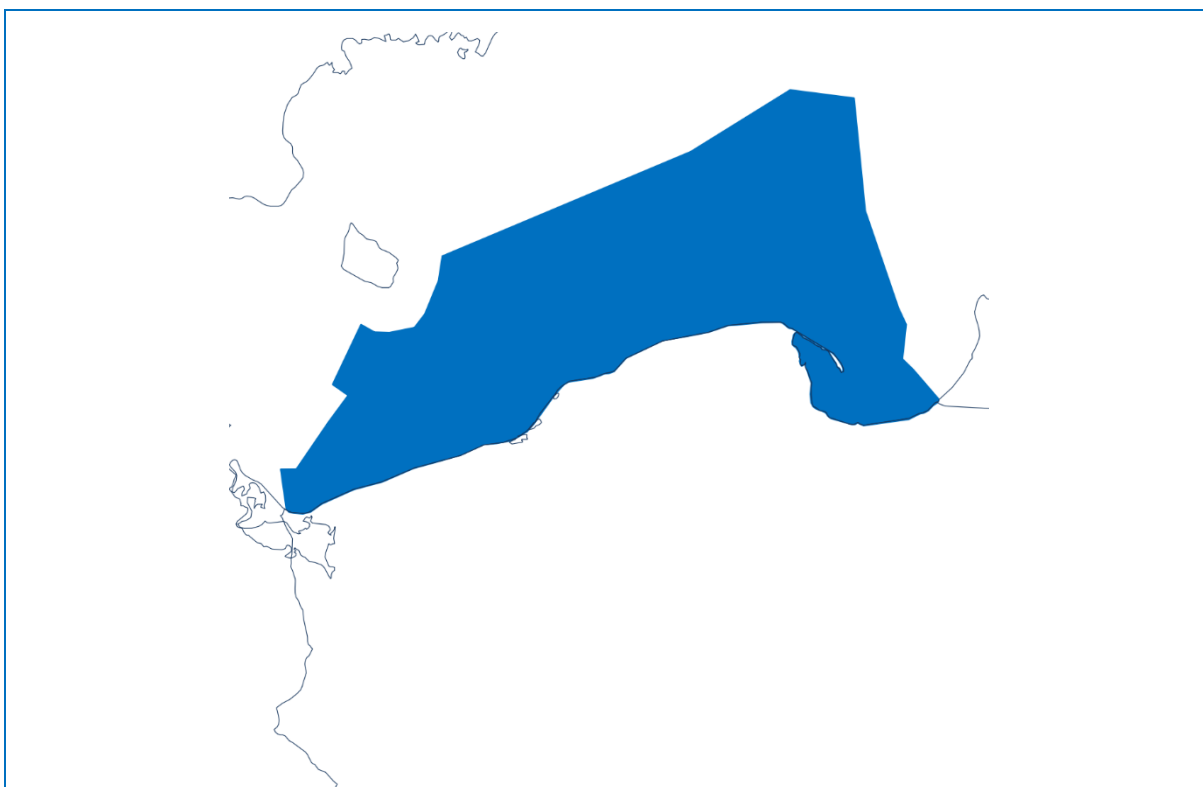
- Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Ücker

Rysunek nr 13 Programy działań obejmujące swym zasięgiem wybrzeże Bałtyku, zalew Szczeciński, Kamieński i zalew Wiślany

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Program ochrony brzegów morskich 2015

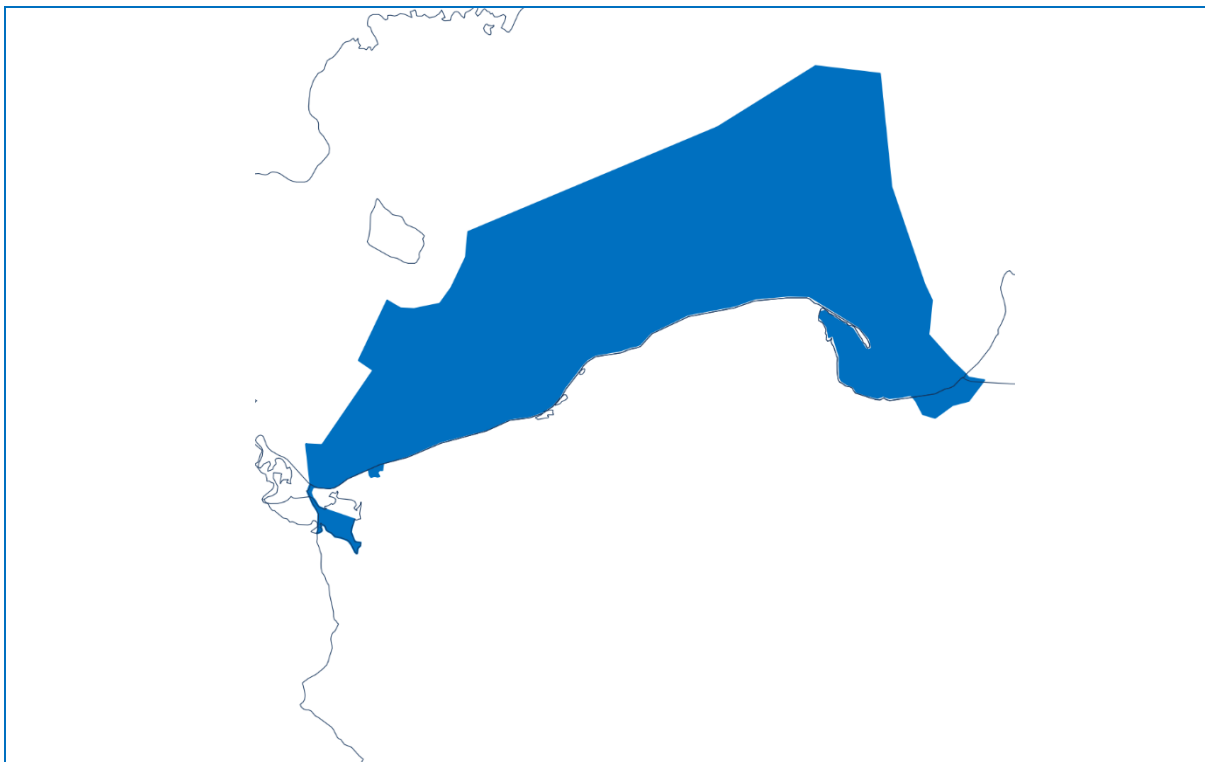
Rysunek nr 14 Programy działań obejmujące swym zasięgiem polskie obszary morskie

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich wraz z analizami przestrzennymi
- Krajowy plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego

Integralną częścią Krajowego planu zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego są dokumenty portowe (odnoszące się wyłącznie do wód portowych):

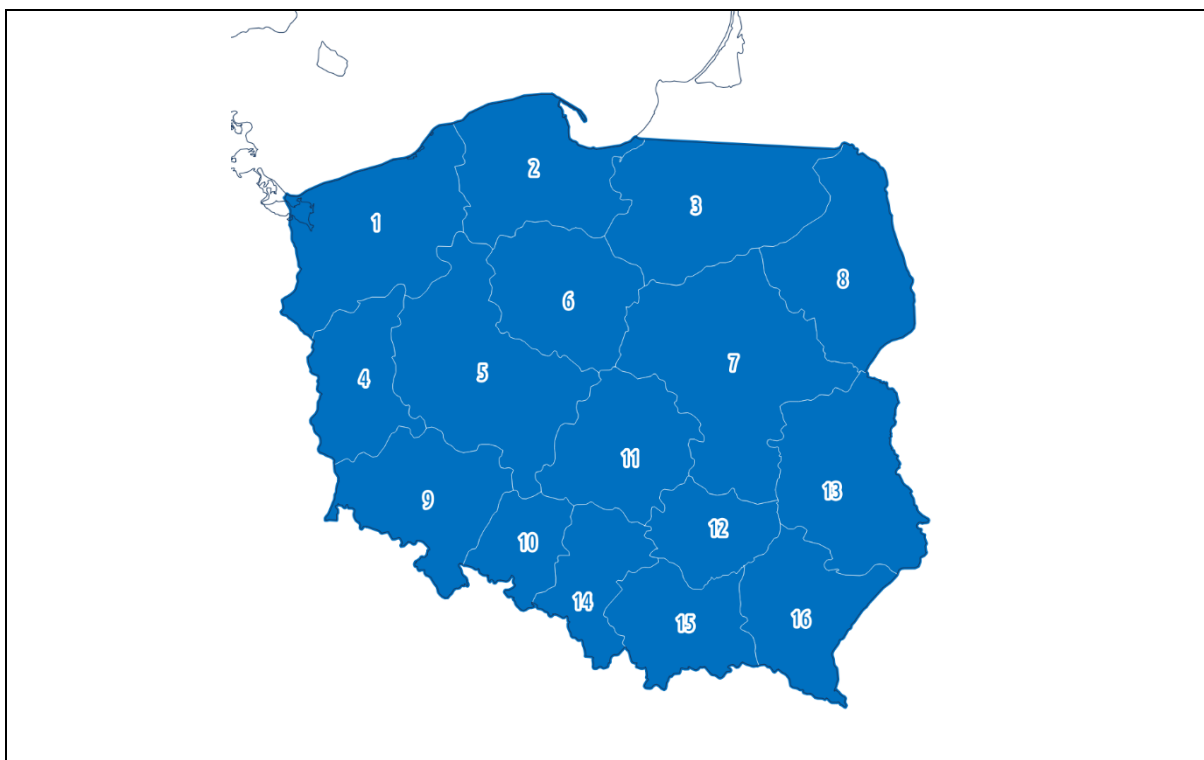
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń wód portowych dla zarządu morskiego portu Gdynia S.A
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Świnoujście
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Szczecin
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Gdańsk S.A.
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Darłowo
- Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Kołobrzeg
- Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Elbląg
- Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Łeba
- Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Ustka

Rysunek nr 15 Programy działań obejmujące swym zasięgiem wody terytorialne Polski na Morzu Bałtyckim i brzeg morski

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Polityka morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)

Rysunek nr 16 Programu działań obejmujące swym zasięgiem poszczególne województwa

Dokumenty programowe, których zasięg terytorialny przedstawiono na powyższej mapie:

- Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025
- Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa lubelskiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa lubuskiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa łódzkiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa małopolskiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030
- Strategia rozwoju województwa opolskiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa podkarpackiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa pomorskiego 2020
- Strategia rozwoju województwa śląskiego do roku 2020+
- Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020
- Strategia rozwoju województwa zachodniopomorskiego do roku 2020

Lista dokumentów, które zostały przeanalizowane, ale wyłączone z Programu z uwagi na niską wartość merytoryczną i brak/zbyt ogólne relacje z ochroną stanu wód Bałtyku, została zaprezentowana w Załączniku 1.

W poniższej tabeli przedstawiono wyniki analiz działań zidentyfikowanych w ramach dokumentów programowych różnego szczebla, które będą miały wpływ na poprawę stanu wód Morza Bałtyckiego w odniesieniu do konkretnych cech charakteryzujących ten stan.

Tabela nr 6 Wyniki analizy wpływu działań zidentyfikowanych w ramach dokumentów programowych służących poprawie danej cechy.

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	
Dokumenty programowe utworzone na poziomie międzynarodowym												
Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego	*		*	*	*	*		*	*			*
Bałtycki Plan Działań HELCOM	*	*	*	*	*	*		*	*	*		*
Plan działań do Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego	*			*	*	*		*	*	*		*
Zintegrowana polityka morską Unii Europejskiej „Niebieska Księga”	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego	*		*		*	*	*	*	*	*	*	*
Strategiczne cele i zalecenia w zakresie polityki transportu morskiego UE do 2018 r.		*						*	*	*		*
Wspólna Polityka Rybołówstwa	*		*	*		*				*		*
Strategia Europa 2020												*
Wspólna Polityka Rolna					*			*	*			*
Baltic Scope project												*
BaltSeaPlan Vision 2030	*		*	*	*	*		*	*			*
Dokumenty programowe utworzone na poziomie krajowym												
Strategia Rozwoju Kraju 2020	*			*	*	*	*	*	*			*
Projekt aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2015	*			*	*	*		*	*			
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020	*	*	*	*	*	*		*	*			*
Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	*			*	*	*		*	*			*

⁸³ Rozumiane jako działania mogące mieć wpływ na wszystkie cechy lub ich część, które mogą wpłynąć na poprawę ich stanu, jednak bezpośrednio odnoszące się do żadnej lub do wielu (w drugim przypadku zastosowano odnośnik przy analizie konkretnej cechy).

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	
Program Operacyjny „Rybnictwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)	*	*	*	*		*		*	*	*		
Projekt aktualizacji Programu wodno-środowiskowego kraju 2015	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony - miasta - obszary wiejskie												*
Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030					*		*	*	*			*
Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)								*	*	*		*
Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 r.												*
Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020					*		*					*
Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020	*	*	*	*	*	*	*	*	*		*	*
Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020	*		*	*		*						*
Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko					*							*
Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030					*							*
Krajowa Polityka Miejska 2023					*							
Polityka energetyczna Polski do 2030								*	*			*
Program polskiej energetyki jądrowej												
Projekt Polityki energetycznej Polski do 2050 roku								*	*			*
Projekt Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej	*		*			*		*	*			*
Projekt Programu Wieloletniego „Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską”												

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	
Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030							*					*
Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020	*	*	*	*		*						*
Dokumenty programowe utworzone na poziomie regionalnym												
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry	*	*	*	*	*	*	*	*	*			*
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Jarft					*	*		*	*			*
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna					*	*		*	*			*
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoly					*	*		*	*			*
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej					*	*		*	*			*
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Ücker					*	*		*	*			*
Program ochrony brzegów morskich 2015	*			*		*	*					
Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich wraz z analizami przestrzennymi	*			*	*	*	*	*	*	*		*
Polityka morska Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*	*
Programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych	*			*	*	*		*	*			*

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³
	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11	
Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020	*			*	*	*	*	*	*	*		*
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020	*			*	*	*	*	*	*	*		*
Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025					*							*
Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020					*							*
Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030					*							*
Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020					*							
Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020					*							
Strategia rozwoju województwa lubuskiego do roku 2020					*							
Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do roku 2020					*			*	*			*
Strategia rozwoju województwa opolskiego do roku 2020					*							
Strategia rozwoju województwa łódzkiego do roku 2020					*							*
Strategia rozwoju województwa śląskiego do roku 2020+					*							*
Strategia rozwoju województwa małopolskiego do roku 2020					*							*
Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do roku 2020					*							
Strategia rozwoju województwa lubelskiego do roku 2020					*							
Strategia rozwoju województwa podkarpackiego do roku 2020					*							
Projekt Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły							*					*
Projekt Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry							*					*

Nazwa Programu	Cechy charakterystyczne											Działania ogólne sprzyjające ochronie Morza Bałtyckiego ⁸³	
	C1	C2	C3	C4	C5	C6	C7	C8	C9	C10	C11		
Projekt Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoly													*

Objaśnienia: na szaro wskazano projekty dokumentów oczekujące ostatecznego przyjęcia – działania wskazane w ww. dokumentach w *Analizie* będą określone jako „istniejące-niewdrożone”.

2 Działania przewidziane w dokumentach programowych dla poprawy stanu morskich wód w ramach poszczególnych cech charakterystycznych

W kolejnych podrozdziałach zaprezentowano działania zidentyfikowane w ramach poszczególnych dokumentów programowych mające na celu poprawę jakości wód morskich Bałtyku. Szczegółowa analiza wszystkich dokumentów programowych została przedstawiona w Załączniku 1. Wszystkie działania podzielono na cztery kategorie:

1. **istniejące działania zidentyfikowane w ramach obowiązujących dokumentów programowych szczebla międzynarodowego,**
2. **istniejące działania zidentyfikowane w ramach obowiązujących dokumentów programowych szczebla krajowego i regionalnego,**
3. **istniejące działania ogólne** – wskazania, które mają wpływ na ogólną poprawę kondycji wód Bałtyku, wpływając zazwyczaj na każdą z cech, ale na żadną konkretnie – z czego wynika brak przypisania ich bezpośrednio do cech,
4. **istniejące-niewdrożone** - działania zidentyfikowane w ramach aktualizacji dokumentów i ich projektów jeszcze niewdrożonych. Należy podkreślić, że działania zakwalifikowane do tej kategorii w niektórych przypadkach stanowią jedynie propozycję wzmocnienia działań zidentyfikowanych jako istniejące w innych aktualnie obowiązujących programach, także poprzez ich powtarzanie w nowej perspektywie czasowej.

2.1 C1 Bioróżnorodność

Zgodnie z Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich (Raport dla Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowych dla bioróżnorodności jest zredukowanie lub utrzymanie na obecnym poziomie presji antropogenicznej zapewniające utrzymanie naturalnych siedlisk, w których zachowana jest naturalna różnorodność biologiczna występujących elementów biotycznych i zapewniona ochrona siedlisk w ramach obszarów chronionych Natura 2000. Mając powyższe na uwadze, w ramach analizowanych dokumentów programowych zidentyfikowano działania mające pozytywny wpływ na tą cechę.

2.1.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

W ramach programów szczebla międzynarodowego zidentyfikowano liczne działania mające wpływ na poprawę bioróżnorodności w basenie Morza Bałtyckiego. Najważniejsze przedstawiono poniżej (analiza szczegółowa patrz: załącznik 1):

Bałtycki Plan Działań HELCOM:

- Odtworzenie i utrzymanie integralności dna morskiego na poziomie gwarantującym odpowiednie funkcjonowanie ekosystemów.
- Wskazanie na potrzebę realizacji działań mających wpływ na jakość wody, która gwarantuje integralność, odpowiednią strukturę i funkcjonowanie ekosystemów.
- Ukierunkowanie na działania zapewniające odpowiednią ochroną w obrębie morskich obszarów chronionych.
- Tworzenie planów ochrony dla morskich obszarów Natura 2000 i BSPA (MPA) wraz z ich wdrożeniem.
- Tworzenie i aktualizacja „check-list” morskich biotopów, w tym zmapowanie najcenniejszych siedlisk, w tym szczególnie wrażliwych na presje antropogeniczne.
- Tworzenie czerwonych list siedlisk przyrodniczych, monitorowanie rozmieszczenia i stanu gatunków i siedlisk.
- Ocena możliwości reintrodukcji zagrożonych gatunków w szczególności typowych dla strefy płytkich obszarów w obrębie południowego Bałtyku.
- Rozwój bazy danych o występowaniu i śmiertelności ssaków morskich, wdrożenie rozwiązań ograniczających śmiertelność ssaków w sieciach rybackich.
- Rozwój badań nad oceną i gromadzeniem danych dotyczących wpływu rybołówstwa na środowisko.

Wspólna Polityka Rybołówstwa

- Zapewnienie spójności z celami określonymi w decyzji Konferencji Stron Konwencji o różnorodności biologicznej w sprawie strategicznego planu na lata 2011-2020 dotyczącego różnorodności biologicznej oraz z celami w zakresie różnorodności biologicznej poprzez wdrożenie Wspólnej Polityki Rybołówstwa.
- Ekosystemowe podejście do gospodarowania zasobami morskimi, zakładając użytkowanie zasobów morskich w sposób gwarantujący stabilność populacji i utrzymanie zdolności samoodtwarzania.
- Rozwój selektywnych metod połowu, zmniejszających negatywne oddziaływanie na środowisko.

2.1.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Sektorowe programy działań przyjęte na szczeblu krajowym i regionalnym uwzględniają działania mające na celu poprawę stanu bioróżnorodności w Bałtyku. Wśród najważniejszych działań należy wymienić:

- Ochronę i odbudowę morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich.
 - Stworzenie systemu rekompensat w ramach zrównoważonej działalności połowowej – zbieranie utraconych narzędzi połowowych i odpadów morskich.
 - Mechanizmy finansowe wspierające inne techniki połowowe, testowanie nowych narzędzi.
 - Wspieranie metod połowowych o mniejszych negatywnych oddziaływaniach na ptaki i ssaki morskie.
 - Wspieranie działań minimalizujących wpływ rybactwa na populacje ptaków i ssaków w wyniku przyłowu.
-
- Sformułowanie aktualnie istotnych dla planowania przestrzennego uwarunkowań przyrodniczych, które będą miały bezpośrednie przełożenie na zapisy planu zagospodarowania przestrzennego.
-
- Działania wspierające skuteczność ochrony w obrębie obszarów chronionych.
 - Działania wspierające poprawę funkcjonowania społeczności lokalnych na obszarach chronionych.
 - Doskonalenie systemu ocen oddziaływania na środowisko.

Plan ochrony, plany zadań ochronnych obszarów Natura 2000 obejmujące przybrzeżne wody Bałtyku oraz wody przejściowe stanowią istotny element zapewnienia dobrego stanu wód morskich w zakresie bioróżnorodności. Wzdłuż niemal całego wybrzeża rozciągają się obszary Natura 2000 powołane dla ochrony ptaków (OSO), obejmujące zdecydowaną większość osobników gatunków ptaków zimujących i migrujących w obrębie polskich wód terytorialnych. Morskie siedliska przyrodnicze i gatunki zwierząt inne niż ptaki chronione są w obrębie siedliskowych obszarów Natura 2000 (SOO). Cele ochrony obszarów Natura 2000 są spójne z koniecznością zapewnienia dla GES cechy C1 Bioróżnorodność opisującej stan wód morskich.

Zgodnie z przepisami u.o.p., obszary Natura 2000 muszą posiadać plany zadań ochronnych lub plany ochrony, status tych dokumentów w polskich obszarach Natura 2000 jest następujący:

- funkcjonujące (przyjęte zarządzeniem RDOŚ) *plany zadań ochronnych* obszarów Natura 2000,
- *plany ochrony* opracowane, ale nie ustanowione rozporządzeniem Ministra Środowiska,

Istnieją również obszary Natura 2000, gdzie nie podjęto jeszcze prac nad opracowaniem *planów zadań ochronnych/planów ochrony*.

- Ustanowienie i wdrożenie działań wynikających z opracowanych dokumentów planistycznych dla obszarów Natura 2000 wypełnia zakres koniecznych prac bezpośrednio przyczyniających się do zapewnienia GES w zakresie cechy C1 Bioróżnorodność. Nadal pozostają istotne luki w wiedzy i skutecznych metodach ochrony, które muszą zostać uzupełnione w toku realizacji dokumentów planistycznych dla obszarów Natura 2000. Obszary Natura 2000 chroniące siedliska i gatunki morskie pokrywają się przestrzennie z innymi istotnymi krajowymi formami ochrony przyrody m.in. parkami narodowymi.

2.1.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

- Kompleksowy system gromadzenia danych i wyników prac badawczych dotyczących środowiska morskiego umożliwiający wykorzystywanie informacji do zarządzania i planowania działań gospodarczych. Pośrednie wspieranie ochrony ekosystemów morskich.
- Dokument wskazuje na konieczność uwzględnienia i integracji planowania przestrzennego i realizacji celów środowiskowych dla wód morskich do 2020 r. Sporządzone pilotażowe plany zagospodarowania zawierające ważne uwarunkowania do uwzględnienia w procesach planistycznych.

Plan działań do Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego

Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego.

Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020

- Plan formułuje obszary działań koniecznych do podjęcia w związku z realizacją celów środowiskowych dla wód morskich w kontekście RDSM.
- Wskazania dla międzysektorowej współpracy w dziedzinach takich jak gospodarka, środowisko, społeczeństwo - na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska Morza Bałtyckiego. Integracja różnych polityk pośrednio przyczyniających się do poprawy stanu ekosystemów morskich.
- Ogólnie sformułowane wskazania odnoszące się do ochrony bioróżnorodności i zrównoważonego użytkowania zasobów morskich.

2.1.4 Działania istniejące - niewdrożone

Projekt aktualizacji krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2015

Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły

- Ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków - przyczyni się to w szerszej skali przestrzennej i czasowej do poprawy jakości wód morskich, w tym ograniczenia ich eutrofizacji co wpływa pozytywnie na stan siedlisk morskich i gatunków.
- Ochrona gatunków powiązanych z dolinami rzecznyymi, w tym dwuśrodowiskowych gatunków ryb i minogów wstępujących do wód słodkich na okres rozrodu.
- Ujęcie celów środowiskowych dla obszarów chronionych, w tym obszarów w rejonie ujścia Wisły istotnych dla zapewnienia GES w obrębie wód terytorialnych Polski.
- Realizacja celów środowiskowych dla obszarów chronionych w skali całego dorzecza pośrednio, pozytywnie wpływa na stan wód Bałtyku w strefie przybrzeżnej.

- Ochrona gatunków powiązanych z dolinami rzecznyymi, w tym dwuśrodowiskowych gatunków ryb i minogów wstępujących do wód słodkich na okres rozrodu. Realizacja celów środowiskowych dla obszarów chronionych w skali całego dorzecza pośrednio, pozytywnie wpływa na stan wód Bałtyku w strefie przybrzeżnej.

Z uwagi na wdrożenie Planów jedynie dla części obszarów, działania opisane w podrozdziale 2.1.2. dla tych samych dokumentów mają zastosowanie w ramach tzw. działań istniejących niewdrożonych (tam gdzie Plany nie zostały ustanowione i wdrożone).

2.2 C2 Gatunki obce

Zgodnie z *Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport dla Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowych dla wód morskich w zakresie cechy „gatunki obce” jest utrzymanie poziomu gatunków obcych prowadzonych w wyniku działalności człowieka, który nie zmienia struktury ekosystemu.

2.2.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

Bałtycki Plan Działań
HELCOM:

- Zapobieganie wprowadzaniu obcych gatunków jako działanie zmierzające do osiągnięcia właściwego stanu ochrony Morza Bałtyckiego.
- We współpracy z Konwencją o ochronie środowiska morskiego obszaru Północno-Wschodniego Atlantyku (Convention for the Protection of the Marine Environment of the North-East Atlantic - OSPAR Convention) zbadanie, i jeśli to możliwe - wyznaczenie obszarów poza Morzem Bałtyckim na wymianę wód balastowych.
- Założenia co do wdrożenia Konwencji o kontroli i postępowaniu ze statkowymi wodami balastowymi i osadami ograniczającej negatywny wpływ rozprzestrzenienia się obcych gatunków inwazyjnych wraz z wodami balastowymi statków.

2.2.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Program ochrony i zrównowazonego
użytkowania różnorodności
biologicznej wraz z Planem działań
na lata 2015-2020

- Sformułowano zadania związane z ograniczeniem presji ze strony obcych gatunków inwazyjnych, w ramach których przewidziano dostosowanie polskiego ustawodawstwa oraz opracowanie i wdrożenie odpowiednich rozwiązań organizacyjno-finansowych, wdrożenie programów zwalczania inwazyjnych gatunków obcych, a także ustanowienie systemu nadzoru i monitorowania obcych gatunków.

Polityka morską
Rzeczypospolitej Polskiej do
roku 2020 (z perspektywą do
roku 2030)

- Zapobieganie introdukcji obcych gatunków inwazyjnych przenoszonych przez wody balastowe.

2.2.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Zielona Księga Wiedza o morzu
2020: od mapowania dna
morskiego do prognozowania
oceanicznego

- Stworzenie kompleksowego systemu gromadzenia danych i wyników prac badawczych dotyczących środowiska morskiego umożliwiający wykorzystywanie informacji do zarządzania i planowania działań gospodarczych. Pośrednie wspieranie ochrony ekosystemów morskich.

- Wskazanie na potrzebę realizacji działań służących minimalizacji ryzyka wprowadzania do środowiska gatunków obcych zagrażających różnorodności biologicznej lub bazie genetycznej produkcji roślinnej, zwierzęcej i rybackiej.

2.2.4 Działania istniejące - niewdrożone

- W ramach działań przypisanych do JCW przybrzeżnych i przejściowych - prowadzenie kontrolowanego zarybiania - jednostka odpowiedzialna Okręgowy Inspektorat Rybołówstwa Morskiego.

- Regulacja wprowadzania do środowiska przyrodniczego gatunków obcych (wydawanie zezwoleń). Podstawa prawna art. 120 ustawy o ochronie przyrody. Jednostki odpowiedzialne: GDOŚ i RDOŚ.

- W ramach działań przypisanych do JCW przybrzeżnych i przejściowych - prowadzenie kontrolowanego zarybiania - jednostka odpowiedzialna OIRM.

2.3 C3 Komercyjnie eksploatowane gatunki ryb i skorupiaków

Zgodnie z Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich (Raport dla Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowych dla cechy „komercyjne połowy” jest utrzymanie populacji komercyjnie eksploatowanych ryb i skorupiaków w bezpiecznych granicach biologicznych odpowiadających warunkom naturalnym poprzez ograniczenie presji antropogenicznych, tj. ustanowienie limitów połowowych gwarantujących osiągnięcie maksymalnego zrównoważonego rozwoju połowu eksploatowanych gatunków.

2.3.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

Bałtycki Plan Działań HELCOM:	<ol style="list-style-type: none">1. Apel do właściwych organów w zakresie rybołówstwa, aby podjąć wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia, by do 2020 populacje wszystkich eksploatowanych komercyjnie gatunków ryb były w bezpiecznych granicach biologicznych, osiągały Maksymalny Zrównoważony Połów, były rozmieszczone w swoich naturalnych zasięgach i zawierały pełny rozmiar/wiek.2. Wezwano, by w zakresie rybołówstwa we współpracy z Baltic RAC i HELCOM podjąć następujące działania: przygotować wieloletnie plany zarządzania dla komercyjnie poławianych ryb, tak by w celu zrównoważonego zarządzania tymi gatunkami zgodnie WPRyb zaapelowano do władz, by podjęły niezwłocznie działania w celu eliminacji nielegalnych, nieuregulowanych i niezgłaszanych połowów.
Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego	<ul style="list-style-type: none">• Zmniejszenie ilości związków odżywczych w morzu do dopuszczalnych poziomów.
Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej "Niebieska Księga"	<ol style="list-style-type: none">1. Zintegrowana polityka morska UE przyczyni się do opracowania i realizacji programu prac.2. Projekty:<ul style="list-style-type: none">• zwalczanie nielegalnych połowów i destrukcyjnych połowów włokami na pełnym morzu,• przegląd zwolnień z unijnych przepisów prawa pracy dla sektora przewozów morskich i rybołówstwa3. Prowadzenie zdecydowanych działań na rzecz odnowy zasobów rybnych, wymagające wiarygodnych danych naukowych i wzmocnienia wieloletniego planowania. Komisja podejmie działania gwarantujące, że wspólna polityka rybacka odzwierciedli podejście ekosystemowe strategii na rzecz środowiska morskiego i będzie zmierzać do wyeliminowania nielegalnych, nieraportowanych i nieuregulowanych połowów w wodach przybrzeżnych i na pełnym morzu. Zarządzanie zasobami ryb z zastosowaniem maksymalnie zrównoważonego odłowu zapewni lepszą przyszłość europejskiej społeczności rybackiej i przyczyni się do bezpieczeństwa żywnościowego Europy; cel ten trzeba osiągnąć do 2015 r., zgodnie z międzynarodowymi zobowiązaniami.4. Rozwój akwakultury w zakresie chowu i hodowli owoców morza w ramach regulacyjnych, które wspierają przedsiębiorczość oraz innowacje, a także zapewniają zgodność z wysokimi normami ekologicznymi i zdrowotnymi.

2.3.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020	<ul style="list-style-type: none">• Ochrona i zrównoważone korzystanie z zasobów naturalnych, w tym min. wód, gleb, bioróżnorodności, krajobrazu rolniczego, zasobów genetycznych w rolnictwie, leśnictwie i rybactwie
--	--

- Utrzymanie i odbudowa funkcji ekosystemów będących źródłem usług dla człowieka, gdzie przewidziano nadanie ekosystemom wartości społeczno-ekonomicznej oraz wdrożenie koncepcji zielonej infrastruktury. Cel szczeg.: Zwiększenie integracji działalności sektorów gospodarki z celami ochrony różnorodności biologicznej, gdzie ujęto zadanie Włączenie gospodarki rybackiej do działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i działania szczegółowe (wdrożenie regulacji mających na celu ograniczenie odrzutów podczas połowów, opracowanie i wdrożenie procedur rejestrowania danych o przyłowie gatunków chronionych - ptaków, ssaków, ryb i minogów, Identyfikacja technik i narzędzi połowowych, sprzyjających ochronie różnorodności biologicznej oraz ich zastosowanie przez rybaków). Wskazano źródła finansowania działań oraz podmioty odpowiedzialne za wdrażanie celów. Wpisano szczegółowe zadania, które mają służyć realizacji celów wraz z określeniem podmiotów instytucji wiodących w ich wdrażaniu.

Środki finansowe pochodzące z Programu Operacyjnego „Rybnactwo i Morze” stanowią wsparcie dla opracowania i wdrożenia środków ochrony wynikających z rozporządzenia w sprawie WPRyb, w szczególności do opracowania środków ochrony i zrównoważonej eksploatacji żywych zasobów morza oraz środków technicznych ograniczających niechciany przyłów. Mają również wspierać innowacyjne projekty (np. zastępowanie sieci rybackich bardziej selektywnymi narzędziami w celu ograniczenia przyłowów) oraz rozwój nowych technologii, które mogłyby prowadzić do obniżenia negatywnego wpływu działalności połowowej lub hodowli ryb na środowisko, gromadzenie danych i doradztwo naukowe oraz zacieśnianie współpracy między rybakami, a naukowcami oraz działania związane z zarządzaniem chronionymi obszarami morskimi (w tym obszarami Natura 2000), poprawą ich stanu i monitorowanie.

W ramach Priorytetu Promowanie rybołówstwa zrównoważonego środowiskowo, zasobooszczędnego, innowacyjnego, konkurencyjnego i opartego na wiedzy, realizowane będą w szczególności następujące środki:

- ochrona i odbudowa morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich oraz systemy rekompensat w ramach zrównoważonej działalności połowowej – zbieranie utraconych narzędzi połowowych i odpadów morskich;
- w ramach Priorytetu Zintegrowana Polityka Morska realizowane będą w szczególności następujące środki :
 - promowanie ochrony środowiska morskiego i zrównoważonej eksploatacji zasobów morskich i przybrzeżnych,
 - poprawa wiedzy na temat stanu środowiska morskiego.

2.3.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

- Kompleksowy system gromadzenia danych i wyników prac badawczych dotyczących środowiska morskiego umożliwiające wykorzystywanie informacji do zarządzania i planowania działań gospodarczych. Pośrednie wspieranie ochrony ekosystemów morskich

W celu prowadzenia racjonalnej gospodarki żywymi zasobami morza należy wdrażać działania służące realizacji celu:

- modernizacja i dostosowanie floty rybackiej do dostępnych żywych zasobów Morza Bałtyckiego,
- poprawa środków kontroli i zarządzania zasobami rybnymi i ich efektywne wdrażanie,
- zapewnienie racjonalnej i odpowiedzialnej eksploatacji zasobów rybnych przy zwróceniu uwagi na oddziaływanie na potrzeby producentów i konsumentów,
- skuteczne przeciwdziałanie nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom.

Duże znaczenie dla zarządzania rybołówstwem ma dostęp do wiarygodnych i aktualnych informacji o stanie zasobów morskich. Konieczne jest gromadzenie, monitorowanie i kontrolowanie tego rodzaju danych.

Realizacja WPRyb, zasoby będą eksploatowane w sposób umożliwiający osiągnięcie maksymalnego podtrzymywalnego połowu (MSY) - tam gdzie to możliwe do 2015 r., a najpóźniej do 2020 r. w odniesieniu do wszystkich stad; minimalizowanie negatywnego wpływu rybołówstwa na środowisko; wsparcie rybołówstwa przybrzeżnego; zapewnienie konkurencyjności i opłacalności działania zakładów przetwórstwa ryb; wprowadzenie zakazu odrzutów oraz obowiązku wyładunku wszystkich połowów.

2.3.4 Działania istniejące - niewdrożone

- W ramach działań przypisanych do JCW przybrzeżnych i przejściowych - prowadzenie kontrolowanego zarybiania - jednostka odpowiedzialna Minister właściwy ds. rybołówstwa

Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry	<ul style="list-style-type: none"> W ramach działań przypisanych do JCW przybrzeżnych i przejściowych - prowadzenie kontrolowanego zarybiania - jednostka odpowiedzialna Minister właściwy ds. rybołówstwa
Projekt aktualizacji Programu wodno-środowiskowego kraju	<ul style="list-style-type: none"> promowanie zrównoważonego rybołówstwa oraz akwakultury W ramach priorytetu finansowane będą działania związane z: zaprzestaniem działalności połowowej, zmniejszeniem oddziaływania rybołówstwa na środowisko morskie, ochroną i odbudową morskiej bioróżnorodności biologicznej i ekosystemów morskich w kontekście zrównoważonej działalności połowowej (...), rozwojem akwakultury świadczącej usługi w zakresie ochrony środowiska. Innowacyjne i konkurencyjne rybołówstwo i akwakultura Wsparcie finansowe udzielone zostanie grupie realizującej m.in.: projekty innowacji w zakresie rybołówstwa morskiego i rybactwa śródlądowego, projekty innowacji służących ochronie morskich zasobów biologicznych. W ramach działań przypisanych do JCW przybrzeżnych i przejściowych: - prowadzenie kontrolowanego zarybiania - jednostka odpowiedzialna OIRM
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry także dorzecza Regi, Parsęty, Wieprzy oraz pozostałych rzek uchodzących do Zalewu Szczecińskiego oraz do Morza Bałtyckiego na zachód od ujścia Słupi	<ul style="list-style-type: none"> W ramach działań przypisanych do JCW przybrzeżnych i przejściowych - prowadzenie kontrolowanego zarybiania - jednostka odpowiedzialna Minister właściwy ds. rybołówstwa

2.4 Łańcuch troficzny

Łańcuchy troficzne bałtyckich ekosystemów podlegają szeregom oddziaływań związanych m.in. z eutrofizacją wód oraz pozostałymi zanieczyszczeniami, eksploatacją zasobów naturalnych i innymi czynnikami w związku z czym wpływ na nie ma także stan pozostałych cech opisujących stan środowiska wód morskich. Zgodnie z *Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW)* celem środowiskowym dla cechy „łańcuch troficzny” jest: *Osiągnięcie do 2020 r. stanu, kiedy presja wywierana przez człowieka nie powoduje zmian w środowisku, w którym wszystkie elementy morskich sieci troficznych wykazują naturalny i stabilny poziom liczebności i różnorodności, w zakresie poznanym dotychczas.*

2.4.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

1. Apel do właściwych organów w zakresie rybołówstwa, aby podjąć wszelkie niezbędne środki w celu zapewnienia, by do 2021 populacje wszystkich eksploatowanych komercyjnie gatunków ryb były w bezpiecznych granicach biologicznych, osiągały Maksymalny Zrównoważony Połów i były rozmieszczone w swoich naturalnych zasięgach, i zawierały pełny rozmiar/wiek.
 - Dlatego wzywa się, by w zakresie rybołówstwa ze współpracy z Baltic RAC i HELCOM podjąć następujące działania: wprowadzić dodatkowe działania oparte na najlepszych naukowych dowodach, by osiągnąć następujące cele: wszystkie złapane osobniki, które nie mogą być wypuszczone na wolność żywe lub bez urazów powinny być raportowane i odstawiane na ląd.
2. Apelować do władz, by podjęły niezwłocznie działania w celu eliminacji nielegalnych, nieuregulowanych i niezgłaszanych połowów.
3. Rozwój krajowych programów ochrony węgorzy.
4. Ustanowienie współpracy międzynarodowej promującej zarządzanie połowami przybrzeżnymi na zasadach ekosystemowych („ecosystem-based management”).
5. Eliminacja substancji szkodliwych kumulujących się w łańcuchach troficznych.

- Podjęcie działań na rzecz bioróżnorodności, co sprzyja utrzymaniu zdrowia i odporności łańcuchów troficznych.

2.4.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

- Ochrona i odbudowa morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich. Wspieranie zrównoważonego użytkowania zasobów morza.

- Określono cel szczeg.: Utrzymanie i odbudowa funkcji ekosystemów będących źródłem usług dla człowieka, gdzie przewidziano nadanie ekosystemom wartości społeczno-ekonomicznej oraz wdrożenie koncepcji zielonej infrastruktury. Cel szczeg. E: Zwiększenie integracji działalności sektorów gospodarki z celami ochrony różnorodności biologicznej, gdzie ujęto zadanie Włączenie gospodarki rybackiej do działań na rzecz ochrony różnorodności biologicznej i działania szczegółowe. Wskazano źródła finansowania działań oraz podmioty wiodące za wdrażanie celów. Zapisy dokumenty przekładać się będą na założenia programowe krajowych instytucji finansujących i koordynujących i finansujących ochronę środowiska w Polsce.

2.4.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

- Nakaz dla inspekcji ochrony środowiska prowadzenia oceny stanu środowiska morskiego i zapewnienie jego bezpieczeństwa i czystości - pośredni wpływ na łańcuch troficzny
- Realizacja programów badawczych.

- Zachowanie naturalnych stref oraz różnorodności biologicznej, również w łowiskach, pośredni wpływ na zachowanie dobrej kondycji ekosystemów
- Wskazania dla międzysektorowej współpracy w dziedzinach takich jak gospodarka, środowisko, społeczeństwo na rzecz ochrony i poprawy stanu środowiska Morza Bałtyckiego. Integracja różnych polityk pośrednio przyczyniających się do poprawy stanu ekosystemów morskich.
- Prowadzone będą m.in. obserwacje parametrów biologicznych środowiska morskiego, tj. fitoplanktonu, zooplanktonu, fitobentosu, zoobentosu oraz poziomu substancji szkodliwych w wodzie i organizmach morskich. Ocena stanu poszczególnych elementów ekosystemów morskich przyczyniać się będzie wpływać na podejmowane procesy decyzyjne.

2.4.4 Działania istniejące - niewdrożone

- Ograniczenie zrzutów niedostatecznie oczyszczonych ścieków, przyczynia się w szerszej skali przestrzennej i czasowej do poprawy jakości wód morskich, w tym ograniczenia ich eutrofizacji co wpływa pozytywnie na stan siedlisk morskich i gatunków.

Do osiągnięcia dobrego stanu środowiska w zakresie cechy „łańcuchy troficzne” przyczyniają się istotnie istniejące działania opisane dla cechy „bioróżnorodność”.

2.5 C5 Eutrofizacja

Zgodnie z Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „eutrofizacja” jest Morze Bałtyckie, w tym polskie obszary Bałtyku, pozbawione znaczących skutków eutrofizacji wywołanej działalnością człowieka, tzn. środowisko morskie niezagrażone przez eutrofizację.

2.5.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

- Określenie ilości fosforu i azotu, które dane państwo może wprowadzać do morza
- Podjęcie wszelkich działań celem wyznaczenia odpowiednich części gruntów rolnych w zlewniach jako stref narażonych na skażenie azotanami
- Właściwe wdrożenie najlepszych praktyk środowiskowych (Best Environmental Practice – BEP) i najlepszych dostępnych technologii (Best Available Technology – BAT) w rolnictwie
- Wdrożenie działań z zakresu ograniczenia dostaw nutrientów pochodzących z powietrza przez kraje działające w HELCOM
- Rozwój i modernizacja systemów kanalizacji
- Wdrożenie do prawodawstwa krajowego następujących kwestii (zalecenie HELCOM 28E/4):
 - gęstość zwierząt („animal density”) – należy określić maksymalną liczbę zwierząt na powierzchni, gdzie będzie odprowadzany obornik, tak by utrzymać równowagę między ilością fosforu i azotu w oborniku a potrzebami roślin w tym zakresie;
 - lokalizacja farm powinna być zaprojektowana tak, by nie zanieczyszczać wód powierzchniowych i podziemnych;
 - konstrukcja składowisk oborników - składowiska powinny być szczelne, wysokiej jakości, wystarczająco duże (min. na 6 miesięcy składowania); powinna istnieć współpraca między rolnikami w zakresie zużycia obornika;
 - ścieki rolnicze – zapewnienie odpowiedniego ich przechowywania;
 - stosowanie obornika – należy określić czas, w którym można stosować obornik (np. zakaz w czasie, gdy grunt jest przemarznięty itd.);
 - ustalenie dopuszczalnych dawek substancji odżywczych;
 - uprawa w czasie jesieni i zimy powinna być stosowana tam, gdzie to możliwe, by zmniejszyć odpływ nutrientów;
 - zachowywać obszary podmokłe i w razie możliwości przywracać je, by zredukować odpływ nutrientów;
 - ograniczać emisję amoniaku przy hodowli zwierząt.

⁸⁴ W tabeli wymieniono główne działania. Pozostałe patrz: Załącznik 1

- Rozwój nowych praktyk i technologii w celu redukcji odpływu nutrientów z nawozów używanych w czasie intensywnej hodowli bydła, drobiu i trzody.
- Badania nad recyklingiem substancji odżywczych.
- Poprawa gospodarki wodno-ściekowej, oczyszczania ścieków - promocja dobrych praktyk.
- Ulepszenie baz danych dotyczących eutrofizacji jako bazy dla monitoringu.
- Współpraca z krajami nieunijnymi (zwłaszcza Rosją i Białorusią) w celu wspólnych działań na rzecz ograniczenia eutrofizacji.
- Prowadzenie badań na rzecz wydajnych mechanizmów redukcji nutrientów.

2.5.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

- Obszary funkcjonalne ochrony wód mogą być wyznaczane w celu zapobiegania zanieczyszczeniom obszarowym, związanym z użytkowaniem rolniczym. W planach obszarów morskich zostanie zabezpieczona powierzchnia na biologiczne formy oczyszczania wód morskich.
- W ramach Studium zagospodarowania przestrzennego dla obszarów przybrzeżnych: utrwalenie rozwoju zrównoważonego poprzez wynikające z międzynarodowych zobowiązań Polski w zakresie ochrony środowiska, w szczególności ochrony wód bałtyckich, systemowe działania służące poprawie czystości wód przybrzeżnych i rzek wpadających do Bałtyku.
- Wsparcie inwestycji infrastrukturalnych w zlewni Bugu mających na celu zmniejszenie obciążenia zanieczyszczeniami wód rzek granicznych i Bałtyku, co między innymi będzie wymagało w perspektywie 2030 roku wybudowania bardzo wydajnej oczyszczalni ścieków komunalnych w Brześciu na Białorusi oraz rozwiązania problemów gospodarki ściekowej w ukraińskich częściach zlewni.

- Zmniejszenie ilości zanieczyszczeń związkami azotu i fosforu wpływających do Bałtyku - działanie na lata 2015-2020. Wdrażane przez Strategię Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko, strategię rozwoju województw.

<p>Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich 2015-2021</p>	<p>Wskazanie na:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Propozycje hodowli małży jako jednego ze sposobów przeciwdziałania negatywnym skutkom eutrofizacji Morza Bałtyckiego, niemożliwej jednak na szeroką skalę z uwagi na uwarunkowania i wymagania środowiskowe gatunków (obecnie prowadzona eksperymentalna hodowla omułka w zewnętrznej części Zatoki Puckiej). • Możliwe wykorzystanie trzciny w procesach usuwania nadmiaru substancji biogenicznych ze środowiska płytkich wód przybrzeżnych, a także w procesach oczyszczania ścieków.
<p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zapewnienie trwałości rolnictwa w obliczu zmian klimatu i naturalnych ograniczeń oraz ochrona i poprawa stanu wód gruntowych, a w tym: poprawa gospodarki wodnej, w tym nawożenia i stosowania pestycydów: działania przeciwdziałające procesom erozji i degradacji gleb, co jest szczególnie istotne z punktu widzenia ochrony wód gruntowych przed zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego i w konsekwencji także oddziaływania na eutrofizację Bałtyku.
<p>Polityka morska Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Redukcja emisji do Bałtyku związków azotu i fosforu wywołujących zjawisko eutrofizacji jako działanie na rzecz poprawy stanu środowiska morskiego.
<p>Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Gospodarka wodno-ściekowa w aglomeracjach - Celem działania jest zwiększenie liczby ludności korzystającej z ulepszanego systemu oczyszczania ścieków komunalnych, zapewniającego podwyższone usuwanie biogenów.
<p>Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • W ramach programu monitoringu wód morskich wykonane zostaną badania m.in. zawartości biogenów i trwałych związków organicznych.

Najważniejsze środki zaradcze, które uwzględnia się w programach na obszarach szczególnie zagrożonych (ONS) (zgodnie załącznikiem nr 1 do rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych) zostały opisane poniżej.

Stosuje się szczególne okresy nawożenia (m.in.):

- nawożenie stosuje się w okresach i w warunkach, gdy nie ma zagrożenia, że zawarte w nich składniki mineralne, szczególnie związki azotu, będą wymywane do wód gruntowych lub zmywane do wód powierzchniowych w stopniu powodującym zagrożenie dla wód, a w konsekwencji ich zanieczyszczenie
- nawozy naturalne, organiczne i azotowe mineralne na gruntach ornych stosuje się w okresie od dnia 1 marca do dnia 15 listopada; na łąkach trwałych i pastwiskach trwałych od dnia 1 marca do dnia 15 sierpnia
- nawozy płynne naturalne na łąkach trwałych i pastwiskach trwałych stosuje się od dnia 1 marca do dnia 15 sierpnia
- nawozy stałe naturalne stosuje się: na łąkach trwałych od dnia 1 marca do dnia 30 listopada; na pastwiskach trwałych od dnia 1 marca do dnia 15 kwietnia i od dnia 15 października do dnia 30 listopada

Ponadto ogólne zasady stosowania nawozów określone zostały w § 2 ust. 4 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. Nr 80, poz. 479, zm.: Dz. U. z 2012 r., poz. 745).

Warunki przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowanie z odciekami (m.in.):

- Płynne nawozy naturalne należy przechowywać w taki sposób, aby wycieki nie przedostawały się do gruntu i wód
- obornik należy przechowywać w sposób zabezpieczający przed przenikaniem odcieków do wód lub do gruntu, lub w przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce, w budynku inwentarskim o nieprzepuszczalnym podłożu,
- Jeżeli prowadzący działalność rolniczą na OSN posiada nadmierną ilość nawozów naturalnych w stosunku do rzeczywistej pojemności ich przechowywania, musi on udokumentować, że nawozy usuwa w sposób nieszkodliwy dla środowiska
- Nawozy naturalne i kiszonki przechowuje się w odległości większej niż 20 m od studni, od linii brzegu cieków i zbiorników wodnych,

W okresie od dnia 1 marca do 31 października, jednak nie dłużej niż przez 12 tygodni, dopuszcza się złożenie obornika na pryzmie bezpośrednio na gruncie, ale 20 m od studni, od linii brzegu cieków i zbiorników wodnych,

Zasady nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu (m.in.):

- przypadku działek o nachyleniu powyżej 10% zabiegi uprawowe należy wykonywać w kierunku poprzecznym do nachylenia stoku, o ile pozwala na to usytuowanie i powierzchnia działki.
- Orkę należy wykonywać odkładając skiby w górę stoku.

Inne zasady nawożenia pól (odpowiednie dawki nawozów, odległości od cieków, nawożenie pól w pobliżu cieków i warunkach, plany nawożenia dla niektórych gospodarstw):

- Nawozy stosuje się oraz rolniczo wykorzystuje ścieki na glebach nie zamrzniętych powierzchniowo oraz na glebach o wysokim poziomie wody gruntowej (powyżej 1,2 m)
- Ilość zastosowanych w ciągu roku nawozów naturalnych w każdym gospodarstwie nie może przekroczyć dawki 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych

- Do opracowania planu nawożenia zobowiązani są wszyscy prowadzący działalność rolniczą na OSN gospodarujący na powierzchni powyżej 100 ha użytków rolnych na OSN
- W odległości do 20 m od wód powierzchniowych, strefy ochrony wód i obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego nie można stosować nawozów naturalnych, a nawozy mineralne powinny być rozsiewane ręcznie.

Ponadto wdrażana jest edukacja dla prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrej praktyki rolniczej. Szkolenia prowadzone są przez Ośrodki Doradztwa Rolniczego.

Dla poprawy jakości wód istotna jest rozbudowa infrastruktury oczyszczania ścieków. Istotna jest także promocja dobrych praktyk rolniczych, bowiem znaczna część zanieczyszczeń zrzucanych do wód pochodzi z terenów rolniczych. Ponadto kontynuowany będzie monitoring jakości wód na potrzeby Ramowej Dyrektywy Wodnej.

W Strategii rozwoju województw zostały wpisane w ramach poszczególnych celów operacyjnych działania polegające na: budowie oczyszczalni ścieków, osiągnięciu i utrzymaniu dobrego stanu wód poprzez eliminowanie zanieczyszczeń wód powierzchniowych substancjami niebezpiecznymi ze źródeł przemysłowych, komunalnych i rolniczych, ograniczanie emisji zanieczyszczeń, hałasu i gazów cieplarnianych ze źródeł komunalnych, komunikacyjnych i przemysłowych, działania edukacyjne⁸⁵.

2.5.3 Działania istniejące – niewdrożone

Zakres rzeczowy działań podejmowanych w ramach Programu obejmuje (po roku 2015):

- budowę 16 100,3 km nowej sieci kanalizacyjnej,
- modernizację 4 004,7 km istniejącej sieci kanalizacyjnej,
- budowę 91 nowych oczyszczalni ścieków komunalnych,
- modernizację 269 oczyszczalni,
- rozbudowę 95 oczyszczalni,
- rozbudowę i modernizację 88 oczyszczalni,
- modernizację części osadowej w 199 oczyszczalniach.

⁸⁵ Analizy szczegółowe: patrz Załącznik 1

1. Działanie podstawowe: Realizacja Krajowego Programu Wdrażania Bałtyckiego Planu Działań HELCOM w zakresie redukcji dopływu związków biogenych z obszaru lądu do Bałtyku.
2. Monitoring tła atmosfery: Prowadzenie kontroli wielkości depozycji atmosferycznej azotu - jednostka odpowiedzialna: GIOŚ
3. Monitoring operacyjny wód - jednostka odpowiedzialna: WIOŚ
4. Budowa sieci kanalizacyjnej, a także modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnych w aglomeracjach, zwiększenie przepustowości oczyszczalni (tym samym jej wydajności), modernizacja części osadowej oczyszczalni; usuwanie substancji niebezpiecznych i biogenów ze ścieków deszczowych poprzez skierowanie ich do oczyszczalni ścieków - jednostka odpowiedzialna gmina
5. Regularny wywóz nieczystości płynnych - jednostka odpowiedzialna: właściciel
6. Budowa nowych i rozbudowa istniejących miejsc do przechowywania nawozów naturalnych stałych; edukacja prowadzących działalność rolniczą na OSN w zakresie dobrej praktyki rolniczej oraz prowadzenie dla nich specjalistycznego doradztwa; kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i realizacji przez prowadzących działalność rolniczą na OSN obowiązków określonych w Programie; budowa nowych i rozbudowa istniejących zbiorników do przechowywania m³ naturalnych nawozów płynnych; stosowanie właściwego nawożenia w pobliżu cieków; przestrzeganie zasad nawożenia pól na terenie o dużym nachyleniu; przestrzeganie warunków przechowywania nawozów naturalnych oraz postępowania z odciekami; kontrola rolniczych źródeł zanieczyszczenia i realizacji przez prowadzących działalność rolniczą na OSN obowiązków określonych w Programie.

1. Zakaz zrzutu ścieków ze statków do wód powierzchniowych
Instytucja odpowiedzialna: kapitan/armator
2. Określenie wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych oraz obszarów szczególnie narażonych, z których dopływ azotu do wód wrażliwych należy ograniczyć
Instytucja odpowiedzialna RZGW
3. Opracowanie programu działań dla każdego wyznaczonego obszaru szczególnie narażonego na zanieczyszczenia związkami azotu ze źródeł rolniczych
Instytucja odpowiedzialna: Dyrektorzy RZGW
4. Ocena stopnia eutrofizacji wód
Instytucja odpowiedzialna WIOŚ
5. Kontrola stężeń azotanów w wodach wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych
Instytucja odpowiedzialna Inspekcja Ochrony Środowiska
6. Zakaz stosowania nawozów w określonej odległości od jezior, zbiorników wodnych o wskazanej powierzchni, ciekach wodnych, rowach, kanałach, ujęciach wody oraz obszarach morskiego pasa nadbrzeżnego.
Zakaz stosowania nawozów naturalnych w okresie od 1 grudnia do końca lutego.
Wyposażenie gospodarstw w zbiorniki do przechowywania nawozów naturalnych płynnych w szczelnych zbiornikach.
Ograniczenie dawki nawozu naturalnego zastosowanej w ciągu roku - nie może ona zawierać więcej niż 170 kg N w czystym składniku na ha użytków rolnych.
Zakazy stosowania nawozów: na glebach zalanych wodą, przykrytych śniegiem, zamrożonych do głębokości 30 cm oraz podczas opadów deszczu; nawozów naturalnych w postaci płynnej oraz azotowych - na glebach bez okrywy roślinnej, położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10 %; nawozów w postaci płynnej - podczas wegetacji roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi. Zakaz używania sprzętu agrolotniczego we wskazanych warunkach klimatycznych oraz w odległości 500 m od cieków i zbiorników wodnych.
Instytucja odpowiedzialna: podmiot stosujący nawozy
7. Obowiązek zapewnienia, iż nie są przekroczone wartości dopuszczalne zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do wód i do ziemi
Instytucja odpowiedzialna: podmiot wprowadzający ścieki.

2.6 Integralność dna morskiego

Zgodnie z Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „integralność dna morskiego” jest osiągnięcie poziomu integralności dna morskiego zapewniającego ochronę struktury oraz funkcji ekosystemów, gdzie nie obserwuje się negatywnych wpływów działalności człowieka zwłaszcza na ekosystemy denne.

2.6.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

- Przywrócenie i utrzymanie integralności dna morskiego na poziomie chroniącym funkcje ekosystemów.

2.6.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Program Operacyjny „Rybnictwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)	<ul style="list-style-type: none">• Usuwanie/utylizacja porzuconych narzędzi połowowych (wykorzystywanych w działalności komercyjnej i połowowej) zalegających najczęściej na dnie morza.• Finansowanie ze środków projektu rozwoju nowych technologii, które umożliwią obniżenie negatywnego wpływu działalności połowowej m.in. na dno morskie.
Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich wraz z analizami przestrzennymi	<ul style="list-style-type: none">• Wskazanie obszarów zlokalizowanych w rejonie Rynny Słupskiej jako obszaru cennego pod kątem makrozobentosu, gdzie nie należy prowadzić działań skutkujących pogorszeniem ich stanu ekologicznego.
Polityka morska Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)	<ul style="list-style-type: none">• Zastosowanie najwyższych norm ochrony środowiska w ramach intensyfikacji prac rozpoznawczych na rzecz eksploatacji zasobów znajdujących się w polskich obszarach morskich oraz badania dna morskiego.• Opracowanie efektywnych i bezpiecznych dla środowiska naturalnego systemów wydobycia koncentracji polimetalicznych. Stworzenie nowych oraz weryfikacja istniejących map geologicznych dna.

2.6.3 Działania istniejące - niewdrożone

Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Jarty
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoly
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Ücker
Projekt aktualizacji Programu wodno-środowiskowego kraju 2015

Projekt Narodowego Programu
Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej

Realizacja koncepcji Renaturyzacji brzegu i dna morskiego:

1. Przywrócenie naturalnego transportu rumowiska w rejonie portu Władysławowo
Instytucja odpowiedzialna: właściciel portu
2. Redukcja zbędnych opasek i ostróg
Instytucja odpowiedzialna: urzędy morskie .

- Doskonalenie technologii pozyskiwania i wstępnej obróbki surowców - Wspieranie rozwoju i upowszechnianie nowoczesnych, wysoce zautomatyzowanych technologii przy wydobyciu na lądzie oraz z dna morskiego, co pozwoliłoby na wstępną obróbkę surowców w miejscu wydobycia.

2.7 C7 Warunki hydrograficzne

Zgodnie z *Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „warunki hydrograficzne” jest *Ograniczenie działań wpływających na zmianę warunków hydrograficznych do minimum gwarantującego brak ich niekorzystnego wpływu na ekosystemy morskie oraz podjęcie działań mających na celu poprawę warunków hydrograficznych w obszarach trwale zmienionych.*

2.7.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

Działania związane z warunkami hydrograficznymi zostały zawarte w sposób ogólny i pośredni w następujących dokumentach szczebla międzynarodowego *Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej „Niebieska Księga”* czy *Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego* np. jako: działania w zakresie badań naukowych w

kierunku poznania skali erozji, nanoszenia osadów itp., czy zintegrowanym zarządzaniem strefy przybrzeżnej.

2.7.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Strategia Rozwoju Kraju 2020 Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 Program ochrony brzegów morskich 2015 Polityka morska Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030) Program operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020	<ul style="list-style-type: none">• Zapewnienie skutecznej i bezpiecznej dla środowiska i wartości przyrodniczych ochrony brzegów morskich, minimalizacja zjawisk postępującej erozji brzegów morskich.
Program ochrony brzegów morskich 2015	<ul style="list-style-type: none">• Badania monitoringowe w kierunku ustalenia aktualnego stanu brzegu morskiego na całej długości polskiego wybrzeża• Budowa, rozbudowa i utrzymanie systemu ochrony brzegów morskich przed powodzią od strony morza• Zapewnienia minimalnych poziomów bezpieczeństwa brzegu morskiego określonych w przepisach wydanych na podstawie art. 37 ust. 1d ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej (Dz. U. z 2013 r. poz. 934 i 1014 oraz z 2015 r. poz. 1642)• Zapewnienia położenia brzegu morskiego po odwodnej stronie granicznej linii ochrony brzegu morskiego określonej w przepisach wydanych na podstawie art. 37 ust. 1d ustawy z dnia 21 marca 1991 r. o obszarach morskich Rzeczypospolitej Polskiej i administracji morskiej.
Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich wraz z analizami przestrzennymi	<ul style="list-style-type: none">• Ochrona ujść lokalnych rzek.

<p>Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Monitoring warunków hydrograficznych.
<p>Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Uwzględnianie aktualnego i potencjalnego wzrostu poziomu morza i zagrożenia powodziowego w planach inwestycyjnych w strefie nadmorskiej i wodach przybrzeżnych. • Działania stabilizacyjne linii brzegowej i zapobieganie erozji i zanikowi plaż oraz degradacji klifów. • Kontynuacja i rozwój stałego monitoringu stanu brzegów morskich i strefy wód przybrzeżnych.
<p>Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów Morza Bałtyckiego i Zalewu Szczecińskiego.

2.7.3 Działania istniejące - niewdrożone

<p>Projekt aktualizacji Programu wodno- środowiskowego kraju 2015 Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Dalszy monitoring hydrograficzny - określenie warunków hydrograficznych - jednostka odpowiedzialna: urzędy morskie/służba hydrologiczno-meteorologiczna/GIOŚ.
--	---

- Kontrola użytkowników prywatnych i przedsiębiorstw - kontrola nielegalnych działań właścicieli terenu - jednostka odpowiedzialna gmina.

- Renaturyzacja brzegu i dna morskiego: przywrócenie stosunków wodnych na terenach przyległych do brzegu
Instytucja odpowiedzialna: gmina
- Zredukowanie programu ochrony brzegów morskich znajdujących się poza terenami zurbanizowanymi
Instytucja odpowiedzialna: MliR
- Przywrócenie stosunków wodnych na terenach przyległych do brzegu
Instytucja odpowiedzialna: gmina.

2.8 C8 Substancje zanieczyszczające

Zgodnie z Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „substancje zanieczyszczające” jest Zredukowanie lub utrzymanie na obecnym poziomie dopływu substancji zanieczyszczających, pochodzących z różnych źródeł morskich i lądowych, wprowadzanych do środowiska morskiego, w celu osiągnięcia lub utrzymania stężeń substancji zanieczyszczających w elementach biotycznych i abiotycznych ekosystemu morskiego na poziomach nieprzekraczających dopuszczalnych wartości, poniżej których prawdopodobieństwo wystąpienia niepożądanych skutków oddziaływania substancji niebezpiecznych na organizmy morskie jest minimalne i które są zgodne z rekomendacjami obowiązujących aktów prawnych krajowych i międzynarodowych oraz które gwarantują osiągnięcie dobrego stanu środowiska.

2.8.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

- Ograniczenie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych.

- Wprowadzenie przyjaznych środowisku praktyk związanych z ograniczeniem i zapobieganiem emisji dioksyn i innych substancji niebezpiecznych;
- Wprowadzenie restrykcji w stosowaniu wielu substancji niebezpiecznych, zarówno w przemyśle, jak i rolnictwie, np. ograniczenie możliwości stosowania kadmu w nawozach;
- Wprowadzenie ścisłych restrykcji w stosowaniu rtęci w produktach i procesach, a także wspieranie prac nad całkowitym wyeliminowaniem jej używania;
- Wykonywanie zdjęć satelitarnych w celu wykrywania nielegalnych zrzutów paliw do morza;
- Identyfikacja, źródeł wybranych substancji niebezpiecznych lub grup substancji, a następnie zakaz lub ograniczenie w ich wykorzystaniu.

2.8.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

- Zagwarantowanie skutecznego zwalczania zanieczyszczeń morza i ujściowych odcinków rzek przybrzeżnych.
- Wykonanie analizy tras nawigacyjnych i identyfikacja tych elementów, które generują największe ryzyko wystąpienia skażeń substancjami ropopochodnymi podejmując prace nad Planem zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich.
- Współdziałanie instytucji właściwych ds. zapobiegania i zwalczania poważnych awarii i katastrof statków przewożących niebezpieczne substancje;
- Dopuszczenie jednostek odpowiedzialnych za zapobieganie i zwalczanie zanieczyszczeń morza przez statki w sprzęt służący do zwalczania zanieczyszczeń w portach, na morzu i na brzegu;
- Modernizacja i budowa urządzeń do odbioru zanieczyszczeń ze statków;
- Redukcja zrzutów zanieczyszczeń do morza;
- Realizacja Krajowego Programu Wdrażania Bałtyckiego Planu Działania HELCOM;
- Zwiększenie świadomości ekologicznej przez promowanie zachowań ekologicznych dotyczących morza i brzegu;
- Opracowanie, wdrożenie i realizacja krajowego programu ochrony wód morskich, realizacja monitoringu wód morskich wraz z programami zadań ochronnych obszarów morskich, w tym obszarów NATURA 2000.

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020	<ul style="list-style-type: none"> Realizacja działań mających na celu ochronę wód gruntowych przez zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego.
Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020	<ul style="list-style-type: none"> Wykonanie w ramach programu monitoringu wód morskich badań warunków fizykochemicznych (m.in. zawartość metali ciężkich i trwałych związków organicznych), obserwacje parametrów biologicznych środowiska morskiego (m.in. poziomu substancji szkodliwych w wodzie i organizmach morskich i zawartości radionuklidów w wodzie i osadach) oraz badania ichtiofauny i fakultatywnie mikrobiologii.
Polityka energetyczna Polski do 2030 roku	<ul style="list-style-type: none"> Zdiagnozowanie możliwości występowania w sektorze energetycznym niezamierzonej produkcji trwałych zanieczyszczeń organicznych (dioksyn i furanów). Zwiększenie bezpieczeństwa przewozów paliw drogą morską.
Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych	<ul style="list-style-type: none"> Neutralizacja lub rozproszenie zanieczyszczeń. Metodami preferowanymi w przypadku zanieczyszczeń olejowych na wodach morskich jest zebranie mechaniczne lub stosowanie sorbentów. Stosowanie chemicznych dyspergentów dozwolone jest w nielicznych sytuacjach, gdy powyższe metody są nieskuteczne bądź niemożliwe do zastosowania oraz w przypadku, gdy pozostawienie warstwy olejowej na wodzie wyrządzi więcej szkód dla środowiska niż zastosowanie środków chemicznych. Na użycie środków chemicznych udziela zgody Dyrektor Urzędu Morskiego. Wykonano szczegółowy plan postępowania wraz z podziałem obowiązków w sytuacji awaryjnej związanej z wyciekiem i rozprzestrzenieniem się zanieczyszczeń.

2.8.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

Wspólna Polityka Rolna Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybnictwa na lata 2012-2020 Programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych	<ul style="list-style-type: none"> Wskazanie na konieczność podjęcia działań służących zmniejszeniu zużycia nawozów i środków ochrony roślin i potrzebę rozwoju systemu monitoringu jakości wód i gleb.
--	--

Zintegrowana polityka morską Unii Europejskiej „Niebieska Księga”	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenie emisji CO₂ oraz zanieczyszczeń powodowanych przez przewozy morskie.
Program Operacyjny „Rybacko i Morze” (PO RYBY 2014-2020)	<ul style="list-style-type: none"> Wskazanie na potrzebę modernizacji jednostek floty rybackiej pod kątem zmniejszenia emitowanych zanieczyszczeń.
Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020	<ul style="list-style-type: none"> Oczyszczanie ścieków komunalnych, efektywna praca systemów odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych, większa świadomość społeczna w zakresie potrzeb ochrony środowiska.
Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020	<ul style="list-style-type: none"> Eliminowanie zanieczyszczeń wód powierzchniowych substancjami niebezpiecznymi ze źródeł przemysłowych, komunalnych i rolniczych.

2.8.4 Działania istniejące - niewdrożone

Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Jarty
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoty
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Ucker

Projekt aktualizacji Programu wodno-
środowiskowego kraju 2015

Projekt Narodowego Programu Rozwoju
Gospodarki Niskoemisyjnej

- Monitoring operacyjny wód // Instytucja odpowiedzialna: WIOŚ.
- Budowa sieci kanalizacyjnej, a także modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnych w aglomeracjach, zwiększenie przepustowości oczyszczalni (tym samym jej wydajności), modernizacja części osadowej oczyszczalni; usuwanie substancji niebezpiecznych i biogenów ze ścieków deszczowych poprzez skierowanie ich do oczyszczalni ścieków // Instytucja odpowiedzialna: gmina.
- Kontrola dopuszczalnych mas substancji w odprowadzanych ściekach przemysłowych // Instytucja odpowiedzialna: Inspekcja Ochrony Środowiska.
- Obowiązek uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków w ramach szczególnego korzystania z wód. Obowiązek zapewnienia, iż nie są przekroczone wartości dopuszczalne zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do wód i do ziemi. // Instytucja odpowiedzialna: jednostka odpowiedzialna: podmiot wprowadzający ścieki.
- Wspieranie niskoemisyjnych rozwiązań w modernizacji floty w transporcie śródlądowym oraz morskim.

2.9 C9 Substancje zanieczyszczające w rybach i owocach morza

Zgodnie z *Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „Substancje zanieczyszczające w rybach i owocach morza” jest: *Zredukowanie lub utrzymanie na obecnym poziomie dopływu substancji zanieczyszczających,*

pochodzących z różnych źródeł morskich i lądowych, wprowadzanych do środowiska morskiego, w celu osiągnięcia lub utrzymania stężeń substancji zanieczyszczających w rybach i owocach morza przeznaczonych do spożycia przez ludzi na poziomach nieprzekraczających dopuszczalnych wartości, które są zgodne z normami i rekomendacjami obowiązujących aktów prawnych krajowych i międzynarodowych oraz które gwarantują osiągnięcie dobrego stanu środowiska.

2.9.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego

- Ograniczenie stosowania i oddziaływania substancji niebezpiecznych.

Bałtycki Plan Działań HELCOM

- Wprowadzenie przyjaznych środowisku praktyk związanych z ograniczeniem i zapobieganiem emisji dioksyn i innych substancji niebezpiecznych;
- Wprowadzenie restrykcji w stosowaniu wielu substancji niebezpiecznych, zarówno w przemyśle, jak i rolnictwie, np. ograniczenie możliwości stosowania kadmu w nawozach;
- Wprowadzenie ścisłych restrykcji w stosowaniu rtęci w produktach i procesach, a także wspieranie prac nad całkowitym wyeliminowaniem jej używania;
- Wykonywanie zdjęć satelitarnych w celu wykrywania nielegalnych zrzutów paliw do morza;
- Identyfikacja, źródeł wybranych substancji niebezpiecznych lub grup substancji, a następnie zakaz lub ograniczenie w ich wykorzystaniu.

2.9.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

Strategia Rozwoju Kraju 2020

- Zagwarantowanie skutecznego zwalczania zanieczyszczeń morza i ujściowych odcinków rzek przyziemnych.

Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich wraz z analizami przestrzennymi

- Wykonanie analizy tras nawigacyjnych i identyfikacja tych elementów, które generują największe ryzyko wystąpienia skażeń substancjami ropopochodnymi podejmując prace nad Planem zagospodarowania przestrzennego obszarów morskich.

<p>Polityka morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Współdziałanie instytucji właściwych ds. zapobiegania i zwalczania poważnych awarii i katastrof statków przewożących niebezpieczne substancje; • Doposażenie jednostek odpowiedzialnych za zapobieganie i zwalczanie zanieczyszczeń morza przez statki w sprzęt służący do zwalczania zanieczyszczeń w portach, na morzu i na brzegu; • Modernizacja i budowa urządzeń do odbioru zanieczyszczeń ze statków; • Redukcja zrzutów zanieczyszczeń do morza; • Realizacja Krajowego Programu Wdrażania Bałtyckiego Planu Działania HELCOM; • Zwiększenie świadomości ekologicznej przez promowanie zachowań ekologicznych dotyczących morza i brzegu; • Opracowanie, wdrożenie i realizacja krajowego programu ochrony wód morskich, realizacja monitoringu wód morskich wraz z programami zadań ochronnych obszarów morskich, w tym obszarów NATURA 2000;
<p>Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Realizacja działań mających na celu ochronę wód gruntowych przez zanieczyszczeniami pochodzenia rolniczego.
<p>Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wykonanie w ramach programu monitoringu wód morskich badań warunków fizykochemicznych (m.in. zawartość metali ciężkich i trwałych związków organicznych), obserwacje parametrów biologicznych środowiska morskiego (m.in. poziomu substancji szkodliwych w wodzie i organizmach morskich i zawartości radionuklidów w wodzie i osadach) oraz badania ichtiofauny i fakultatywnie mikrobiologii.
<p>Polityka energetyczna Polski do 2030 roku</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Zdiagnozowanie możliwości występowania w sektorze energetycznym niezamierzonej produkcji trwałych zanieczyszczeń organicznych (dioksyn i furanów). • Zwiększenie bezpieczeństwa przewozów paliw drogą morską.

2.9.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

<p>Wspólna Polityka Rolna Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020 Programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazanie na konieczność podjęcia działań służących zmniejszeniu zużycia nawozów i środków ochrony roślin i potrzebę rozwoju systemu monitoringu jakości wód i gleb.
<p>Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej „Niebieska Księga”</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Ograniczenie emisji CO₂ oraz zanieczyszczeń powodowanych przez przewozy morskie.
<p>Program Operacyjny „Rybacko i Morze” (PO RYBY 2014-2020)</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Wskazanie na potrzebę modernizacji jednostek floty rybackiej pod kątem zmniejszenia emitowanych zanieczyszczeń .
<p>Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Oczyszczanie ścieków komunalnych, efektywna praca systemów odprowadzania i oczyszczania wód opadowych i roztopowych, większa świadomość społeczna w zakresie potrzeb ochrony środowiska.
<p>Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Eliminowanie zanieczyszczeń wód powierzchniowych substancjami niebezpiecznymi ze źródeł przemysłowych, komunalnych i rolniczych.

2.9.4 Działania istniejące - niewdrożone

Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Jarty
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoty
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej
Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Ucker

Projekt aktualizacji Programu wodno-
środowiskowego kraju 2015

- Monitoring operacyjny wód // Instytucja odpowiedzialna: WIOŚ
- Budowa sieci kanalizacyjnej, a także modernizacja i rozbudowa sieci kanalizacyjnych w aglomeracjach, zwiększenie przepustowości oczyszczalni (tym samym jej wydajności), modernizacja części osadowej oczyszczalni; usuwanie substancji niebezpiecznych i biogenów ze ścieków deszczowych poprzez skierowanie ich do oczyszczalni ścieków // Instytucja odpowiedzialna: gmina
- Kontrola dopuszczalnych mas substancji w odprowadzanych ściekach przemysłowych // Instytucja odpowiedzialna: Inspekcja Ochrony Środowiska.
- Obowiązek uzyskania pozwolenia wodnoprawnego na wprowadzanie ścieków w ramach szczególnego korzystania z wód. Obowiązek zapewnienia, iż nie są przekroczone wartości dopuszczalne zanieczyszczeń w ściekach wprowadzanych do wód i do ziemi. // Instytucja odpowiedzialna: jednostka odpowiedzialna: podmiot wprowadzający ścieki

2.10 C10 Odpady w środowisku morskim

Zgodnie z *Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich* (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „odpady w środowisku morskim” jest: *Redukcja ilości nowo pojawiających się lub zdeponowanych odpadów stałych w środowisku morskim, pochodzących z różnych źródeł, do poziomów gwarantujących właściwe funkcjonowanie ekosystemu, biorąc pod uwagę jego naturalną odporność, lub do całkowitego wyeliminowania nowo pojawiających się odpadów.*

2.10.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach pogramów międzynarodowych

- Zachęcanie władz lokalnych i lokalnych społeczności do usuwania śmieci z wybrzeża i morza np. poprzez czyszczenie plaż, inicjatywy „Fishing for Litter”, lokalne kampanie przeciw śmieceniu, ze szczególnym naciskiem na wolontariat w tych działaniach.
 - Wprowadzenie systemu „no-special-fee” dla śmieci generowanych przez statki, tak by rybacy nie unikali zostawiania śmieci na lądzie w portach, też tych które zostały wyłowione razem z rybami.
 - Zwiększenie dostępności do urządzeń i miejsc odbioru odpadów ze statków, wprowadzenie obowiązku dostarczania odpadów i wprowadzenie systemu „no-special-fee” we wszystkich portach Morza Bałtyckiego.
 - Egzekwowanie istniejącego prawodawstwa i współpraca w ściganiu nielegalnych zrzutów odpadów do morza.
 - Wspieranie rozwoju i użycia innowacyjnych i wydajnych, zintegrowanych sensorów pozwalających na wykrycie zanieczyszczenie na morzu (na powierzchni i w głębi), jak również tych emitowanych przez statki do powietrza.
 - Wyeliminowanie zrzutów ścieków, zwłaszcza ze statków pasażerskich i promów. Jednocześnie usprawnienie odbioru ścieków w portach.
 - Od 1 stycznia 2010 wprowadzenie zasady zero odpadów („zero-discharge”) dla platform morskich.
 - Wdrażanie programów dot. świadomości społecznej celem angażowania społeczeństwa do wykrywania nielegalnych zrzutów odpadów ze statków, uświadamiania ludzi o konieczności przestrzegania międzynarodowych umów i porozumień dotyczących odpadów i ścieków generowanych na statkach.
 - Zalecenie HELCOM 28E/14 dot. rozwoju ujednoczonych zasad szacowania ilości odpadów z rozproszonych źródeł, które dostają się ze zlewni Morza Bałtyckiego – m.in. wypracowanie zasad monitoringu tych zrzutów, by w przyszłości móc lepiej tym zarządzać i ograniczać.
-
- Wzmocnienie prawodawstwa UE dotyczącego portowych urządzeń do odbioru odpadów wytwarzanych przez statki i pozostałości ładunku poprzez ulepszenie środków wdrażających –poprzez zapewnienie odpowiednich urządzeń, jak i ustanowienie procedur administracyjnych które zaspokoją zwiększone zapotrzebowanie w tym względzie.
-
- Wprowadzenie zakazu wyrzucania przypadkowych połowów do morza.

2.10.2 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów krajowych

<p>Program Operacyjny „Rybnictwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ochrona i odbudowa morskiej różnorodności biologicznej i ekosystemów morskich oraz systemy rekompensat w ramach zrównoważonej działalności połowowej – zbieranie utraconych narzędzi połowowych i odpadów morskich.
<p>Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.) Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich wraz z analizami przestizennymi Polityka morska Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenia negatywnego wpływu funkcjonowania portów na środowisko - poprawa dostępności portowych urządzeń do odbioru odpadów ze statków, ich modernizacja oraz budowa.
<p>Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> Prowadzenie monitoringu odpadów w środowisku morskim Instytucja odpowiedzialna: GIOŚ

2.10.3 Działania ogólne sformułowane w ramach dokumentów programowych wszystkich szczebli

<p>Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego</p>	<ul style="list-style-type: none"> Nakaz dla inspekcji ochrony środowiska prowadzenia oceny stanu środowiska morskiego i zapewnienie jego bezpieczeństwa i czystości Realizacja programów badawczych
---	--

<p>Plan działań do Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego</p>	<ul style="list-style-type: none"> Ograniczenia związane ze zrzutem wszelkich zanieczyszczeń do morza ze statków
<p>Zintegrowana polityka morską Unii Europejskiej „Niebieska Księga” Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego Polityka morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)</p>	<ul style="list-style-type: none"> Morskie planowanie przestrzenne oraz zintegrowane zarządzanie strefą przybrzeżną
<p>Strategia Rozwoju Województwa Pomorskiego 2020.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Sprawne działanie kompleksowych systemów zagospodarowania odpadów komunalnych. Większa świadomość społeczna w zakresie potrzeb ochrony środowiska.
<p>Strategia Rozwoju Województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020</p>	<ul style="list-style-type: none"> Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód poprzez eliminowanie zanieczyszczeń wód powierzchniowych substancjami niebezpiecznymi ze źródeł przemysłowych, komunalnych i rolniczych. Ochrona strefy brzegowej i zaplecza brzegów Morza Bałtyckiego i Zalewu Szczecińskiego. Promocja proekologicznych postaw społecznych i konsumenckich.

2.11 C11 Hałas podwodny i inne źródła energii

Zgodnie z Zestawem celów środowiskowych dla wód morskich (Raport do Komisji Europejskiej, KZGW) celem środowiskowym dla cechy „hałas podwodny” jest *Osiągnięcie poziomu hałasu podwodnego gwarantującego prawidłowe funkcjonowanie organizmów morskich poprzez podjęcie działań mających na celu ograniczenie źródeł i natężenia hałasu oraz przez określenie stref ochronnych, buforowych z zakazem działalności będącej źródłem hałasu.*

2.11.1 Działania istniejące zidentyfikowane w ramach programów międzynarodowych i krajowych

Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej „Niebieska Księga”
Zielona Księga Wreca o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego
Polityka morska Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)

Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020

- Wpisanie „zmniejszenie poziomu hałasu” i realizację działań mających na celu poprawę stanu wód morskich z nim związaną w aktualne dokumenty programowe (np. *Politykę morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)*).
- Działania, które pośrednio mogą wpłynąć na daną cechę: kontrola ruchu statków, wsparcie programów badawczych, morskie planowanie przestrzenne, organizacja transportu morskiego.

Monitoring hałasu podwodnego w ramach programu monitoringu wód morskich, w ramach którego przewiduje się monitoring wskaźników:

- liczby dni występowania dźwięków impulsowych przekraczających próg hałasu powodującego przemieszczenie osobników populacji fauny morskiej;
- uśrednionego poziomu hałasu dla 1 roku, związanego z hałasem otoczenia w pasmach o szerokości dwóch trzecich oktaw w zakresie częstotliwości 63 i 125 Hz (częstotliwości środkowe).

Instytucja odpowiedzialna: GIOŚ

2.11.2 Działania istniejące - niewdrożone

Wsparcie dotacjami finansowymi przedsięwzięć z obszarów:

- poprawy infrastruktury dostępu do portów
- modernizacji infrastruktury portowej
- ochrony środowiska w zakresie ograniczania zanieczyszczenia środowiska przez statki w ramach priorytetu inwestycyjnego 7.3. Rozwój i usprawnianie przyjaznych środowisku (w tym o obniżonej emisji hałasu) i niskoemisyjnych systemów transportu, w tym śródlądowych dróg wodnych i transportu morskiego, portów, połączeń multimodalnych oraz infrastruktury portów lotniczych w celu promowania zrównoważonej mobilności regionalnej i lokalnej.

3 Presje i wpływ dokumentów programowych na Morze Bałtyckie

W blisko połowie przeanalizowanych sektorowych programów wskazano możliwy negatywny wpływ i powodowane presje przez: (1) niektóre proponowane działania, (2) działalność człowieka na danym obszarze i (3) specyficzne uwarunkowania środowiskowe i ich zmienność na stan wód Morza Bałtyckiego. Szczegółowość wskazywanych informacji jest bardzo zróżnicowana, ale w większości dokumentów miała charakter ogólnikowych stwierdzeń. Poniżej przedstawiono zestawienie wszystkich zidentyfikowanych w ramach niniejszego opracowania presji i zagrożeń:

1. uwarunkowania naturalne Morza Bałtyckiego:
 - niskie zasolenie, średnia głębokość ok. 53 m, ograniczona wymiana wody w ramach Oceanu Światowego;
 - erozja brzegów i stopniowe cofanie się linii brzegowej;
2. prognozowane ocieplenie klimatu i zanieczyszczenie powietrza;
3. hałas podwodny wywołany działalnością człowieka;
4. presje i zagrożenia związane z zasobami naturalnymi (ichtiofauna):
 - zakłócenia równowagi ekologicznej wynikające z przełowienia (w tym zagrożenia spowodowane niskim stanem populacji niektórych gatunków ryb);
 - zmienny stan zasobów na Morzu Bałtyckim lub obniżenie zasobów poza nim;
 - działalność połowowa:
 - przetrzebieenie stad niektórych gatunków;
 - niejednokrotne przypadkowe połowy gatunków niedocelowych lub niszczenie ich siedlisk;
 - niedołowienie ryb tzw. małowcennych z uwagi na niski popyt na nie;
 - nieefektywna kontrola rybołówstwa i szara strefa w połowach, w tym mała skuteczność działań mających na celu redukcję kłusownictwa;
 - martwe strefy w dnie;
 - akwakultura;
 - gatunki obce - potencjalne zagrożenie ze strony inwazyjnych gatunków obcych, w tym obce organizmy morskie i patogeny przewożone w statkowych wodach balastowych oraz gatunki wprowadzane przy zarybianiu, mające negatywny wpływ na różnorodność biologiczną - powodując czasem zmiany w ekosystemie;
 - zanieczyszczenia środowiska naturalnego o i jego wpływ na zdrowotność surowca rybnego oraz liczebność populacji gatunków eksploatowanych rybacko;
5. poszukiwanie, rozpoznawanie i eksploatacja zasobów naturalnych w dnie Morza – dotyczy to szczególnie złóż gazu ziemnego i ropy naftowej w basenie bałtyckim, a także kruszyw;

6. integracja systemów gazowych przesyłowych w basenie bałtyckim oraz rozbudowa terminala skroplonego gazu ziemnego w Świnoujściu, a także wewnętrznej sieci przesyłowej;
7. rozwój i modernizacja infrastruktury portowej oraz dostępu do portów i przystani morskich od strony morza i lądu – w tym budowa głębokowodnych nabrzeży i torów podejściowych do portów;
8. rozwój turystyki w regionie Morza Bałtyckiego,
9. wzrost aktywności strefy brzegowej, w tym miast, obiektów turystycznych, obronnych struktur przybrzeżnych, energetycznych systemów zasilania czy hodowli ryb;
10. niekontrolowany wzrost zabudowy strefy brzegowej oraz degradacja strefy litoralnej (pomosty, niszczenie strefy brzegowej, gradzenie brzegów itd.);
11. w strefie wybrzeża Bałtyku w rejonie wyspy Wolin oraz uznano stwierdzono w horyzoncie 2030 r. zagrożenie zmiany warunków hydrodynamicznych potencjalnie skutkujących zasoleniem wód;
12. zaawansowana wiekowo flota rybacka na Bałtyku, wymagająca modernizacji i odnowy, podobnie jak infrastruktura w portach i przystaniach rybackich;
13. ruch jednostek pływających po Bałtyku:
 - o zanieczyszczenia powodowane przez jednostki pływające używane w transporcie i turystyce morskiej;
 - o prawdopodobny wzrost ruchu morskiego i duże jego natężenie, przez co zwiększone ryzyko wypadków i narażenie środowiska na zanieczyszczenia
14. eutrofizacja i wykwit alg:
 - o nadmiar związków odżywczych w Morzu Bałtyckim;
 - o zanieczyszczenia transportowane z lądu rzekami ze źródeł rolniczych (azotany, fosforany), obszarów miejskich, przemysłu chemicznego, spożywczego, metalurgicznego i papierniczego;
15. depozycja substancji niebezpiecznych w morzu (substancje przemysłowe i domowe chemikalia, metale, biocydy, farmaceutyki i substancje powstałe w sposób niezamierzony), które wpływają na wzrost, reprodukcję i odporność ryb, ssaków morskich i ptaków morskich; substancje te zawierają zanieczyszczenia organiczne i nieorganiczne, w tym metale ciężkie, pozostałości farmaceutyków;
16. odpady morskie pochodzenia antropogenicznego;
17. wznoszenie budowli hydrotechnicznych mających na celu poprawę bezpieczeństwa i ochronę obszarów morskich;
18. brak porozumienia z Federacją Rosyjską odnośnie gospodarowania wodami na granicy Państwa;
19. wzrost wykorzystania przybrzeżnych farm wiatrowych - wsparcie finansowe na poziomie unijnym dużych projektów związanych z energetyką odnawialną (z uwagi na brak dostatecznych badań dot. wpływu morskich farm wiatrowych na populacje organizmów żywych traktuje się je jako potencjalne zagrożenie);
20. potencjalna możliwość lokalizacji elektrowni atomowej na wybrzeżu.

4 Presje i wpływ planowanych działań na przybrzeżne i przejściowe jednolite części wód.

Część istniejących i istniejących-niewdrożonych działań w ramach programów sektorowych, innych niż zdefiniowane jako pozytywnie wpływające na cechy charakterystyczne stanu wód Bałtyku, może mieć istotny wpływ na przybrzeżne i przejściowe jednolite części wód w rozumieniu RDW. Wśród zidentyfikowanych w ramach analizowanych dokumentów presji i ich wpływu na wymienione JCWP można wyliczyć:

1. ingerencję w strefę brzegową – budowa falochronów, kierownic, pirsów, ostróg i opasek brzegowych, a także zasilanie brzegów ma wpływ na zmianę siły falowania i warunków fizykochemicznych, następuje zmiana struktury strefy pływów, ekspozycji na fale oraz kierunku dominujących prądów, a w konsekwencji na zmianę warunków siedliskowych organizmów

- wodnych i od wód zależnych oraz likwidację roślinności nadbrzeżnej i wodnej, co ostatecznie skutkuje zmianami w składzie gatunkowym;
2. ingerencję w strefę denną akwenu – naruszenia spowodowane pogłębieniami i utrzymaniem torów wodnych, kotwiczeniem i bagrowaniem;
 3. funkcjonowanie dużych portów morskich, powodujących zwiększenie presji hydromorfologicznej;
 4. napływ zanieczyszczeń ze źródeł punktowych
 - oczyszczalnie ścieków o zbyt małej wydajności – mowa tu głównie o związkach azotu i fosforu, które w tą strefę wód przedostają się wraz z wodami rzecznyymi (zgodnie z PMS, obecnie w stosunku do roku 2000 obserwuje się znaczne zmniejszenie ilości zanieczyszczeń przedostających się tą drogą do przybrzeżnych i przejściowych JCW);
 - niezabezpieczone składowiska odpadów komunalnych – odcieki mogą powodować przedostawanie się substancji toksycznych, biogennych i związków organicznych z wodami do rzek i dalej do omawianych jednolitych części wód;
 - zrzuty ze stawów hodowlanych - będące źródłami punktowych zanieczyszczeń, substancji biogennych, jednocześnie mogące zawierać substancje toksyczne pochodzące z produktów weterynaryjnych; stanowią dodatkowo częsty powód wprowadzenia do ekosystemów gatunków obcych ryb i modyfikacji łańcucha pokarmowego;
 5. napływ zanieczyszczeń ze źródeł obszarowych – głównie pochodzenia rolniczego (spływy zanieczyszczeń pochodzących ze stosowania nawozów i hodowli zwierząt, zanieczyszczenia pochodzące z gospodarstw domowych niepodłączonych do systemu kanalizacji zbiorczej, depozycja azotu ogólnego i fosforu z atmosfery);
 6. akumulacja w JCWP przejściowych i przybrzeżnych związków biogennych i substancji zanieczyszczających, których dostawy z lądu są kontynuowane – w tym zakresie w projektach aktualizacji PGW zaproponowano ustanowienie odstępstwa czasowe do zweryfikowania w następnym cyklu planistycznym;
 7. pobór wód na cele przemysłowe, rolnicze, do zasilania stawów rybackich oraz na cele komunalne;
 8. funkcjonowanie kąpielisk;
 9. zarybianie i hodowlę ryb;
 10. prognozowane ocieplenie klimatu;
 11. brak porozumienia z Federacją Rosyjską dotycząca współpracy w obrebie wód granicznych,
 12. niewystarczająca infrastruktura związana z gospodarką wodno-ściekową i gospodarką odpadami – powodująca przedostawanie się substancji niebezpiecznych do wód powierzchniowych, a w konsekwencji także do morza.

5 Spis aktów prawnych

1. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro 3-14 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 1995 r. Nr 118, poz. 565)
2. Konwencja o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego, sporządzona w Helsinkach dnia 9 kwietnia 1992 r. (Dz. U. z 2000 r. nr 28, poz. 346)
3. Konwencja Narodów Zjednoczonych o prawie morza, sporządzona w Montego Bay dnia 10 grudnia 1982 r. (Dz. U. z 2002 r. nr 59, poz. 543)
4. Międzynarodowa konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu morza przez statki sporządzona w Londynie dnia 2 listopada 1973 r. (Dz.U. 1987 nr 17 poz. 102)
5. Konwencja o zapobieganiu zanieczyszczeniu mórz przez zatapianie odpadów i innych substancji, sporządzona w Moskwie, Waszyngtonie, Londynie i Meksyku dnia 29 listopada 1972 r. (Dz. U. z 1984 r. Nr 11, poz. 46 ze zm.)
6. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2015/812 z dnia 20 maja 2015 r. zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 850/98, (WE) nr 2187/2005, (WE) nr 1967/2006, (WE) nr 1098/2007, (WE) nr 254/2002, (WE) nr 2347/2002 i (WE) nr 1224/2009 oraz rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1379/2013 i (UE) nr 1380/2013 w odniesieniu do obowiązku wyładunku oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1434/98 (Dz.U. L 133 z 29.5.2015, str. 1)
7. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 22 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania inwazyjnych gatunków obcych (Dz. Urz. UE L 317 z 4.11.2014 r., str. 35)
8. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1380/2013 z dnia 11 grudnia 2013 r. w sprawie wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia Rady (WE) nr 1954/2003 i (WE) nr 1224/2009 oraz uchylające rozporządzenia Rady (WE) nr 2371/2002 i (WE) nr 639/2004 oraz decyzję Rady 2004/585/WE (Dz. Urz. UE L 354 z 28.12.2013, str. 22)
9. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) w sprawie monitorowania, raportowania i weryfikacji emisji dwutlenku węgla z transportu morskiego zmieniające rozporządzenie (UE) nr 525/2013 (Dz.U. L 165 z 18.6.2013, str. 13)
10. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 525/2013 z dnia 21 maja 2013 r. w sprawie mechanizmu monitorowania i sprawozdawczości w zakresie emisji gazów cieplarnianych oraz zgłaszania innych informacji na poziomie krajowym i unijnym, mających znaczenie dla zmiany klimatu, oraz uchylające decyzję nr 280/2004/WE (Dz. Urz. UE L 165 z 18.6.2013, str. 13-40)
11. Rozporządzenie wykonawcze Komisji (UE) nr 404/2011 z dnia 8 kwietnia 2011 r. ustanawiające szczegółowe przepisy wykonawcze do rozporządzenia Rady (WE) nr 1224/2009 ustanawiające wspólnotowy system kontroli w celu przestrzegania przepisów wspólnej polityki rybołówstwa (Dz. Urz. UE L 112 z 30.4.2011, str. 1)
12. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1224/2009 z dnia 20 listopada 2009 r. ustanawiające wspólnotowy system kontroli w celu zapewnienia przestrzegania przepisów wspólnej polityki rybołówstwa, zmieniające rozporządzenia (WE) nr 847/96, (WE) nr 2371/2002, (WE) nr 811/2004, (WE) nr 768/2005, (WE) nr 2115/2005, (WE) nr 2166/2005, (WE) nr 388/2006, (WE) nr 509/2007, (WE) nr 676/2007, (WE) nr 1098/2007, (WE) nr 1300/2008, (WE)

nr 1342/2008 i uchylające rozporządzenia (EWG) nr 2847/93, (WE) nr 1627/94 oraz (WE) nr 1966/2006 (Dz. Urz. UE L 343 z 22.12.2009, str. 1)

13. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1010/2009 z dnia 22 października 2009 r. ustanawiające szczegółowe zasady wykonania rozporządzenia Rady (WE) nr 1005/2008 (Dz. Urz. UE L 280 z 27.10.2009, str.5)
14. Rozporządzenie Rady (WE) nr 1005/2008 z dnia 29 września 2008 r. ustanawiające wspólnotowy system zapobiegania nielegalnym, nieraportowanym i nieuregulowanym połowom oraz ich powstrzymywania i eliminowania (Dz. Urz. UE L 285 z 29.10.2008, str. 1 ze zm.)
15. Rozporządzenie Rady (WE) nr 199/2008 z dnia 25 lutego 2008 r. w sprawie ustanowienia wspólnotowych ram gromadzenia danych, zarządzania nimi i ich wykorzystywania w sektorze rybołówstwa oraz w sprawie wspierania doradztwa naukowego w zakresie wspólnej polityki rybołówstwa (Dz. U. L 60 z 5.3.2008, str. 1)
16. Rozporządzenie Rady (WE) nr 708/2007 z dnia 11 czerwca 2007 r. w sprawie wykorzystania w akwakulturze gatunków obcych i niewystępujących miejscowo (Dz. Urz. UE L 168 z 28.06.2007, str. 1 ze zm.)
17. Rozporządzenie Komisji (WE) nr 1881/2006 z dnia 18 grudnia 2006 r. ustalające najwyższe dopuszczalne poziomy niektórych zanieczyszczeń w środkach spożywczych (Dz. Urz. UE L 364 z 20.12.2006, str. 5)
18. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 854/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. ustanawiające szczególne przepisy dotyczące organizacji urzędowych kontroli w odniesieniu do produktów pochodzenia zwierzęcego przeznaczonych do spożycia przez ludzi (Dz. Urz. UE L 139 z 30.4.2004, str. 206)
19. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 882/2004 z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie kontroli urzędowych przeprowadzanych w celu sprawdzenia zgodności z prawem paszowym i żywnościowym oraz regulami dotyczącymi zdrowia zwierząt i dobrostanu zwierząt (Dz. Urz. UE L 165 z 30.4.2004, str. 1)
20. Rozporządzenie (WE) nr 782/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach (Dz. Urz. UE L 115 z 9.5.2003, str. 1)
21. Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 782/2003 z dnia 14 kwietnia 2003 r. w sprawie zakazu stosowania związków cynoorganicznych na statkach (Dz. Urz. UE L 115 z 9.5.2003, str. 1)
22. Rozporządzenie (WE) nr 178/2002 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 28 stycznia 2002 r. ustanawiające ogólne zasady i wymagania prawa żywnościowego, powołujące Europejski Urząd ds. Bezpieczeństwa Żywności oraz ustanawiające procedury w zakresie bezpieczeństwa żywności (Dz. Urz. UE L 31 z 1.2.2002, str. 1)
23. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2012/33/UE z dnia 21 listopada 2012 r. zmieniająca dyrektywę Rady 1999/32/WE w zakresie zawartości siarki w paliwach żeglugowych (Dz. Urz. UE L 327 z 27.11.2012, str. 1-13)
24. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2011/92/UE z dnia 13 grudnia 2011 r. w sprawie oceny skutków wywieranych przez niektóre przedsięwzięcia publiczne i prywatne na środowisko (Dz. Urz. UE L 26 z 28.1.2012, str. 1)

25. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2006/7/WE z 15 lutego 2006 r. dotycząca zarządzania jakością wody w kąpieliskach i uchylająca dyrektywę 76/160/EWG (Dz. Urz. UE.L 2006.64.37)
26. Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. Urz. L 327 z 22.12.2000, str. 1)
27. Dyrektywa 91/676/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. dotycząca ochrony wód przed zanieczyszczeniami spowodowanymi przez azotany pochodzenia rolniczego (Dz. Urz. UE L)
28. Dyrektywa Rady 91/271/EWG z dnia 21 maja 1991 r. dotycząca oczyszczania ścieków komunalnych (Dz. Urz. UE.L. 1991.135.40)
29. Ustawa z dnia 19 grudnia 2014 r. o rybołówstwie morskim (Dz. U. z 2015 r., poz. 222)
30. Ustawa z dnia 14 grudnia 2012 r. o odpadach (tekst jedn. Dz. U. z 2013 r., poz. 21 ze zm.)
31. Ustawa z dnia 9 czerwca 2011 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 196 ze zm.)
32. Ustawa z dnia 10 lipca 2007 r. o nawozach i nawożeniu (Dz. U. 2015, poz. 625 – tekst jedn., dalej jako u.n.n.)
33. Ustawa z dnia 25 sierpnia 2006 r. o bezpieczeństwie żywności i żywienia (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 594)
34. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 1651 ze zm.)
35. Ustawa z dnia 12 września 2002 r. o portowych urządzeniach do odbioru odpadów oraz pozostałości ładunkowych ze statków (Dz. U. nr 166, poz. 1361)
36. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 469)
37. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 139)
38. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2013 r., poz. 1232 ze zm.)
39. Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. o portach i przystaniach morskich (Dz. U. z 2010 r. nr 33, poz. 179 ze zm.)
40. Ustawa z dnia 16 marca 1995 r. o zapobieganiu zanieczyszczaniu morza przez statki (tekst jedn. Dz. U. z 2015 r., poz. 434)
41. Rozporządzenie Ministra Rozwoju z dnia 21 stycznia 2016 r. w sprawie wymagań dotyczących prowadzenia procesu termicznego przekształcania odpadów oraz sposobów postępowania z odpadami powstałymi w wyniku tego procesu (Dz. U. 2016, poz. 108)
42. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 21 grudnia 2015 r. w sprawie kryteriów i sposobu oceny stanu jednolitych części wód podziemnych (Dz. U. 2016, poz. 85)
43. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 20 października 2015 r. w sprawie przeglądów i inspekcji oraz międzynarodowych świadectw w zakresie ochrony morza przed zanieczyszczeniem przez statki (Dz. U. poz. 1806.)

44. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury i Rozwoju z dnia 7 października 2015 r. w sprawie wymagań dotyczących zawartości siarki w paliwie żeglugowym (Dz. U. poz. 1665)
45. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 5 października 2015 r. w sprawie szczegółowego sposobu postępowania z olejami odpadowymi (Dz. U. 2015, poz. 1694)
46. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 22 września 2015 r. w sprawie szczegółowego sposobu podziału ogólnych kwot połowowych i dodatkowych kwot połowowych (Dz. U. poz. 1486)
47. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 26 sierpnia 2015 r. w sprawie kryteriów, na podstawie których okręgowy inspektor rybołówstwa morskiego dokonuje oceny wagi stwierdzonego naruszenia przepisów wspólnej polityki rybnej (Dz. U. poz. 1453)
48. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach (Dz. U. 2015, poz. 1277)
49. Rozporządzenie Ministra Gospodarki z dnia 16 lipca 2015 r. w sprawie dopuszczania odpadów do składowania na składowiskach - kryteria dopuszczenia odpadów do składowania na składowisku odpadów danego typu oraz zakres badań laboratoryjnych decydujących o dopuszczalności składowania odpadów na składowisku odpadów danego typu
50. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 maja 2015 r. w sprawie odzysku odpadów poza instalacjami i urządzeniami (Dz. U. 2015, poz. 796)
51. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 6 lutego 2015 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. 2015, poz. 257)
52. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 7 stycznia 2015 r. w sprawie składowisk oraz miejsc magazynowania odpadów pochodzących z procesów wytwarzania dwutlenku tytanu oraz z przetwarzania tych odpadów (Dz. U. 2015, poz. 74)
53. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 18 listopada 2014 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. 2014, poz. 1800 ze zm.)
54. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 30 października 2014 r. w sprawie wymagań w zakresie prowadzenia pomiarów wielkości emisji oraz pomiarów ilości pobieranej wody (Dz. U. 2014, poz. 1542)
55. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 22 października 2014 r. w sprawie sposobu klasyfikacji stanu jednolitych części wód powierzchniowych oraz środowiskowych norm jakości dla substancji priorytetowych (Dz. U. 2014, poz. 1482)
56. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej roślin (Dz. U. poz. 1409.)
57. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 października 2014 r. w sprawie ochrony gatunkowej zwierząt (Dz. U. poz. 1348.)
58. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 30 kwietnia 2013 r. w sprawie składowisk odpadów (Dz. U. poz. 523)
59. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 11 stycznia 2013 r. w sprawie przekazywania informacji o odpadach znajdujących się na statku (Dz. U. poz. 77.)

60. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 24 sierpnia 2012 r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. 2012, poz. 1031)
61. Rozporządzenie Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z dnia 8 marca 2012 r. w sprawie deklaracji o towarach niebezpiecznych lub zanieczyszczających (Dz. U. poz. 303)
62. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 15 listopada 2011 r. w sprawie form i sposobu prowadzenia monitoringu jednolitych części wód powierzchniowych i podziemnych (Dz. U. nr 258, poz. 1550 ze zm.)
63. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 10 listopada 2011 r. w sprawie wykazu substancji priorytetowych w dziedzinie polityki wodnej (Dz. U. nr 254, poz. 1528 ze zm.)
64. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 września 2011 r. w sprawie listy roślin i zwierząt gatunków obcych, które w przypadku uwolnienia do środowiska przyrodniczego mogą zagrozić gatunkom rodzimym lub siedliskom przyrodniczym (Dz. U. nr 210, poz. 1260 ze zm.)
65. Rozporządzenie Ministra Zdrowia, Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Obrony Narodowej z dnia 15 kwietnia 2011 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu współdziałania organów Państwowej Inspekcji Sanitarnej z organami Inspekcji Weterynaryjnej, Wojskowej Inspekcji Sanitarnej oraz Wojskowej Inspekcji Weterynaryjnej w zakresie sprawowania nadzoru nad przestrzeganiem bezpieczeństwa żywności i żywienia (Dz. U. nr 88, poz. 504)
66. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 8 kwietnia 2011 r. w sprawie prowadzenia nadzoru nad jakością wody w kąpielisku i miejscu wykorzystywanym do kąpieli (Dz. U. 2011 nr 86, poz. 478)
67. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2010 r. w sprawie przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko (Dz. U. z 2016 r., poz. 71)
68. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 23 grudnia 2008 r. w sprawie udzielania statkom zwolnień z obowiązku każdorazowego zdawania odpadów i pozostałości ładunkowych przed opuszczeniem portu (Dz. U. z 2009 r. Nr 5, poz. 21.)
69. Rozporządzenie Ministra Środowiska z 19 listopada 2008 r. w sprawie rodzajów wyników pomiarów prowadzonych w związku z eksploatacją instalacji lub urządzenia i innych danych oraz terminów i sposobów ich prezentacji (Dz. U. nr 215, poz. 1366)
70. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 18 czerwca 2008 r. w sprawie wykonania niektórych przepisów ustawy o nawozach i nawożeniu (Dz. U. 2008, nr 119, poz. 765)
71. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 16 kwietnia 2008 r. w sprawie szczegółowego sposobu stosowania nawozów oraz prowadzenia szkoleń z zakresu ich stosowania (Dz. U. 2014, poz. 393 tekst jedn. ze zm.)
72. Rozporządzenie Ministra Transportu i Budownictwa z dnia 26 stycznia 2006 r. w sprawie trybu wydawania zezwoleń na usuwanie do morza urobku z pogłębiania dna oraz na zatapianie w morzu odpadów lub innych substancji (Dz. U. nr 22, poz. 166)
73. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 lipca 2004 r. w sprawie dopuszczalnych mas substancji, które mogą być odprowadzane w ściekach przemysłowych (Dz. U. nr 180, poz. 1867)
74. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 19 kwietnia 2004 r. w sprawie wzoru miesięcznego raportu połowowego (Dz. U. nr 84, poz. 790)

75. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 maja 2003 r. w sprawie przekazywania informacji przez armatora statku przewożącego ładunki niebezpieczne lub zanieczyszczające (Dz. U. Nr 101, poz. 938 ze zm.)
76. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. z 2003, nr 4, poz. 44 ze zm.)
77. Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 23 grudnia 2002 r. w sprawie kryteriów wyznaczania wód wrażliwych na zanieczyszczenie związkami azotu ze źródeł rolniczych (Dz. U. nr 241, poz. 2093 ze zm.)
78. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 21 grudnia 2002 r. w sprawie portowych planów gospodarowania odpadami oraz pozostałościami ładunkowymi ze statków (Dz. U. nr 236 poz. 1989 ze zm.)
79. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 listopada 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody powierzchniowe wykorzystywane do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (Dz. U. nr 204, poz. 1728 ze zm.)
80. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać wody śródlądowe będące środowiskiem życia ryb w warunkach naturalnych (Dz. U. nr 176, poz. 1455 ze zm.)
81. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 4 października 2002 r. w sprawie wymagań, jakim powinny odpowiadać morskie wody wewnętrzne i wody przybrzeżne będące środowiskiem życia skorupiaków i mięczaków (Dz. U. nr 176, poz. 1454)

6 Spis dokumentów programowych

1. Baltic Scope project
2. BaltSeaPlan Vision 2030
3. Bałtycki Plan Działań HELCOM
4. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju Polska 2030
5. Komunikat i plan działania dotyczący utworzenia europejskiego obszaru transportu morskiego bez barier
6. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
7. Krajowa Polityka Miejska 2023
8. Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie
9. Krajowy plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń środowiska morskiego
10. Master Plan dla transportu kolejowego w Polsce do 2030 r.
11. Plan działań do Strategii Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
12. Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Elbląg
13. Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Łeba
14. Plan operacyjny zwalczania zanieczyszczeń dla Portu Ustka
15. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń wód portowych dla zarządu morskiego portu Gdynia S.A
16. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Świnoujście
17. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Szczecin

18. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Gdańsk S.A.
19. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Darłowo
20. Plan zwalczania zagrożeń i zanieczyszczeń dla wód portowych w Porcie Morskim Kołobrzeg
21. Polityka energetyczna Polski do 2030
22. Polityka morską Rzeczypospolitej Polskiej do roku 2020 (z perspektywą do roku 2030)
23. Program ochrony brzegów morskich 2015
24. Program ochrony i zrównoważonego użytkowania różnorodności biologicznej wraz z Planem działań na lata 2015-2020
25. Program Operacyjny „Rybnactwo i Morze” (PO RYBY 2014-2020)
26. Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko 2014-2020
27. Program Operacyjny Inteligentny Rozwój 2014-2020
28. Program Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2016-2020
29. Program polskiej energetyki jądrowej
30. Program Rozwoju Obszarów Wiejskich 2014-2020
31. Programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych
32. Projekt aktualizacji Krajowego programu oczyszczania ścieków komunalnych 2015
33. Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Jarft
34. Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Niemna
35. Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Odry
36. Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Pregoly
37. Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Świeżej
38. Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Ücker
39. Projekt aktualizacji Planu gospodarowania wodami dla dorzecza Wisły
40. Projekt aktualizacji Programu wodno-środowiskowego kraju 2015
41. Projekt Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej
42. Projekt Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły
43. Projekt Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Odry
44. Projekt Planu Zarządzania Ryzykiem Powodziowym dla obszaru dorzecza Pregoly
45. Projekt Polityki energetycznej Polski do 2050 roku
46. Projekt Programu Wieloletniego „Budowa drogi wodnej łączącej Zalew Wiślany z Zatoką Gdańską”
47. Strategia Bezpieczeństwo Energetyczne i Środowisko
48. Strategia Europa 2020
49. Strategia Rozwoju Kraju 2020
50. Strategia rozwoju społeczno-gospodarczego województwa warmińsko-mazurskiego do roku 2025
51. Strategia Rozwoju Transportu do 2020 r. (z perspektywą do 2030 r.)
52. Strategia rozwoju województwa dolnośląskiego do roku 2020
53. Strategia rozwoju województwa kujawsko-pomorskiego do roku 2020
54. Strategia rozwoju województwa lubelskiego do roku 2020
55. Strategia rozwoju województwa lubuskiego do roku 2020

56. Strategia rozwoju województwa łódzkiego do roku 2020
57. Strategia rozwoju województwa małopolskiego do roku 2020
58. Strategia rozwoju województwa mazowieckiego do roku 2030
59. Strategia rozwoju województwa opolskiego do roku 2020
60. Strategia rozwoju województwa podkarpackiego do roku 2020
61. Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020
62. Strategia rozwoju województwa Pomorskiego 2020
63. Strategia rozwoju województwa śląskiego do roku 2020+
64. Strategia rozwoju województwa świętokrzyskiego do roku 2020
65. Strategia rozwoju województwa wielkopolskiego do roku 2020
66. Strategia rozwoju województwa Zachodniopomorskiego do roku 2020
67. Strategia Unii Europejskiej dla regionu Morza Bałtyckiego
68. Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020
69. Strategiczne cele i zalecenia w zakresie polityki transportu morskiego UE do 2018 r.
70. Strategiczny plan adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030
71. Studium uwarunkowań zagospodarowania przestrzennego Polskich Obszarów Morskich wraz z analizami przestrzennymi
72. Wspólna Polityka Rolna
73. Wspólna Polityka Rybołówstwa
74. Zielona Księga Wiedza o morzu 2020: od mapowania dna morskiego do prognozowania oceanicznego
75. Zintegrowana polityka morska Unii Europejskiej "Niebieska Księga"